

Metropoolia

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja heategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Foto: Hardo Pajula

Issand, lase oma sulase, metropoliit Aleksandri hing rahus puhata!

Vaimulikud pärast metropoliit Aleksandri hauamonumendi taasavamist 14. juunil Tallinna Issanda Muutmise peakiriku aias.

Nelipühi. Metropoliit Stefanus. **Lk 2** / Patriarhi ja sinodi ringkiri Nikaia I üleilmse kirikukogu puhul. **Lk 3** / Metropoliit Aleksandrile pühendatud päev. Ülempreester Mattias Palli, patriarh Bartolomeus, preester Andrei Sõtšov, Priit Roht mets. **Lk 4–6** / Intervjuu piiskop Damaskinosega. **Lk 7–8** / Piiskop Platoni päevaraamat. **Lk 8** / Suvised pühad. Ülempreester Mattias Palli. **Lk 9** / Palverännak Athosele. Hardo Pajula. **Lk 10–11** / Loengusari palvest. Kristi Pumbo. **Lk 11** / Leedu õigeusklike palverännak Eestisse Isa Gintaras Sungaila. **Lk 16–17** / Kuressaare Püha Nikolai kirik 235. Mare Pihlak. **Lk 17** / Uudised ja eelseisvad sündmused. **Lk 8, 24** / **LASTELEHT**: Palvest ja vaenlase armastamisest. **Lk 12–15**.

Foto: Gemadi Baranov 2019

Nelipühi

heiskab laev, mis pole inimekätega ehitatud – Kirik – inimese päästeks purjed ja haarab enesele kõik meie elumered, ning Püha Vaimu arm, tema hingus, juhatus ja kaitse toetavad teda selles pidevalt ja katkematult kuni aegade lõpuni.

Püha Johannese evangeelium, mida me täna hommikul jumalikul liturgial loeme, räägib lehtmajade pühadest Jeruusalemmas, kus osales ka Jeesus, ning kirjeldab eriti seda, mis juhtus nende pühade viimasel, kaheksandal päeval.

Meenutagem, et tegemist on ühe juudi suu tähtsama pühaga, mis kestab terve nädala ja mida tähistatakse kõikjal maailmas. Sellega meenutatakse seadus- tahvliste andmist Moosesele Siinai mäel, väljaminekut Egiptusest ja eriti neid nelja aastakümnet, mis juudi rahvas elas kõrbes olles Mooses juhatusel teel Pühale Maale. Kõrbes said nad peavarju telkides ja ajutistes onnides, mis tuletavad meelde seda juudi rahva ajaloo suursündmust. Hiljem lisandus sellele veel saagikoristuse lõpu tähistamine, sest viinamarjakorjamise ajaks püstitati viinamägedele elamiseks samuti väikesed okstest onnid. Sellest ka nimetus „lehtmajade püha”.

See meie päevini nii armastatud püha oli väga hinnatud juba vana-ajal. Kuna seda tähistati võib-olla isegi kui kõige tähtsat püha, siis nii piiblis üldiselt kui ka tänases lugemises püha Johannese evangeeliumist nimetatakse seda lihtsalt „pühaks” ilma suuremate täpsustusteta. Ka meie ajaarvamise esimesel sajandil elanud juudi ajaloolane Flavius Josephus peab seda pühimaks ja suurimaks pühaks” (Juudi muinsused 8, 100).

Tava kohaselt käis rahvas pidustuste viimasel päeval suure hulga Siiloi tiikide juures, et ülevoolava rõõmujoovastuse õhustikus ammutada sealt vett – tohutul hulga vett. Ühe ajaloolase sõnutsi: „Kui keegi soovib näha, mis on tõeline rõõm, siis piisab, kui olla sel ajal seal, et kogeda, mis asi on ülim rõõm!”

Aja jooksul oli sellele rõõmuväljendusele lisandunud veel teinegi mõõde. Sellest oli saanud nagu mingi suur väljakutse, Püha Vaimu tuleku ootamise väljendus. Ilmselt just sellele osutasid juudid, ammutades nii tohutul hulgal vett, mida preestrid ja rahvas seejärel valasid põletusohvrialtarile, sest vesi on Jumala and, saladuslik ja hädavajalik sümbol, et elu maa peal võiks kesta.

See valib Jeesus selle pidustuste viimase päeva, et seistes pöörduda rahva poole: „Kellel on janu, see tulgu minu juurde ja joogu! Kes usub minusse, nagu ütleb Kiri, selle ihust voolavada elava vee jõed.” (7:37-38). Nende sõnade mõte on selge. Ühest küljest on Püha Vaimu väljavalamise tingimuseks usk Jeesusesse. Teisest küljest Püha Vaim, kelle peaks vastu võtma kõik, kes Jeesusesse usuvad, antakse alles siis, kui Jeesuse nähtav kohalolu on sellest maailmast ära võetud. Aga sel hetkel „veel ei olnud Vaimu, kuna Jeesus ei olnud veel kirgastatud” (7:39), ehk teisisõnu Ta polnud veel läinud taevasse.

Inimesel on janu Jumala järele. Ta janu- neb igavese elu, armastuse, õnne, hea- duse, kõigi nende hüvede järele, mis Jumal Eedeni aias tema hoolde usaldas. Aga pärast langemist ja paradiisist välja ajamist andis inimene oma saatuse teistesse kätte – eksituse, vale ja unustuse kätte –, langedes seeläbi sügavasse pimedusse, millest ta ükski ei suutnud leida mingit väljapääsu, et vabaneda Kurjuse surmavast orjusest.

Sellepärast tuli Kristus maailma. Oma kannatuste, ristisurma ja ülestõusmisega, sellega, et oma armastuses inimese vastu läks Ta kuni lõpuni, kinkis Ta inimesele igavese elu. Kristus on meist igaühe lootus, sest oma elavakstegeva surma läbi ausse tõstetuna saadab Ta Issanda Vaimu, Tõe Vaimu, Eluandja.

Me ei saa elada koos ülestõusnud Jeesusega, kui me ei alusta Pühast Vaimust. Vaimu and on kõige algus, sellesse on kätkevad kõik annid, Vaim ise on and.

„Mina olen,” ütleb Jeesus tänase Johannese evangeeliumi lugemise lõpuosas, „maailma valgus. Kes järgneb mulle, ei käi pimeduses, vaid tal on elu valgus” (8:12). Kuid selleks, et meie silmad avaneksid sellele valgusele, on meil vaja otsekui kaastöölist oma südames, kes õpetaks meile Kristust meis enestes.

Ja selleks kaastööliseks ongi Püha Vaim, Elu allikas, keda keegi ega miski ei saa meilt röövida. Ta on Lohutaja, kelle kohalolu täidab meid tõelise elurõõmuga isegi kõigis meie vaevades. Ta on iga armu aare, kes õpetab meid elama tõelistes armutegudes. Ta laseb langeda kõigil tõketel, kaotab ära kõik eraldusjooned, mis tulenevad kahtlustest, ärritumisest, lahkmeest, kõigest, millest saab surmamaailm meie sees. Ta kasvatab meie südames osadust, sest Tema on tõesti Isa armastus, Ta on tõesti allikas, mis voolab välja Kristuse armastusest läbitorgatud küljest.

A rmsad vennad ja õed Kristuses!

Ilma Püha Vaimuta võib Jeesus ja kõik, mis Ta tegi, meis küll imetlust äratada, aga see on kõigest mälestus.

Ilma Püha Vaimuta on evangeelium küll väga ilus tegevuskava, aga me ei võta seda omaks.

Ning lõpuks, ilma Püha Vaimuta sarnaneb meie suhe ligimesega – ja meie elu koosneb suhetest – Paabelile, kus, isegi kui räägitakse sama keelt, valitsevad lahkmeel ja mittesuhetlemine.

Tõstkem siis, eriti tänasel päeval, mil meenutame suurt ja püha nelipühi, oma käed palves taeva poole ja palugem Jumalat, et Ta saadaks meile oma Püha Vaimu. Ja et see sünniks meile kõigiga ühiselt ja igaühele eraldi. Aamen!

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Foto: Pille-Riin Pihlak 2023

Patriarhi ja sinodi ringkiri Nikaia I üleilmse kirikukogu puhul

† Bartolomeus, Konstantinoopoli – Uue Rooma peapiiskop ja oikumeeniline patriarh kogu kirikurahvale: Armu ja rahu teile Jumalalt!

Me toome tänulaulu Kolmainu Jumalale, kes on kõik vägevalt loonud, kõike silmas peab ja on kõikide vastu hea, sest Ta on teinud oma rahva kõlblikuks jõudma Nikaias toimunud I üleilmse kirikukogu 1700. aastapäevani. See kirikukogu andis Püha Vaimu juhatusel tunnistust tõelisest usust Jumal-Sõnasse, kes on

oma Isaga sama algusetu ja Temaga tõesti üheolemuslik, kes „meie inimeste ja meie päästmise pärast on maha tulnud taevast, lihaks saanud ja inimeseks saanud, kes meie pärast on kannatanud ja üles tõusnud kolmandal päeval, kes on üles läinud taeva ja kes jälle tuleb auga kohut mõistma elavate ja surnute üle.”

Esimese seitsme kirikukogu pühad isad.

Nikaia kontsiil oli Kiriku koguliku (katoolse) loomuse väljenduseks, tema „ürgkogulikkuse” tippsündmuseks. See kogulikkus on lahutamatu seotud tänuosaluse tähe all elatava kirikueluga, samuti tavaga tulla ühtekokku ja „ühel meelel” (Ap 2:1, 46) otsustada jooksvaid asju. Nikaia kontsiil tähistas samas uue koguliku koetise, üleilmsete kirikukogude algust, mis osutus kirikuasjade arengus määravaks. Tähelepanuvääriv on, et üleilmne kirikukogu pole püsiv kirikuelu asutis, vaid erakorraline sündmus, vastus mingile teatavale usku ähvardavale ohule, püüd taastada katkenud armulauaosadust ja ühtsust.

Asjaolu, et Nikaia kirikukogu kutsus kokku keiser Konstantin Suur, et ta jälgis selle käiku ja andis selle anateemidele riikliku seaduse jõu, ei tähenda, et tegu oli „keiserliku kontsiiliga”. Tegu oli otsast lõpuni kirikliku sündmusega, sest Kogudus, mida juhatas Püha Vaim, langetas otsuseid oma siseasjus. Keiser vaid kinnitas põhimõtet „Andke nüüd keisrile keisri oma ja Jumalale Jumala oma!” (Mt 22:21).

Seistes silmitsi Ariuse eksiõpetusega, sõnastas Kirik kogulikult oma alatise usukogemuse põhitõed: „Isaga üheolemuslik” Jumala aegade-eelne Poeg ja Sõna, „tõeline Jumal tõelisest Jumalast” päästab lihaks saades inimese vaenlase orjusest ja avab talle tee jumalikustumisele armu kaudu. „Tema sai inimeseks, et meie saaksime jumalikuks” (Atanaasi Suur, „Sõna lihakssaamisest”, PG 25, 192). Nikaia usutunnistus väljendab kindlat veendumust, et tol ajal pead tõstnud eksiõpetus tähendas inimese pääsemise võimalikkuse eitamist. Selles vaates pole tegu ainult teoreetilise avalduse, vaid usu tunnistamisega, mis on, nagu kõik Kiriku õpetuslikud kirjutised, Kirikus ja läbi Kiriku kuulutatud elava tõe kinnitused.

Eriline teoloogiline kaal on tõsiasjal, et selle püha usutunnistuse aluseks on üks või mitu kohalikku ristimisel kasutatud usutunnistust. Ajast aega kestva kirikliku enesetunnistuse kandjana võttis kontsiil

kokku ja kinnitas apostlitelt saadud usuvara, mida kohalikud kirikud alal hoiavad. Atanaasi Suur rõhutab, et kirikukogu isad „ei kirjutanud usu kohta, et meie arvame nii, vaid et nõnda usub kogulik Kirik. Nad tunnistasid, kuidas nad usuvad, näitamaks, et need mõtted pole midagi uut, vaid pärinevad apostlitelt, ja nad ei pannud midagi kirja omast peast, vaid seda, mida apostlid õpetasid” („Kiri Ariminumi ja Seleukia kirikukogudest”, PG 26, 688). Kirikukogu isad, keda õigeusu Kogudus vääriliselt austab ja kutsub kirikulauludes „apostlite pärimuste hoolsateks hoidjateks”, kasutasid filosoofilist oskussõna „olemus” (ja „üheolemuslik”) väljendamaks õigeusklikku arusaama Sõna jumalikkusest, mida Arius eitas. Ühtlasi eitas ta sellega Jumala kehastunud ettehooldle kõikipäästvat salastust, mässis end kreeka filosoofia mõtteviisi ning hülgas „mõttetarkade Jumala” nimel „isade Jumala”.

Teine põhiküsimus, mida Nikaia kirikukogu oli kutsunud lahendama, oli, millal ja kuidas tähistada ülestõusmispüha. Jumalateenistusliku pruugi kaudu tahteti kinnitada Koguduse ühtsust. Kontsiili kokkukutsumise 1700. aastapäev tuleb meelde Issanda ülestõusmise ühise tähistamise küsimuse ajakohasust. Kristuse Püha ja Suure Kiriku soov on, et kristlased kõigis maailma paigus jõuaksid jälle Nikaia kirikukogu juhitud järgides paasa pühitsemiseni ühel ja samal päeval, nii nagu on õnneliku kokkusattumuse tõttu juhtunud sel aastal.

Säärane otsus näitaks tõelist edenemist soikumeenilise lähenemise ja üksmeele saavutamisel teoloogilise dialoogi ja „elu dialoogi” kaudu ning oleks käegakatsutav tunnistus tegelikust lugupidamisest jagamatu Kiriku pärandi vastu. Selle eesmärgi saavutamine tänavuse aastapäeva raames oli igavese mälestuse väärilise paavst Franciscuse ja Meie Tagasihoidlikkuse ühine tulevikupilt. Tema lahkumine siit elust kohe pärast kõigi kristlaste ühiselt tähistatud paasapüha toob veel enam esile, kui oluline on pürgida üheskoos ja vääramatult selle eesmärgi poole.

Oluline oli ka Nikaia kontsiili kiriku-seaduslik töö. Sellega sõnastati ja kinnitati kogulikult Kiriku alatist kanoonilist enesetunnistust ning pandi alus metropooliate süsteemile, samuti mõnede piiskopiistmete erilisele tähtsusele ja laiematele kohustustele, millest aja jooksul kujunes välja Viisikvõim. Et Nikaia kaanoniloomes kuulub ühise pärandina tervele kristlikule maailmale, kutsub tänavune aastapäev naasma allikatele, jagamatu Koguduse algsete kirikuseaduslike juhiste juurde.

Nikaia juhiste tagajaks on alati olnud Konstantinoopoli üleilmne iste. See Suure Kiriku vaim väljendus ka patriarhi ja sinodi ringkirjas „selle esimese üleilmse ja suurima kirikukogu 1600. aastapäevaks”. Toona otsustati pühitseda aastapäeva „pidulikult, ja kui võimalik, ühes kõigi

Nikaia esimene üleilmne kirikukogu aastal 325. Fresko Püha Nikolause basiilikas Demres Türgis.

autokefaalsete õigeusu kirikute peadega, et koos kuulutada meie püha õigeusu Kiriku usku. Samuti selleks, et näidata, kuidas Kirik püsib tänini esimese kontsiili õpetuses ja vaimus, mille Pühast Vaimust juhutatud otsused ühest küljest seadsid ja kinnitasid Kogudusele üheainsa usu, teisest küljest tõid ka ilmsiks kirikukoetise ühtsuse seeläbi, et kohal olid esindajad üle kogu maailma”. Paraku ei saanud see aga teoks erakorraliste asjaolude tõttu ning seepärast, et oikumeeniline Iste oli mõnd aega tühi. 19. juulil 1925. aastal, esimesel pühapäeval pärast patriarh Vassiili III aujärjestamist, täideti see „hilinenud kohustus” erilise patriarhi ja sinodi teenitud liturgia-pühas patriarhlikus katedraalis. Iseäraline kirikuõpetuslik tähendus on tõsiasjal, et ringkirjas rõhutatakse selle „kogu ristirahvale olulise” tähtpäeva pühitsemist kui Konstantinoopoli kiriku kohustust, sest „ta on pühaga kõige otsesemalt seotud ja selle eest vastutav”.

Nikaia kirikukogu on Koguduse õpetusliku samastumise ja kanoonilise ülesehituse tähtis verstapost. See on jäänud usu ja kanoonilise korra küsimuste käsitlemise eeskujuks üleilmsel tasandil. Kirikukogu toimumise 1700. aastapäev tuleb kristlaskonnale meelde muistse Koguduse pärimusi ja ühise võitluse olulisust eksiariusamade vastu ristiusus ning usklike läkitatust rohkendamaks „häid vilju”, elades Kristuses, Kristuse järgi ja Kristusele siin maailmas.

Tänapäeval oleme kutsutud tegema nähtavaks Nikaia I üleilmse kirikukogu igikestvat sõnumit, seda, mida tähendab oskussõna „üheolemuslik” meie pääsemise ja inimeseks olemise seisukohast. Ajastul, mil on palju segadust selles, mida tähendab olla inimene, ning mil püütakse pingsalt rõhutada piirideta inimarengut ja enesejumalikustamist teaduse ja tehnoloogia abil (posthumanism), peame kuulutama, et õpetus Kristusest ja õpetus inimesest on lahutamatu seotud. Jumalanimikkuse põhimõte on vastus tänapäeva „inimjumalikkuse” kujutelmale. Nikaia vaimule

osutamine on ühtlasi üleskutse pöörduda tagasi meie usu tuuma juurde, milleks on inimsoo pääsemine Kristuses.

Meie Issand ja Päästja Jeesus Kristus on täielik ja viimne ilmutus tõest Jumala ja inimese kohta: „Kes on näinud mind, see on näinud Isa” (Jh 14:9). Nagu kirjutab püha Nikolai Kavasila, on inimeseks saanud Jumala Sõna „tõeline ja täiuslik inimene, käitumiselt, eluviisilt ja kõigelt muult” („Elu Kristuses”, PG 150, 680). Seda Tõde esindab maailmas üksainus, püha, kogumaapealne ja apostlik Kogudus, mis elab tõest ja mida ta teenib. Kandes „tõe riiet, mis ülevalt antud jumalatundmisest kootud, seletab ja austab õigesti usu suuri salaasju” (kondak pühade isade pühapäeval), kuulutab ta rõõmusõnumit usust, lootusest ja armastusest ning ootab pikisilmi „päeva, mis ei jõua õhtusse, millele ei järgne teist ja mis ei lõppe kunagi” (P. Vassiili Suur, „Kuuest loomis-päevast”, PG 29, 52), Isa ja Poja ja Püha Vaimu tulevast kuningriiki.

Teoloogia ülesanne on näidata usulauasete tähendust meie pääsemise jaoks ja tõlgendada neid eluliste küsimuste vaates. See nõuab peale osaduse kirikuelus ka tundlikkust ning tõelist huvi inimese ja tema seiklemise vastu vabaduse teedel. Selles mõttes, kui me kuulutame oma usku inimeseks saanud Jumala Sõnasse, peame samas ka tuntaval moel vastama Tema päästetavatele sõnadele: „Minu käsk on see: armastage üksteist, nagu mina olen armastanud teid!” (Jh 15:12)

Pidades siis meele Tema äraütlematuid ande, mida Ta kogu loodule on jaganud ja ikka jagab, ülistagem ikka ja alati kõikide Issanda, armastuse Jumala kõigepühamat ja imelist nime, Tema nime, läbi kelle me oleme õppinud tundma Isa ja kelle kaudu tuli maailma Püha Vaim. Aamen!

Issanda aastal 2025,
jaanikuu 1. päeval, 3. indiktil.

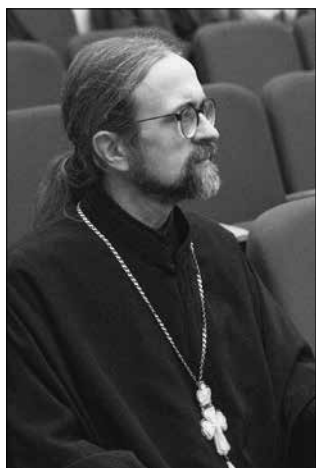

Foto: Endel Apsalon 2017

Metropoliit Aleksandrile pühendatud päev

Ülempreester Mattias Palli

Tänavu 14. juunil avati Tallinna Issanda Muutmise peakiriku aias metropoliit Aleksandri hauaplaat. Meie esimese kirikupea säilmed olid toodud kodumaale juba detsembris, kuid hauaplaadi kohalepanemise ettevalmistused võtsid enam aega, pealegi polnud talv kõige parem aeg suurema ürituse korraldamiseks.

Nõnda valiti endise esikarjase haua lõplikuks sisseõnnistamiseks Eesti pinnal 14. juuni – leinapäev –, mil tuhanded eesti inimesed veeti 1941. aastal ülekohtuselt asumisele ja mil me mälestame ka oma kiriku märtreid, kes esimesel Nõukogude okupatsiooniaastal vangistati.

Päev algas jumaliku liturgiaga, mida juhtis kõrgesti pühitsetud metropoliit Stefanus. Temaga teenisid kaasa Peristeri metropo-

liit Grigorius (Papathomas) ning Pärnu ja Saare piiskop Aleksander ja Haapsalu piiskop Damaskinos. Oodatud oli ka Helsingi ja Soome peapiiskop Eelija, kes aga haigestumise tõttu ei saanud tulla, küll aga esindasid teda ja Soome õeskirkut Helsingi esipreester Markku Salminen ja ülemdiakon Andreas Salminen. Vaimulikke ja kirikurahvast oli kohal üle Eesti, tõsi, kaugemate kohtade hingekarjaseid vähem, sest nad poleks jõudnud õhtusele teenistusele oma kirikutes.

Pärast jumalateenistust luges metropoliit Grigorios ette pühima patriarhi Bartolomeuse tervituse. Tervituskõnega esinesid ka EELK piiskop Ove Sander, kes esindas peapiiskop Urmas Viilmad, ja metropoliit Aleksandri lapselapselaps Marcus Rost. Seejärel mindi kirikuaeda, kus loeti lühike hingepalve õndsasti uinunud esikarjasele ja õnnistati hauaplaati pühitsetud veega. Pärast ühispileti oli Rootsi lauaga lõuna Gustav Adolfi gümnaasiumi sisehoovis ning siis algas konverents kooli saalis.

Esimesed kaks ettekannet olid kirikuloolastelt. Ülempreester dr Andrei Sõtšov rääkis metropoliit Aleksandri elust ja tööst kuni pagulusse minekuni. Professor Priit Rohtmets pidas ettekande Aleksandri tegevusest paguluses ning üldse väliseestlaste varasest elust paguluses sõja lõpul ja sõjajärgsetel aastatel. Kolmandaks kõneles ülempreester Aleksander Sarapik EAÕK taastamisest ja selle esimese kirikupea säilmete kodumaale toomise protsessist.

Patriarhi tervitus ning isa Andrei ja Priit Rohtmetsa ettekannete lühendatud ülevaated on siinses lehes eraldi avaldatud.

Patriarhi läkitus metropoliit Aleksandri mälestusüritusele

Kõrgestipühitsetud Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus, meie armastatud vend ja kaasteenija Kristuses, olgu Teie peal meie suure Ülempreestri ning Päästja Issanda Jeesuse Kristuse arm ja halastus!

Auväärne ja armastav Kirikute Ema Konstantinoopoli Püha ja Suur Kristuse Kirik, millele on kanooniliselt usaldatud hoolitseda hingekarjaslikust hoolet ilma jäänud kirikute eest – ning millel on vanast ajast peale kaanonitega antud õigus välja kuulutada autokefaaliaid ja autonoomiaid –, andis ka igati õiguspäraselt uutes poliitilistes tingimustes, 1923. aastal meie eelkäija, pühima Meleti ajal, kirikliku autonoomia Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikule. Oma tugeva ja targa ning igavese mälestuse väärilise esikarjase Aleksandri pastoraalsel juhtimisel kasvas, arenes ja tugevnes Eesti kirik vaimus.

Vaatamata sellele hävitas kakskümmend aastat hiljem Nõukogude Liit Eesti Vabariigi poliitilise iseseisvuse ja vabaduse ning liidendas selle vägisi endaga. Ühtlasi kaotas okupant ebaseaduslikult ja ebakanooniliselt ka Eesti kiriku administratiivse autonoomia ja iseseisvuse. Kiriku vaimne areng Kristuses katkes ning see allutati kaanonitevastaselt Vene kirikule. Metropoliit Aleksandril, koos paljude teiste vaimulike ja ilmikutega, õnnestus minna Rootsi pagendusse. Paljud teised kiriku liikmed mõrvati või küüditati kiriku- ja kristlusevastase Nõukogude võimu poolt.

Paguluses olles viis meie õnnis vend ja kirikupea Aleksander sinna ajutiselt üle ka raskelt kannatada saanud EAÕK administratiivse juhtimise, jätkates hingekarjaslikku hoolekannet eesti õigusklike eest apostliku ja patriarhliku Konstantinoopoli oikumeenilise istme alluvuses, millel on vastavalt kanoonilisele õigusele jurisdiktsioon väljaspool kohalike patriarhlike ja autokefaalsete kirikute piire. 1953. aastal lõppes metropoliit Aleksandri maine teekond ning ta läks siit elust taevasele altarile kui Kristuse kiriku auväärne piiskop ja karjane.

Tema oluline ja mitmekülgne ülemhinge karjaslik teenimine, mis tähendas tõelist risti kandmist, oli meelepärane nii Jumalale kui ka inimsoole, samuti õigeusu esimesele istmele, Emakirkule. Igavese mälestuse vääriline metropoliit Aleksander tõestas end olevat igas mõttes vääriline karjane oma pühale karjale, mis tema hoolde usaldati. Teda iseloomustasid paljud vored, mille hulgast paistsid silma tema tulinaheline usk ja alandlikkus, nii et ta oli valmis isegi elu oma karja eest ohverdama. Ta õigustas täielikult usaldust, mida Emakirik ja eriti meie hiljuti lahkunud eelkäijad, oikumeenilised patriarhid Meleetist Atenagorani, talle algusest peale olid osutanud.

Suure rõõmu ja rahuloluga saime teie kõrgestipühitsetud metropoliidi saadetud kirjast teada teie otsusest tuua metropoliit Aleksandri säilmed pidulikult Rootsist kodumaale Eestisse, et need auväärselt sängitada Tallinna Issanda Muutmise peakiriku aia pühasse mulda. Samuti olete tema auks ning rahva harimiseks ja õpetamiseks korraldamas selle kuu 14. kuupäeval mälestusürituse ja konverentsi.

Me õnnitleme Teie Kõrgestipühitsetust kogu südamest selle otsuse ja sellega kaasneva mälestusürituse puhul, ning väljendame oma tulinahelist palvet, et igavese mälestuse väärilise püha ülemkarjase Aleksandri – kes nüüd puhkab õigete ja pühade juures – eestpalved laseksid Eesti kirikul kanda rohket vaimulikkust vilja ja tuua tunnistust õigeusust. Oma patriarhlikuks esindajaks teie mälestusüritusel määrame kõrgestipühitsetud Peristerioni metropoliit Grigoori ning palvetame isalikult, et metropoliit Aleksandri pärand ja mälestus tema võitlustest ja tööst Issanda auks ning usklike jumalakartlikuks juhendamiseks ja harimiseks jääks pühaks meenutuseks põlvest põlveni. Meie armulise Päästja Jeesus Kristuse arm, õnnistus ja valgustus – kellele üksi kuulub kogu au ja kummardamine – olgu teie kõikidega.

Oikumeenilises patriarhaadis 13. VI 2025

**Teid armastav vend Kristuses
†Bartolomeus,
Konstantinoopoli ja Uue Rooma
peapiiskop ning oikumeeniline patriarh**

Aleksander (Paulus) (1872–1953) Eesti õigeusu kiriku iseseisvuse hoidja ja vaimne suunaja

Preester Andrei Sõtšov

Metropoliit Aleksander (kodanikunimega Aleksander Paulus, 1872–1953) oli Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku (EAÕK) esimene juht, kelle tegevus kindlustas kiriku autonoomia ja vaimuliku järjepidevuse nii kodumaal kui ka paguluses. Tema pühendumus kirikule, haridusele ja rahvuslikule eneseteadvusele aitas kujundada Eesti õigeusu kiriku nägu 20. sajandil. Tema läkitused ja teoloogilised arutlused peegeldasid sügavat hingeheidlikkust, kirikliku missiooni tähtsust ning vastutustunnet rahva ja kiriku ees.

Aleksander Paulus sündis 14. veebruaril 1872 Pärnumaal Orikülas. Tema lapsepõlv möödus vaesuses: viieaastaselt jäi ta orvuks, kui isa uppus öisel jõeületusel. Perekonk kaotas ainukese toitja ning Aleksander pidi juba varakult harjuma kasina eluga. Siiski andis ema endast parima, et poeg saaks hariduse.

Aleksandri haridustee algas Saalema valakoolis ja jätkus Väandra kihelkonnakoolis, kust ta suundus 1887. aastal õppima Riia Vaimulikku Seminari. Ta lõpetas seminari 1894. aastal kõster-kooliõpetaja kutsega.

Metropoliit Aleksandri vaimulik karjäär algas pärast Riia Vaimuliku Seminari lõpetamist kõster-kooliõpetajana Harjumaal, Leesis. Seejärel jätkas ta Kolga-Jaani Püha Nikolai koguduses ja Viljandi Eelkäija Johannese koguduses. Tema abi-kaasa Sinaida (neiuna Roost, 1880–1909), kellega ta abiellus enne preestripühitsust, suri noorelt. Neil oli kaks last: poeg Aleksander ja tütar Tamara (abielludes Rost).

1901. aastal pühitseti Aleksander diakoniks ja seejärel preestriks. Ta teenis eri kogudustes, sealhulgas Kõrgessaares, Karksi-Nuias, Laiusel, Pärnus ja Surjus. Tema preestriteenistust iseloomustas pü-

hendumus jutlustamisele, õpetamisele ja kogudusetööle. Ta oli aktiivne nii vaimulikus kui ka ühiskondlikus elus, osaledes koguduste ülesehitamisel ja haridustegevuses. Oma lahkuse ja südamlikkusega oli ta koguduseliikmete seas väga austatud.

Metropoliit Aleksandrit meenutasid kaasaegsed kui sügavalt usklikku, leebet ja pühendunud vaimulikku, kelle isiklik eesküju innustas paljusid. Riigikohtunik Timotheus Grünthal tõstis esile tema kompromissitult truudust kiriku autonoomiale ja vaimsele missioonile isegi kõige raskematel aegadel. Ülempreester Joann Ümarik kirjeldas metropoliiti kui empaatilist hingeekarjast, kelle suurim voorus oli südamlik hool oma rahva ja vaimulike eest, kuigi vahel võis ta üles näidata liigset leebust vaimulike pühitsemisel. Elga Elias rõhutas isamaa-armastust ja alandlikku hoiakut: metropoliit Aleksander ei otsinud kunagi tunnustust, ent võitis selle oma taksakaalukuse ja rahumeelsusega.

1919. aastal algas Eesti õigeusu kogudustel teekond iseseisvumise suunas Vene Õigeusu Kirikust. 10. mail 1920 tunnustas Moskva patriarh Tihhon Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku piiratud autonoomiat. 5. detsembril 1920 pühitseti Aleksander Paulus Tallinna ja kogu Eesti peapiiskopiks. 1923. aastal sai Eesti õigeusu kirik Oikumeeniliselt Patriarhaadilt laiendatud autonoomse staatuse, sisemise iseseisvuse ning rahvusvahelise tunnustuse, siirdudes viimase alluvusse.

Metropoliit Aleksandri juhtimisel korraldati ja arendati Eesti õigeusu kiriku struktuuri, rajati uusi kogudusi ja tugevdati kohalike õigeusu vaimulike ettevalmistust. Tema ametiaega 1920–1939 võib pidada kiriku kõrgajaks, kuna sel perioodil elu aktiveerus, liikmemaksude tasumine muutus korrapärasemaks ning 1939. aastal loodi noorsootöö keskus ning igale praostkonnale määrati noorsootöö eest vastutav vaimulik. Kirikuelu korrastati, rajati noorteorganisatsioonid ning 1940. aastal trükiti uus jumalateenistus- ja talitusraamat. Järjepidevuse tagamiseks avati 1933. aastal Petseri kloostri juures vaimulik seminar.

Metropoliit Aleksandril oli oluline roll kontaktide arendamisel naabritega, Soome ja Läti õigeusu kirikutega. 1930. aastatel algasid regulaarsed nõupidamised Balti riikide ja Soome õigeusu piiskoppide vahel, mille eelduseks oli Aleksandri varasem osalemine Soome piiskopikogudel, eriti ajal, mil ainsaks Soome piiskopiks oli Eestist pärit piiskop Herman (Aav, 1924–1933). Esimene kohtumine toimus 1937. aastal Sortavalas, kus otsustati tihendada koostööd aruandluses, liturgiliste tavade ühtlustamises, kalendriküsimustes, vaimulike koolitamises ja ristinimede standardiseerimises. Petseri kohtumisel 1938. aastal tõhustati koostööd vaimulike õppeasutuste vahel, arutati usuõpetuse korraldust koolides ning rõhutati vajadust panustada

jumalateenistustekstide tõlkimisse kohalikesse keeltesse. Samuti otsustati luua oikumeenilise koostöö koordineerimise keskus rahvusvaheliste kontaktide tarbeks ning tehti ettepanek moodustada Balti riikide ja Soome ühine esindus oikumeenilistes suhetes. Aastail 1933–1938 osalesid kõigi kolme kiriku piiskopid vastastikku üksteise piiskoppide pühitsemistel. Nii osales metropoliit Aleksander 1935. aastal Viiburi piiskopiks pühitsetud Aleksander (Karpini) ordinatsioonil ning samuti kolme Läti piiskopi: Riia ja kogu Läti piiskop Augustini (1936), Jelgava piiskop Jakobsi (1936) ja Jersika piiskop Aleksandersi (1942) pühitsemisel.

Metropoliit Aleksandri ajal ehitati aastail 1920–1939 kokku 15 uut õigeusu kirikut: Venküla Virumaal (1923), Tallinn-Nõmme (1924), Laiksaare (1924), Surju (1925), Levala Saaremaal (1927), Piirisaare (1927), Luhamaa (1932), Möisaküla (1932), Võru Surnuaia (1933), Tallinn-Kopli (1935), Möla (1937), Kohtla-Järve (1938), Treimani (1939), Saatse Peeter-Pauli (1939) ja Elva (1939).

Metropoliit Aleksander pühitses ajavahemikus 1920–1944 kokku 16 diakonit ja 113 preestrit, kellest omakorda hiljem Nõukogude ajal võrsus piiskopiks kaks vaimulikku: Roman Tang ja Joann Aleksejev. Lisaks osales metropoliit kümne, sh nelja Eesti, kahe Soome ja kolme Läti piiskopi pühitsemisel.

1940. aasta juunis alanud Nõukogude okupatsiooni ajal allutati Eesti Apostlik-Õigeusu Kirik Moskvast juhitud patriarhaadile, mis tähendas sisuliselt senise kirikliku autonoomia kaotust. Metropoliit Aleksander jäi küll Tallinna piiskopina ametisse, kuid tema tegevust Moskva patriarhaadi Baltimaade eksarhaadis piirati. Saksa okupatsiooni ajal (1941–1944) õnnestus tal siiski taastada EAÕK autonoomia ja ühendus Oikumeenilise Patriarhaadiga.

1944. aasta sügisel, Nõukogude vägede lähenedes, siirdus metropoliit Aleksander koos 24 vaimulikuga Saksamaa kaudu Rootsi. Paguluses jätkas ta aktiivselt kiriku juhtimist: korrastas haldusstruktuuri, sh sinodit, rajas kogudusi Rootsis, Saksamaal ja mujal, ning määras 1948. aastal EAÕK ajutise sinodi uue koosseisu, et tagada kiriku kanooniline järjepidevus ja sidusus. Tema juhtimisel trükiti lauluraamatuid, loodi sisemisjoni materjale ning säilitati sidemed diasporaa kogukondadega. Ta hoidis visalt Eesti kiriku allumist Oikumeenilisele Patriarhaadile ja vastustas katseid allutada EAÕK-d Moskva patriarhaadile, pidades seda ohuks nii vaimulikule vabadusele kui ka rahvuslikule enesemääramisele.

Metropoliit Aleksander suri 18. oktoobril 1953 Stockholmis ja ta maeti kohaliku le Metsakalmistule. Oma elu lõpul oli ta avaldanud soovi puhata kodumaa mul-

las. See soov täitus 2024. aastal, kui tema põrm toodi Eestisse ning maeti ümber Tallinna Issandamuutmise peakirikus. Tema haud on tänapäeval austusavalduseks tema elutööle ja kiriklikule teenimisele.

Metropoliit Aleksander oli Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku vaimne juht, kelle teoloogiline pärand peegeldab sügavat pastoraalset hoolt, evangeelset selgust ja rahvuslikku vastutust. Tema kümned läkitused aastail 1920–1953, nii rahu- kui ka kriisiajal, olid suunatud kristliku usu, lootuse ja armastuse kinnitamisele.

Kirikupühade keskmes on Kristuse lunastus ja inimese osadus Jumalaga. Näiteks 1924. aasta ülestõusmispühade mõtiskluses võrdles metropoliit ülestõusmist kevade valguse ja soojuse tulekuga, öeldes, et Kristus on üles tõusnud kui õiguse päike. Ta rõhutas meeleparanduse vajalikkust, tuues esile rõõvli usku ristil ning Püha Vaimu juhatavat rolli kristlase elus. Näiteks ühes oma jõululäkitustes vastandas metropoliit jumalakartlikkuse ja maiste ihaluste teed ning kutsus elama Kristuse valguses ja käsus.

Riiklike tähtpäevade puhul põimis metropoliit kristliku usu rahvusliku eneseteadvuse ja moraalse vastutusega. Näiteks 1921. ja 1928. aasta iseseisvuspäevade pöördumistes rõhutas ta, et rahvuslik vabadus on ühtaegu poliitiline ja vaimne ülesanne. Märtrite mälestuspäevadel, nagu 1937. aastal, tõstis ta esile ustavuse usule kui kiriku kestvuse allika. Noortele suunatud sõnavõttudes nimetas ta noorust elu kevadeks ja kutsus rajama tugevat vaimulikku alust kogu eluks.

Olulisel kohal olid metropoliidi misjonipõhised ja sisemisjoni edendavad pöördumised. 1925. aastal rõhutas ta, et kiriku ülesanne on usuelu tõsta, väsinuid elustada, külmaks jäänud hingi soojendada.

Paguluses jätkas metropoliit õpetuslikku tegevust, seistes kindlalt EAÕK autonoomia ja oikumeenilise alluvuse eest. 1952. aasta ülestõusmispühade läkituses kirjutas ta: „Kristus ei jäta meid ka võõrsil, kui me ei jäta Teda. Kodumaa võib olla okupeeritud, aga südame templis võib ikka valitseda ülestõusnud Issand“. See eshatoloogiline rõhuasetus – lootus Kristuses, sõltumata ajalikest tingimustest – läbis kogu tema õpetust.

Metropoliidi läkitustes ühinesid õpetus, hingeheid ja isamaaline vastutus. Tema sõnumid jäävad kõnekaks ja ajakohaseks ka tänapäeval, kutsudes elama Kristuses, teenima ligimest ning hoidma vaimset vabadust ja usu järjepidevust.

Artikkel on ilmunud portaalis Balti Õigeusk koos kasutatud kirjanduse loeteluga: <https://www.baltioigeusk.com/aleksander-paulus>

Foto: Annely Akkermann 14.01.2025

Metropoliit Aleksander ja Eesti õigeusu kiriku järjepidevus

Priit Rohtmets

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku tegevuse jätkumine paguluses on suuresti seotud metropoliit Aleksandri visaduse ja kiriku põhikirjalise järjepidevuse hoidmisega. Metropoliit Aleksander oli Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku eesotsas üle kolmekümne aasta. Need olid Eesti õigeusu kiriku üles-ehitamise aastad, aga ka Nõukogude Liidu ja Vene Õigeusu Kiriku tekitatud katsumuste aastad.

Eesti okupeerimisega 1940. aasta juunis algas Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku (EAÕK) õigusvastane tasaliitamine. Poliitilised sündmused andsid Vene Õigeusu Kirikule sisuliselt vabad käed Eesti õigeusklikele survet avaldada ning seda ei jät- nud oma võimupiire suurendada ihaldav Vene kirik kasutamata. Eesti õigeusu ki- rikul puudus okupatsiooni tingimustes se- nine Eesti Vabariigi usuvabaduse kaitse ja poliitiliste olude tõttu oli võimatu pidada suhtlust ka oikumeenilise patriarhaadiga. Nii said Vene Õigeusu Kiriku esindajad EAÕK jõuga omaenese struktuuriga liita.

Kirikus vallandus seepeale protestilaine, mille tulemusena lahkusid kiriku vaimu- likud massiliselt ametist. Aleksander pidi ka isiklikult alandust taluma, kui ta kutsuti 1941. aasta märtsis Moskvasse, kus temalt nõuti, et ta peab loobuma Eesti kiriklikust iseseisvusest ja kahetsema 1923. aastal toimunud siirdumist oikumeenilise pa- triarhaadi jurisdiktsiooni. See tituleeriti ki- rikulõheks. Aleksander nimetas ise hiljem aastatel 1940-1941 aset leidnud EAÕK likvideerimist poliitiliseks sammuks.

Aastatel 1941–1944, kui Saksa võimude kirikupoliitiliste mängude tõttu eksisteeri- sid Eestis kõrvuti kaks jurisdiktsiooni – nii EAÕK kui ka Vene Õigeusu Kirik –, oli met- ropoliidil küll võimalus kirikujuhina jätkata, kuid uus Nõukogude okupatsioon 1944. aas- tal lõpetas EAÕK tegevuse Eestis uuesti.

Saksa võimude nõudmisel lahkus metro- poliit Aleksander 1944. aasta septembris Eestist, võimude antud lubadusega juba lähiajal Eestisse naasta. Metropoliit eelistas ise Rootsi minekut, kuid Saksa võimude survele jõudis esialgu hoopis Saksamaale. Pärast sõja lõppu pöördus ta Inglismaal ki- rikujuhtide poole sooviga sinna elama asu- da, kuid see soov jäi vastusetu. 1947. aastal pääses ta Rootsi tänu seal elavale tütrele.

Paguluses kujunes Eesti kogukond väl- ja paralleelühiskonnana, mille õiguslikku raamistust ja elukorraldust reguleerisid kirikute, seltside ja ühingute põhikirjad. Pagulasühiskond püsis paljuski vabataht- likkuse alusel ja inimeste omavahelistel kokkulepetel ning sellest sündinud tasa- kaalul. Et pagulasühiskonda ühtsena hoida, vajasis pagulased organisatsioonide kõr- val autoriteete, kes seisaksid igapäevasest kemplemisest kõrgemal. Selliste autoritee- tidena tõusid esile kirikujuhid metropoliit Aleksander ja luteri kirikupea Johan Köpp.

Ühtlasi kandsid nii luteri kui ka õigeusu kirikupead edasi kiriku järjepidevust ja just nende eestvedamisel asuti paguluses korraldama ka kiriku usulist tööd ning võeti kiriku tegevuse korraldamise alu- seks kirikute iseseisvas Eestis kehtinud põhimäärused.

EAÕK vaimulikest jõudsid läände 17 preestrit: Rootsi saabusid põgenikuna kaks ülempreestrit ja kolm preestrit, Saksamaale jõudnud vaimulikke oli veidi rohkem: li- saks metropoliit Aleksandrile kuus ülem- preestrit, kolm preestrit ja kaks diakonit.

Saksamaal kiriku usulist tööd korraldanud metropoliit Aleksander määras 1945. aasta veebruaris ülempreester Jüri (Välbe) Root- si kirikliku töö eestvedajaks. Peapiiskop Erling Eidemi ja diakooniatööd korralda- va asutuse kaudu vormistati ülempreester Jüri esialgu Rootsi luteri kiriku palgale, et tagada usulise töö jätkumine. 1945. aastal asutati Stockholmi Püha Nikolai kogudus.

1945. aastal kutsus ülempreester Jüri Root- sis üles õigeusklikke endast teada andma. Selle põhjal selgus, et Rootsi jõudnud pa- gulaste hulgas oli hinnanguliselt umbes 3200–3500 õigeusklikku. Ülempreester Jüri tegi ka Rootsis mitmeid ringreise, mille tulemusena hakkasid Rootsi eri pai- gus moodustuma esimesed kogudused. Li- turgiaid pidasid ka teised Rootsi jõudnud preestrid. Nende usuline teenimine jaotati esialgu neljaks piirkonnaks. 1947. aastal Rootsi jõudnud metropoliit Aleksander võttis ka sealse kirikuelu korraldamise enda õlgadele. Tema sõnul valmistas suu- rimaid raskusi pagulaste paiknemine üks- teisest kaugel väikestes gruppides.

24. jaanuaril 1948 kutsus metropoliit Aleksander kiriku põhimäärusele toetu- des Rootsis kokku kiriku sinodi. Eestis tegutsenud sinodi koosseisust jätkas lisaks metropoliidile veel endine riigikohtunik Timotheus Grünthal. Sinodit määras met-

ropoliit Aleksander juhtima ülempreester Jüri Välbe. Sinod juhindus kiriku tegevuse korraldamisel põhimäärusest, ning jätkas tegevust lootuses, et peagi õnnestub põge- nikel Eestisse naasta.

Lähtuvalt kiriku põhimäärusest asus met- ropoliit Aleksander sisse seadma ka kiriku asjaajamist. Näiteks pidas EAÕK sinod vajalikuks vaimulikele saadetud ringkirjas rõhutada, et kõik kiriku teenistuses olevad vaimulikud ja diakonid pidid metropoliit Aleksandrile esitama oma teenistuskirja. Sellele lisaks määras metropoliit Aleksan- der ametisse eri riikide usuelu korraldajad, kes täitsid sisuliselt praosti ülesandeid.

Kiriku tegevuse jätkamine paguluses oli esialgu rahaliselt väga keeruline. Siingi lasus vastutus metropoliidi õlgadel, kes püüdis kõigepealt ebaõnnestunult reali- seerida kiriku pantkirju, ning pöördus see- järel Eesti endise välisministri ja suursaa- diku Karl Robert Pusta poole abipalvega rahvusvaheliste usuliste organisatsioonide kaudu kiriku tegevust toetada. Lõpuks õn- nestus Pusta abil saada toetust katoliiklas- telt, kelle rahalise abiga õnnestus lühemat aega ülal pidada nii Rootsis kui ka Sak- samaal tegutsevaid vaimulikke. See aitas raskest olukorrast üle. Samuti saadi abi rahvusvahelistelt oikumeenilistelt organi- satsioonidelt.

Metropoliidi kirjalikus ülevaates usuelu arengust Rootsis ja Saksamaal mainis Alek- sander 1947. aastal, et välismaal asuvad Eesti õigeusklikud – eesotsas vaimulikega – olid jätkuvalt Eesti Apostlik-Õigeusu Ki- riku liikmed ja olid kanoonilises ühenduses Konstantinoopoli oikumeenilise patriarhi- ga. Eestis toimuva kohta tões metropoliit aga järgmist: „Meie kodumaal praegusel ajal aga E. Ap. õigeusu kirik enam ei eksis- teeri, vaid tema sealsed kogudused on al- lutatud Moskva patriarhile ja moodustavad Tallinna piiskopkonna, mille juhiks – usta- valt allikast saadud andmeil – on käesole- va aasta juunikuust saadik piiskop Isidor, end ülempreester Joann Bogojavlenski, kes

1919. vene pagulasena tuli Eestisse.”

1948. aastal saatis metropoliit Aleksander uuele oikumeenilisele patriarhile Athenago- rasele õnnitluskirja, milles avaldas ühtlasi lootust, et kiriku rahutu olukord peatselt paraneb. Patriarh Athenagoras õnnitles ka Aleksandrit eri tähtpäevade puhul.

1952. aastaks oli metropoliit Aleksandri juhtimisel Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku struktuur üldjoontes paigas. Kirikul olid kogudused Rootsis (4), Inglismaal (1), Ameerika Ühendriikides (2), Saksamaal (1), Kanadas (1) ja Austraalias (1). 1950. aastate lõpuks oli neile lisandunud veel üks kogudus Kanadas ja kaks kogudust Rootsis, nii et ühtekokku oli Eesti Apost- lik-Õigeusu Kirikul 13 kogudust.

Vaimulike tegevuspiirkond oli siiski mõne- võrra laiem, sest külastada tuli ka piirkon- di, kus õigeusklike arv polnud koguduse asutamiseks piisav. Niisiis suutis metro- poliit Aleksander ehitada Eesti Apostlik- Õigeusu Kiriku üles koguni kahel korral – esmalt Eestis ja seejärel paguluses.

Eestisse naasmist ei jõudnud metropoliit Aleksander aga kahjuks ära oodata. Ta suri 18. oktoobril 1953. aastal Rootsis ning maeti 25. oktoobril Stockholmi Püha Ni- kolai kirikust Stockholmi metsakalmistu õigeusklike alale. 21. mail 1956 avati tema haua mälestusplaat. Seesama plaat leidis 2025. aasta juunis ühes metropoliidi säil- metega koha Suur-Kloostri tänavas Tallin- na Issanda Muutmise peakiriku juures.

Metropoliit Aleksandri surma järel määras patriarh Athenagoras 1954. aastal EAÕK *locum tenens*’iks Thyateira peapiiskop Athenagoras (Kavadas). Ühtlasi kinnitas Athenagoras EAÕK autonoomse staatuse järjepidevust ja sinodit selle administra- tiivvõimu kandjana. Sinod oli Eesti Apost- lik-Õigeusu Kiriku seaduslik juhtorgan ja ühenduses sellega omandas sinod metro- poliit Aleksandri surma järel EAÕK järje- pidevuses keske tähenduse.

Metropoliit Aleksandri sugulased Rootsis 14.06.2025 Tallinna Issanda Muutmise peakiriku aias metropoliit Aleksandri hauaplaadi juures.

Teeme nii palju, kui suudame, ja järgmised põlvkonnad jätkavad

Haapsalu piiskop Damaskinos on praeguseks Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikut viikaarpiiskopina teeninud ligi pool aastat. Intervjuus Metropooliale hindab ta Eesti õigeuskiriku seisukohta heaks ning näeb peamist arenguruumi kloostrielu arendamises, koguduseliikmete hariduse edendamises ning liturgilise rikkuse loomises.

Millised on olnud praeguseks kõige olulisemad tegevused piiskopiametis?

Oluline on saada tuttavaks inimestega ja uurida Eesti olukorda, kuidas asjad kirikus lähevad.

Kõige olulisem töö on jumalateenistused. Minu kodukirik on Tallinna Issanda Muutmise peakirik Suur-Kloostri tänaval, kus olen tavaliselt pühapäeviti. Olen käinud teenimas ka Kohila templipühäl ja Tartus, Setumaal samuti. Suvel tuleb rohkem templipühasid.

Reomäe kloostri asjad on samuti olulised. Olen käinud teenimas ja korraldamas ka. Seda tööd tegin juba enne piiskopiks saamist, olen Reomäe kloostri vaimulik isa.

Oluline töö seondub ka teoloogilise institutudiga, kus olen viis aastat õpetanud. Olen abipiiskop, mul pole nii palju administratiivset elementi, on aga väga palju kõiksugust õpetamist. Olen õpetanud nii prosforaküpsetamist kui ka kirikumuusikat.

Enne kloostrisse minekut õppisin muusikaakadeemias, samuti õppisin kreeka keelt ja teoloogiat. Kloostri õppisin väga hästi küpsetama, olen seda ka õpetanud. Ikooni-maalimist muidugi ka.

Lisaks on selline pool piiskopitööst, mis ei paista välja: rahvusvaheline ja kirikutevaheline töö. Seda on ka natuke, sest oskan palju keeli ning mul on akadeemiline teoloogiline haridus. Küllastasin märtsis Oikumeenilist Patriarhaati esimest korda piiskopina. Mais osalesin luteri-õigeusu dialoogis. Koguduseliikmed sageli seda rahvusvahelist ja kirikutevahelist osa tööst ei näe.

Loomulikult teen kõike, mida metropoliit soovib, et teeksin.

Milline on Eesti kiriku olukord? Kuidas meil läheb?

Olen vaadanud Eesti kirikut kõrvalt mitu aastakümnet. Toona oli metropoliit alles Eestisse jõudnud. Eestlastel ja soomlastel on väga hea suhe ning soomlased on aidanud siinsel kirikul areneda. Võrreldes selle ajaga on suur osa asju praegu väga hästi: on palju rohkem inimesi, oskusi, rohkem teoloogilise haridusega inimesi. Klooster on olemas, siis seda ei olnud, vaimulikke palju rohkem. See on väga julgustav.

Oleme väike kirik, aga meil on palju katsumusi ja ülesandeid. Kui kirik kasvab, siis seda kiiremini hakkab kõik juhtuma ja arenema. Loodan, et tulevikus kasvab kirik veel rohkem, nii vaimselt, inimeste poolest, kui ka materiaalselt. Teeme tööd nii palju kui võimalik ja toetame oma kirikut.

Ka meie piiskopkond on kasvanud. Auto-noomse kiriku jaoks on oluline see, et on piiskoppide sinod. Smürna Bartolomeus ütles mu ametisse pühitsemisel, et minu valimine on Eesti kiriku autonoomia taastamise viimane punkt, sest see oli esimene püha sinodi ehk piiskoppide kogu poolt tehtud piiskopi valimine pärast autonoomia taastamist. Kahjuks piiskop Eelija uinus, aga ikkagi on meil vähemalt kolm piiskoppi. Õnneks toimus minu valimine enne piiskop Eelija uinumist.

Millised on kiriku olulisimad väljakutsed?

Muidugi on materiaalseid katsumusi. Palju kirikuid on halvas korras ja maakohdades väikestes kogudustes pole materiaalseid võimalusi neid korda seada. Kahjuks pole ka paljudes maakogudustes nii palju inimesi kui varem ja siis on ehitistega mure. Õigeusu pärimuse järgi peaks kirik olema igavene ja kirikuhoonel ei saa olla muud kasutust kui kirikuna. See on oluline, sest see on meie pärimuse jätkamine: meie vanemad on näinud vaeva ja rajanud need kirikud. Meie ülesanne on kirikute eest hoolitseda ja teenida liturgiat ka siis, kui sellel ei ole palju osalejaid.

Üks mulle väga armas teema on kloostrid. Öeldakse, et klooster on kiriku kopsud. Selleks, et kirik hingaks, peavad olema kloostrid. Õnneks on Reomäe, kuigi skiita ajal kolisid sealsed nunnad tagasi Kreekasse, on nüüd kohal kaks kloostrielanikku, kes hoolitsevad kiriku ja kloostrikompleksi eest. Nende kõige olulisem töö on palvetada Eesti ja kiriku eest. See on väga julgustav näide. Seal hakkab toimuma palju asju. Oleme saanud palju abi Eestist ja välismaalt.

Eesti tuleviku seisukohalt on oluline ka meeskloostri teema. Praegu pole sel teemal veel konkreetseid uudiseid, aga loodame, et veel sel aastal saame hakata kloostrit asutama.

Kloostrid on eeskujuks nii ilmikutele, selgitamaks, mis on kristlik elu ja selle tähendus, kui ka kogudustele, sest kloostrites on liturgiline elu kõige aktiivsem. Kogudusepreestrid tulevad inspiratsiooni otsima näiteks Athose mäele. Armastame Jumalat ning teenime kloostrites regulaarselt ja korralikult.

Kiriku haridusteemad on hakanud palju paremini edasi liikuma, ent siingi saaks rohkem teha. Meil on teoloogiline haridus vaimulikele, aga väga oluline on kasvatada koguduse liikmete haridust: kuidas saame kateheesi teha süstemaatilisemalt, laiemalt ja pikemalt. Et ka inimesed, kes juba on ristitud, saaksid rohkem vaimuliku sisu.

Millisel moel võiks koguduseharidus toimida?

Mul ei ole sellele vastust. Üks, mis on väga oluline, on kirjandus. Sooviksin ka ise siin aktiivselt osaleda, sest loen kreeka ja teisi keeli, tean hästi olukorda, millist õigeusu kirjandust on olemas ja mida oleks vaja tõlkida.

Ka liturgilised raamatud on väga olulised, nendes on olemas meie kiriku teoloogia. Sellega on kirik tegelenud mitu aastat ja sellega saaks veel rohkem tegeleda.

Kirikukeskuses toimus mullu jumalateenistuste ja tänavu palve olemust selgitav loengusari. Meil on vaja õpetust, mis poleks ainult informatiivne, vaid oleks ka vaimulik. Me ei räägi neist asjadest lihtsalt ajalooliselt või akadeemiliselt, vaid ilmikute jaoks on oluline, mida see tähendab konkreetset minu elus.

Ka kloostri palverännakud harivad usklikke. Juba nüüd saavad inimesed külastada Reomäe kloostrit ja tulevikus ka Eestise rajatavat meeskloostrit. Inimesed kõnelevad, näevad ja kogevad seal, mida tähendab anda kogu oma elu „Kristuse, meie Jumala hoolde”. Koguduses sõltub koguduse liikmete vaimulik haridus alati preestri võimalustest ja koguduseliikmete huvist. Preestrid korraldavad vestlusringe ja inimestel on positiivsed mõtted.

Mainisite õigeusu ja luterliku kiriku dialoogi. Millised on olulisemad arutelu all olevad teemad?

Meie dialoogi teema on praegu sinodaalsus ja primaat. Arvan, et kõige olulisem on see, et kuulame, kuidas teine pool mõtleb. Meil on õigeusu ja luteri poolel alati kindlal teemal ettekanne ning seejärel mõtleme, mis võiks olla ühine mõte. Oluline on mõista ka erinevusi ja eri traditsioone.

Teine asi, mille poolest on dialoog kasulik, on see, et saame mõelda ja sõnastada, milline on õigeusu mõtteviis. Teoloogia on orgaaniline, kõik pole ju kirjas. Meil on vaja väljendada teoloogilist mõtet selgelt ja arusaadavalt nii, et ka teised, õigeusust väljaspool olevad inimesed saavad sellest aru.

Erinevusi on meil väga palju, see dialoog võtab kindlasti palju aega. Ent atmosfäär on väga hea ja positiivne.

Millised on olulisemad koos- ja lahkemele teemad?

Mitmed asjad ei ole luterlastele nii tuttavad kui meile, õigeusklikele. Meil on kaanoniline õigus ja pärimus, mis kirjeldab, kuidas sinod töötab, mis on piiskopi roll, milline on patriarhaadi roll. Administratiivselt on meil väga erinevad kirikud. Ka luterlaste jaoks on huvitav, milline on luterliku kiriku vaimulikult administratiivne struktuur, mis on piiskopi roll ja mis ilmikute roll. Kuidas toimib luterlikus kirikus sinodaalsus, kas luterlikus kirikus on olemas primaat ja kes see on. Primaat (esimus) on asutis, priimas (esikarjane) selle kandja. Kumba on mõeldud? Kuigi õigeusu kiriku sees on see teema võib-olla selgem kui luterlikus kirikus, on see hetkel väga oluline teema ka meile. Näiteks Vene kirikul on teistsugune arusaam kui oikumeenilisel patriarhaadil ning seda mõjutavad ka poliitilised küsimused.

Dialoogis osalevad luterlased kuuluvad Luterlikku Maailmaliitu, samas õigeusu kirik ei rõhuta, et oleme kirikute föderatsioon, vaid oleme üks Kirik, mis väljendab end kohalike kirikutena.

Samuti huvitab meid Rooma paavsti rolli tähendus, sest me ei tunnista tema primaati meie kirikute üle. Kui juhtuks see, et kirikud saaksid kokku, siis milline oleks Rooma paavsti roll?

Te olete endiselt aktiivne ka akadeemilises maailmas.

Ikka jätkan ülikoolitööd Soomes, kui keegi mõtleb, et miks ma kogu aeg siin kohal pole. See on hea ka ülikoolimaailmale selles mõttes, et kui kirikuinimesed on kohal, pole akadeemiline maailm kirikumaailmast täiesti eraldi. See on hea ka kirikule, et on vaimulik juht, kes on kursis akadeemilises maailmas toimuvaga. Akadeemiline töö on rahvusvaheline. Kolleegid ikka küsivad, et milline on kirik ja selle ajalugu ning siis hakkab PR-töö.

Tegelete palju liturgia ajalooa. Mis selles valdkonnas praegu toimub?

Ma juhendan rahvusvahelist uurimisrühma, mis tegeleb tunnipalvete ja ööpäeva-teenistuste ajaloo uurimisega. Varasemad teooriad, mida õpetati, pole meie liturgia ajaloo kohta kuigi õiged. Uurijad on leidnud palju käsikirju, mis on väga vanad, ja tehnoloogia aitab neid näiteks ultravioletvalguses lugeda.

Praegu on olemas tehnoloogilised vahendid, et käsikirju lihtsamalt uurida. Näiteks 20 aastat tagasi, kui tegin doktorikraadi, pidid palju reisima, ent nüüd on materjale lihtsam kätte saada.

Liturgia ajalugu erineb sellest, mida siiani oleme arvanud. Liturgia uurimine on huvitav, sest see on elav pärimus. Meie ajalugu

on nii komplitseeritud ja seal on palju materjali, mis pole enam kasutusel, aga võiks olla, see teeks meie jumalateenistuse elu rikkamaks.

Palun tooge näide, mis aitaks seda paremini mõista.

Hea näide on liturgia lõpusõnades ambonitagune palve. Käsikirjades on sellel kohal palju erinevaid palveid. Näiteks Basilius Suurel ja eri liturgilistel aegadel on erinevad palved. See on teinud kiriku pärimust rikkamaks. Vatopedi klooster andis välja ka käsiraamatu, kus on suurtel pühadel kasutamiseks erinevad ekteeniad. See ei muuda liturgiat, aga rikastab.

Eesti kirikus on see väljakutse, et kõik liturgilised raamatud pole veel tõlgitud ning sellega on palju tööd.

Millised liturgilised raamatud tulevad järgmisena tänapäevases eesti keeles kasutusele?

Talitusraamat on väga oluline, samuti tundideraamat. See on kasulik ka ilmikutele, et saaksid paremini palvetada. Seejärel juba hümnograafilised raamatud: trioodid, oktoihh ja kuuraamatud, et saaksime tekstide kaudu austada pühakuid kogu kiriku-aasta jooksul.¹

Millised on järgmise aasta teemad, mis vajavad meie kirikus lahenemist?

Üks küsimus on siiaaani Moskva patriarhaadile allunud vene koguduste roll, aga see on metropoliidi vastutus. Uus seadus ja selle mõju muidugi puudutab meie kirikut, nagu ka see, kuidas ühiskond tervikuna näeb õigeusu kiriku rolli.

Haridusküsimus on väga konkreetne, selleks ei ole vaja nii palju ressursse, rohkem korraldamist ja inimeste huvi. Lisaks hakatakse rajama mungakloostrit.

Kirikuelu on selline, kus liigume edasi samm-sammult ja teeme, mida saame teha. Me ei saa elu jooksul midagi valmis, teeme nii palju kui võimalik ja järgmised põlvkonnad jätkavad. Võtame vastu, mida eelmised põlvkonnad on teinud ja paneme juurde oma töö ja huvi ning selle, kuidas kasutame oma armuande. See on nagu tähendamissõna talentidest, kus üks sai ühe talendi, teine kaks ja kolmas viis (Mt 25:14-30). Mida rohkem talente, seda rohkem toome juurde. Pärast meid tuleb keegi teine ja jätkab. See on jätkuv ja orgaaniline töö. Nelipühadel tulid apostlid kokku ja kartsid ühiskonda, sest juudid kiusasid neid taga. Aga kui nad said Püha Vaimu, läksid nad julgelt ühegi plaanita kuulutama evangeeliumi. See ongi kõige olulisem: inimesed küll plaanivad, aga teeme nii, nagu Püha Vaim meile ütleb.

Vestelnud preester Kristjan Otsmann

¹ Uuema väljaandena on olemas tundideraamat (kogumikus „Lauluraamat I”), samas on ka lühike pühapäeva oktoihh.

Mõni lehekene minu päevaraamatust Eesti piiskop Platon

Preestrite Andrei Sõtšovi ja Jüri Ilvese materjalide põhjal

(*Algus Metropoolias nr 104*)

3.

15. märtsil asusin tuksuva südamega ringreisile. Minu tee pidi minema Tartu, Võrusse, Valgast läbi – Pärnu, Viljandi ja koju – Tallinna. Ma lootsin linnades, kus igal pool praostid olemas ja kuhu rahvas asjapärast ikka kokku valgub, teateid korjata maa seisust; tahtsin nimetud punktidesse, kui keskpaikadesse, kindlad juhtnöörid anda rahva meeolule ja koguduste alalhoidmiseks. Õigeusuliste julguse tõstmiseks oli isegi piiskopi ilmumine suur asi, seda kuulsin ma pea igal pool rahva suust. Tõtt ütelda, reis ei olnud kerge, nimelt lõpmata rääkimise pärast; oli ju mõlemilt poolt palju kõneaineid ja küsimusi kogunud, kõike oli tarvis arutada, isegi ette ära arvata igasugusi võimalusi ja nende tõttu otsusi teha. Paaris kohas kogus lähemalt kihelkondadest kaunis karjake vaimulikke ja kiriku tegelasi. Seal võis külvata täie kamaluga. Üleüldse pean tunnistama, kõik reis jättis enesest trööstiva, julgustava mulje. Rahvast oli igal pool palju koos, iseäranis Tartus ja Pärnus, kus kõik kirikusse ei mahtunud. Olid liigutud, et piiskop eesti keelt räägib, vaimustus oli suur. Isegi luteriusulisi oli kirikus palju. Võõra ikke alla saamine nagu iseenesest surus rahvast kiriku poole, koondas tema ümber; Nähtavasti tõusis korraga lugupidamine meie usust, sest meie olime rusujatele vastikud – seda toonitasid luteriusulisedki. Juba esimesest pilgust võis ära tunda, et hulgalist usust äratagane mist, mida mõnedes kuritahtlikult oodati, mitte ei sünni; ja nõnda ta ka oli. Tõtt ütelda, Saksa valitsuse ajal oli õigeusk, kui tagaaitav, kindlamaks saanud, ja kus preestrid vähegi liikusid ja rahva elust osa võtsid, võidi lühikese ajaga palju head ära teha.

Vaevalt jõudsin reisilt koju ja toimetasin kogunud asjandused, tuli ette uus reis: 8./21. aprillil pidi Tartus Karlova kiriku pealtari pühitsemine olema. Seks päevaks oodati

saadikuid mitmest piiskopkonna nurgast ja kavas seisis juhusline koosolek jooksvate asjade arutamiseks. Kiriku pühitsemine oli tore ja ilus, tõi tartlastele palju tröösti. Koosolekule ilmus ligi 40 saadikut, oli mehi kaugelt. Töökava langes iseenesest kahte jakku: esiteks, iga praostkonna seisust, mis viimaks piiskopkonnast terve pildi andsid; teiseks, võeti vastu rida otsusi, mis käskudena kirikutesse laiali läksid. Kuuldud teadete põhjal saatis piiskop vaimulikkudele ja kõigile kirikutegelastele oma ring-üleskutse 15./28. aprillist, nr 407; aga piiskopkonna nõukogu juhatus-ringkirja 17./30. aprillil nr 30. Mõlemad kirjad ei kaotanud oma tähtsust ka nüüd, ja saavad „Uus Elus“ trükki pandud. Niisama soovitav on Uue Elu veergudel näha väljavõtteid nimetud Tartu koosoleku protokollist. Ajalooliselt on nad väga huvitavad.

Vähe aega enne kiriku pühitsemist kolis Riistast Tartu Baltimaa Saksa ülem sõjaväe valitsus – A. D. R. 8. Käepärast käisin ka seal ära. Oli juttu ühest ja teisest; kõne lõppes sellega, et mulle isiklikult ja vaimulikkudele raha pakuti. Samm oli ootamatu. Endisi kokkupuutumisi Saksa võimudega arvesse võttes, pidin kõrvad kikki ajama. Küsisin: kust te selle raha võtate? – Saame Venemaalt. – Kahtlen väga, sest seal on kirik riigist lahus ja kopikutki kroonult ei saa. – Jah, see on õige. Noh, siis korjame raha rahva käest. – Ma küsin: kas sunduslikult? – Muidugi. – See oleks viimane abinõu! Meie tahaks heaga katsuda läbi ajada. Jätame end rahva armastusele ja hoolele, ehk saame ise oma korjandusega toime, ilma et teid tülitaks. – Aga kui vähe korjate? – Ja, vist küll mitte nii palju, luteri õpetajad, kuid katsume sellega läbiajada, mis saame. Sest parematel meie koguduste karjastel oli ammu ras-kuseks kroonu leiba saada ja rahvast nagu eraldatud olla. Sooviks samale alale pääseda, kui luteri õpetajad on, s.o elada maast ja kogudusest. Aga et maid meil vähe, ja ligi kolmandik kirikutest on maast hoopis ilma, võtame tänuga vastu, kui maid igale kirikule annate, et vähemalt viisakalt elada võiks. – Selle peale ei vastatud mulle midagi. Rahast oli veel teine kord juttu Saksa võimudega: (pakuti vaimulikkudele palka, kuid väga vähest) ja – samasuguse järeldusega. Siiski, võtsin asjast kinni ja saatsin suurema tolleaegse sõjaväe ülemusele, krahv Kirchbachi-

le ametliku ettepaneku kirikumaade juurde lisamisest. Paar kuud hiljem tuli vastus, et omal ajal kroonu maade jagamisel, minu palve arvesse võetakse.

Aja jooksul selgus, et Saksa rahast lahti ütlemine oli nagu Jumalast antud juhatus. Pakuti ju narriväikest palka, et aga mehi temaga tabada. Kui me Saksa palka hakkaks saama, oleks meie kohe tunnistanud Saksa kroonu asutuseks, nende täielise käsutuse alla sattunud ja meiega oleks tehtud mis tahes. Kas või ühe hoobiga kõik kihelkonnad kinni pandud, kõige vähemalt mängitud – kihelkondasi ühendatud, preestrid oma äranägemise järele ümberpaigutatud, uusi (saksameelelisi) ametisse seatud. Dokumentlikult võin näidata, kuidas kõike seda prooviti pärastpoole maksma panna, selle peale vaatamata, et meie iseseisvaks, sakslastest ärarippumataks jäime ja sakslastest visatud konti üles ei tõstnud. Igatahes, Saksa raha vastuvõtmise puhul meie – õigeusuliste – vaimline (moraaliline) väärtus saaks surma hoobi: on ju iseäraline „au” Saksa palgaliseks ja tema kondinärijaks saada.

Asjaloo pööre sünnitas suurt ärevust mitte üksnes meie vaimulikkude hulgas, vaid ka laiemates Eesti tegelaste ringkondades, kes juhtumisest väga vaimustatud olid ja isiklikultki oma tundmusi piiskopi juurde avaldama tulid.

Iga õigeusuline lugeja näeb nüüd, mis kindlat ja suurt lootust meie, teie hingekarjased, oma koguduste peale olude sunnil panime. Lood muutusid, aga meie vahend jääb ikka sekssamaks. Kirikuteenrite aineolukord on alles päevaküsimus. Ärge laske valeks saada Õnnistegija sõna, et iga vaevanägija on oma palga väärt. Seiskem armastusega valvel, et teie vaimulikud miski puudust ei kannata. Uskuge, hulga peal seda elu nõuet kustutada on väike asi, olgu aga usinust, kindlat tahtmist, ühtmeelt ja kristlikku armastust.

See peab nõnda sündima ja – Jumala abiga – saab teostud.

Toimetuse poolt: Kahjuks lõpevad siin öndsa piiskopi mälestused. Kuid seegi, mis ilmunud, on küllalt tähtsaks materjaliks meie kiriku ajaloos.

Kaplanite konverents Ukrainas

Isa Aleksander Sarapik osales Ukraina õigeusukiriku kaplanite esmakordsel konverentsil, millest võttis osa 110 eri väetüksustes kaplanina töötavat õigeusu vaimulikku. Konverentsil osales ka Ukraina kirikupea Epifanios, kes avaldas tunnustust Eesti Kaitseväe endisele peakaplanile isa Aleksander Sarapikule ja Läti relvajõudude endisele peakaplanile Elmärs Plaviņšile. Isa Aleksandri sõnul on Ukrainas kaplanite peamine ülesanne hoida ja kujundada kaitsetahet, samuti hooldada vaimulikult peale sõdurite ka haavatute ja langenute omakseid. Ta leidis, et siinsetel kaplanitel on Ukraina sõjaväevaimulikelt õppida teenimise struktuuri ning kaplanite hooldust: kuidas jääda teenistuses stabiilseks ja mitte muutuda enda või teiste

ohvriks. „Oluline on ka teenimisoskus eri tingimustes: kuidas viia läbi palveteenistust, armulauateenistust, kuidas võtta vastu pihti, kuidas teha pärast teenistust rühmavestlusi, kuidas suhestuda psühholoogide ja sotsiaaltöötajatega,” selgitas isa Aleksander, lisades, et kaplan on eelkõige nõustaja religiooni ja väärtustestruumi küsimustes.

Theobaldil arutleti kiriku ja riigi suhte üle

Juuni alguses toimus Visbys Läänemere-maade oikumeenilise võrgustiku Theobalt konverents „Kiriku ja riigi suhted – kuidas olla Kirik tänapäeva Euroopas”. Kohtumisel Eesti Apostlik-Õigeusu Kirikut esindanud isa Aleksander Sarapiku sõnul käsitlesid ettekanded kiriku rolli ning kiriku ja riigi va-

helisi suhteid Euroopa riikides ning vaimulike ja teoloogide rolli neis suhetes. „Väga palju toodi näitena Moskva Patriarhaadi ja selle liidrite käitumist nii nende tegudes kui ka sõnades,” ütles isa Aleksander. „Arutleti, millised on Moskva patriarhi kui Venemaa kodaniku ja kui patriarhi piirid tema väljaütlemistes – kas Ukrainas toimuv on kuulutatud pühaks sõjaks patriarhi või Venemaa kodaniku poolt.” Arutati ka Eesti ja Leedu õigeusumaastiku olukorda, nagu ka Soome ja Rootsi kirikutes toimuvat. Theobalti võrgustik, mis tegutseb alates 1983. aastast, ühendab Läänemere-maade õigeusu, rooma-katoliku ja evangeelseid luterlikke kirikuid. Viimastel aastakümnetel on see võrgustik toiminud oluliselt konsultatsioonide ja arutelude foorumina teoloogilistel, keskkonna- ja sotsiaalteemadel, mis puudutavad Balti mere ääres asuvaid kirikuid ja riike.

Suvised pühad

Ülempreester Mattias Palli

Kirikukalender pole ühetaoline ega üksluine. Kui kevadtalv ja kevad mööduvad enamjaolt suure paastu ja ülestõusmispuhadeaja tähe all, siis suvi, vähemalt selle algus, on rahulikum ja vaiksem aeg. Paastuaeg on mõnes mõttes astumine tagasi aega enne ristimist (nii nagu seda varases kirikus jälgiti), seda katkestavad peamiselt vaid pühapäevad, mil meenutame ikkagi Kristuse ülestõusmist. Paasast taevamine mispuhani oleme teatud erilises ajajärgus, tunnetame Issanda ülestõusmist ka ühises ja eraviisilises palveelus. Mõneks ajaks viibime ühtaegu taevas, tulevases kuningriigis, ning samas ka apostlite ja algkoguduse ülestõusmisrõõmus. Taevaminemispuhagi ei katkesta seda, vaid on täis Püha Vaimu ootust. Ja nelipühi ise annab meile osadust terve Koguduse lõpliku sünnihetkega Vaimu väes ja tulisuses.

Kuid sellised ajad ei saa meil kesta igavesti. Jumalateenistuslik aastaring arvestab inimese ja kiriku olukorda siin maailmas, eri teenimisviise ning jõudu ja suutlikkust. Seepärast tuleme pärast Püha Vaimu väljavalamise püha tasapisi jälle tagasi tavalisse, enamik aastat kestvasse rütmi. Vaevalt suudab keegi pidevalt olla oma hinges tulevase aja, päästetud maailma, seisukorras. Kõige suuremad puhakudki naasevad Vaimus taevasse kistuse järel jälle siia, tunnetavad armu teinekord eredamalt, teinekord tuhmimalt. Apostlid ei jäänud ka igaveseks Jeruusalemma nelipühi ülendusse. Nad läksid Kristuse käsul ja Vaimu väes maailma, lähemale ja kaugeemale, kuulutama päästet, asutama kogudusi, jagama armuande ja tegema vägevaid tegusid oma Läkitaja nimel. Ja see polnud ainult kõrgemas seisundis viibimine, see oli ka „häda ja vaev armuõpetuse kuulutamisel”, nagu ütleb austuslaul apostlitele. Pauluse sõnul oli ta „...ohus oma rahva seas, ohus paganate seas, ohus linnades, ohus kõrbes, ohus merel, ohus vaelevendade käes, töös ja vaevas, tihti valvamises, näljas ja janus, tihti paastumises, külmas ja alasti; peale kõige muu päevast päeva rahva kokkuvool minu juurde, mure kõigi koguduste pärast.” (2Kr 11:26-28).

Seda „laskumist” teise olukorda, kaasaelamist apostlite lähetustööle kogu maailmas tähistab kirik apostlite paastuga. Nimetatud paast on hilisema päritoluga ja leebem ning erandlik ka järgmisel põhjusel: ta algab liikuva kalendri järgi (esmaspäeval pärast esimest nelipühijärgset kõikide pühade pühapäeva), lõpeb aga ülemapostlite Peetruse ja Pauluse päeval, 29. juunil. Nii on see paast iga aasta veidi eri pikkusega. Meil praegu kehtiva nn segakalendri järgi on ta tavaliselt lühem, sest kui liiguvad pühad peetakse vana, liikumatud aga uue järgi, algab paast üldjuhul varem ja lõpeb hiljem kui puhtalt vana või uue kalendri kohaselt.

Muidu on jaanikuu algus enamjaolt veel liikuvate mälestuste päralt. Nimelt on pühapäev pärast nelipühi mainitud kõikide pühade pühapäev, järgmine (ja vahel ka sellest järgmine või järgmised) aga on pühendatud kohalikele puhakutele. Nii peame ka meie teisel kolmainupühajärgsel pühapäeval Eestimaa puhakute mälestust, neljandal on tavaks meenutada Petseri vahasid inimesi. Kohaliku mälestusena peab mainima ka meie piiskoppidekogu otsusega seatud aastatel 1940–1941 vangistatud uusmärtrite püha 11. juunil, esimese küüditamise aastapäeval.

Enne peeterpaulipäeva on veel keskmine kirikupüha: jaanipäev ehk Eelkäija Ristija Johannese sünnipäev. See on eriline selles mõttes, et peale tema ei peeta ühegi puhaku sünnipäeva. Puhaku sünnipäevaks (*dies natalis*) on tema taevase sündimise, surma päev. Kristuse kõrval peame ju ainult Jumalaema sündimispüha, kuid tema roll ja tähtsus on nii erilised, et neid ei saa teiste puhakutega kõrvutada. Kuid siiski tähistab kirik juba varasest ajast ka Johannese sünnipäeva. On ju tema kohta Issand ise öelnud: „Naisest sündinute seast ei ole tõusnud suuremat Ristija Johannesest” (Mt 11:11). Tema sündimise lugu seisab ka puhakirjas, Luuka evangeeliumi esimeses peatükis ning on näide Jumala isearalisest armulikkusest sekkumisest maailma asjadesse. Sarnased on ka Iisaku, Saamueli ja Jumalaema sünnilood. Jaanipäeva rahvalikud tavad on seotud pigem suvise pööripäevaga. Iseenesest võib ju ka tules vaadata Kristuse Eelkäija tulisuse võrdkuju. Pühitsemisel peab aga meeles pidama, et tegu on kirikupüha ja paastuajaga.

Pühade ülemapostlite Peetruse ja Pauluse päev lõpetab, nagu öeldud, paastu. See päev mälestab nende kummagi märtrisurma Roomas, mis tõenäoliselt toimus küll eri aastatel. Ühine mälestuspäev rõhutab nende kahe iseloomult, kutsumiselt ja lähetustöölt küllaltki erilise armuõpetusekuulutaja ühtekuuluvust ja seeläbi kiriku ühtsust laiemalt. Sel pühal, nagu ka jaanipäeval ja veel mõnel harval suure puhaku mälestuspäeval, on ka oma järelpüha. Järgmisel päeval, ehkki lauldakse ka laule kahe ülemapostli auks, meenutab kirik kahtteistkümmet apostlit ehk Issanda jüngrit, seda siiski liturgilises mõttes tagasihoidlikul moel.

Nõnda lõpeb siis peetripaast, apostlite kuulutustöö mälestamine. Kuid seos liikuva pühaderingiga jääb alles pühapäevade numeratsiooni kaudu, mis algab nelipühijärgsest pühapäevast, ning nende määratud kaheksa lauluviisi kaudu, mida kasutatakse koos vastavate tekstidega ka argipäeviti.

Heinakuu on üldiselt pühadevaene. Mitmed keskmised puhakute mälestused küll on, nende seas suurmärter Mariina ehk Margareeta 17. juulil (läänes 13. juulil, tuntud meil ka kui mareta-karusepäev), apostlisarnane salvitooja Maria Magdaleena (22.07.), Jumalasünnitaja ema õiglane Anna 25.07. (läänekalendris 26.07., meil tuntud annepäevana; püha Annat mälestatakse ka koos Joakimiga 9.09. ja Neitsi Maarja eostumist temas 9.12.), samuti ühe tuntuma tervendaja-puhaku suurmärter Panteleimoni päev (27.07.). Samuti meenutab kirik sel kuul ristiusu sissetoojaid Venemaale, apostlisarnaseid suurvürstinna Olga (11.07.) ja tema poega suurvürst Vladimir (15.07.).

Idakiriku kalender ei tunne aga heinamaarjapäeva, mil läänekirik tähistab Jumalasünnitaja ja Ristija Johannese ema Eliisabeti kohtumist (Lk 1:39 jj). Küll meenutatakse 2. juulil Jumalaema rüü toomist Konstantinoopoli Blaherna lossi kirikusse, mistõttu see päev on ka meil väiksem Maarjaga seotud püha.

Rohkem pühitsetakse prohvet Eelija päeva 20. juulil. Maa peal vägevaid tegusid teinud ja tulevankril taeva läinud Tisbe Eelija oli armastatumaid prohvelteid juba Uue Testamendi aegadel (Ristija Johanneski pidasid mõned taastulnud Eelijaks). Tema palve vägi vihma üle ja tulevanker olid põhjuseks, miks ta paljudel rahvastel seostub äikesega, Kreekas ka päikesega (*Ilias* on uuskreeka häälduses tema nimi, *ilios* aga päike). Huvitav on setu tava pidada reedel enne eeliapäeva (mis on vana kalendris 2. augustil, seega siis juuli lõpupäeval, või ka 1. augustil) suurmärter Paraskeeva mälestuspäeva. Tema nimi tähendabki „reedet” ja sellest ka vene keele kaudu tulnud püha nimi päätnits. Tema mälestust reedel enne eeliapäeva, samuti ka mõningaid muid pühade-eelseid reedeid, on peetud ka Loode-Venemaal.

Lõikuskuu algab paastuga enne Jumalaema uinumispüha. See paast on ranguselt võrreldav kevadise suurpaastuga. 1. augustil on nn risti väljatoomine, mõnede ajaloosündmuste ajal peetav väikesem ristipuu mälestus. Samal päeval mälestab kirik ka makkabi märtreid, eelkristlikul ajal ainujumalause eest kannatanud juute, kellest räägivad nn deuterokanoonilised (meie piiblis tuntud apokrüüfide nime all) Makkabi raamatud.

Augustis on aga ka kaks suurt püha. Esimene on issandamuutmine ehk Kristuse kirgastumine. Setukeelne nimetus *paasapäiv* tuleneb kirikuslaavi sõnast *Spas* „Päästja”, ega oma seost paasa kui ülestõusmispuha-

ga. Issanda muutmine Taabori mäel (Mt 17:1-9; Mk 9:2-10; Lk 9:28-36) toimus evangeeliumite järgi mõnda aega enne Tema kannatamist; püha pidamine 6. augustil on ajalooliselt väljakujunenud tava, võib-olla seotud 40 päeva pärast tähistatava ristiülendamispuhaga. Viimane püha tuletab umbkaudu pool aastat pärast kannatusnädalat meelde Kristuse päästvaid kannatusi, ja issandamuutmise püha vastavalt Tema jumalikkule au, mida jüngrid said tunda juba enne kannatusi ja mis lõplikult säras juba Tema hauast. Kristuse mitmeloodud valguse nägemine sai osaks Tema jüngritestki valitutele, sellegipoolest on selle valguse nägijaid olnud ristirahva seas ka hilisemates sugupõlvades, eriti suurte askeetide seas, ning omal moel püüab igaüks meist osasaamisele Tema armuväest, mida vahel saadakse tunda hiilgava valgusena. Issandamuutmise pühal on kombeks õnnistada lõunapoolsetes maades viinamarju (seal hakkavad nad sel ajal valmima), põhjapoolsematel aga õunu ja marju.

Järgmine ja ühtlasi kirikuaasta viimane suur püha on Jumalasünnitaja uinumine, mida rahvapärastelt tuntakse rukkimaarjapäevana. Maarja elust pärast tema jumaliku Poja taevaminemist ei kõnele puhakiri, küll on aga tema kohta vanu suulisi pärimusi. Tema lahkumise ajaks tulid 12 jüngrit, Toomas välja arvatud, kokku Jeruusalemma. Ta suikus rahulikult oma voodil surmaunne ja apostlid matsid ta Ketsemani aia lähedusse. Hiljem kohale jõudnud Toomas tahtis veel näha tema ihu; hauakamber avati, kuid osutus tühjaks. Hiljem ilmus Jumalaema apostlitele ja kinnitas oma ihulist taevaminemist, jättes usklikele mälestuseks oma rüü. Püha Neitsi ihulik taevaminemine on vana pärimus ja sellest räägivad uinumispüha kirikulaulud, kuid usulausena (dogmana) pole õigeusu kirik seda määratlenud.

Augustis on ka mitmeid olulisi puhakupäevi. 9. meenutatakse püha apostel Mattiast, kes valiti liisuga reetur Juuda asemele. 10. kuupäeval austab kirik Rooma märtrit ülemdiakon Laurentit, kes kannatas koos paavst Sikstusega 3. aastasajal; rahvapärastelt tuntakse seda lauritsapäevana. 25. kuupäeval tähistatakse apostel Bartolomeuse säilmete üleviimist Lipari saarele (paljud pühad on saanud alguse sellest, et puhakute maised jäänused ehk säilmed või muud pühad esemed toodi kuhugi olulisse kirikusse).

Kõige olulisem puhakupäev lõikuskuul on aga kindlasti Ristija Johannese pea maha-raiumise mälestus 29. kuupäeval. Tema surmalugu on kirjas Markuse evangeeliumi kuuendas ja Matteuse 14. peatükis ning kirik peab seda päeva suure puhakupäevana. 29. august on ka paastupäev. Nõnda lõpeb kirikuaasta Önnistegija Ema ja Issanda Ristija lahkumisega siit maailmast; uut kirikuaastat aga alustame Neitsi Maarja sündimisega (8.09.) ja Eelkäija eostumisega 23.09.).

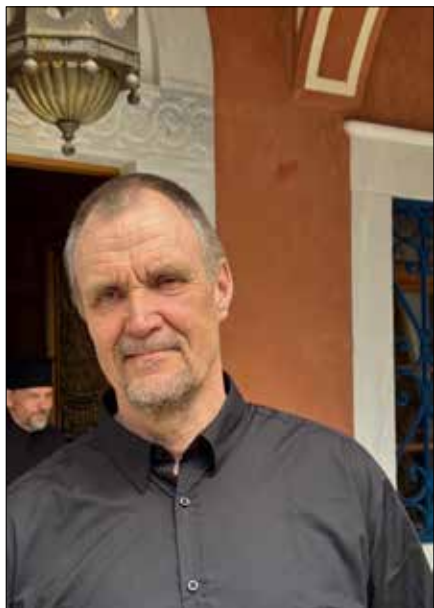

Foto: Aapo Pukk 2025

Nädal intensiivosakonnas

Hardo Pajula

„Kristuse Kirikut,” arutleb isa Maximos Kyriacos Markides „Vaikuse mäes”, „võib mõista haiglana, kus ravitakse südame haigusi, mis takistavad nägemast Jumalat.” Isa Maximose sõnul töendavad *Ekklesia* teraapia tõhusust pühakute elud ja kogemused. „Nad on suure vaevanägemisega oma südame puhastanud ja suudavad seetõttu ravida terveks haava inimese ja Jumala vahel... Kui see paraneb, siis leiavad kõik maised probleemid lahenduse.”

Ma lugesin neid ridu esimest korda 2023. aasta talvel. Mõte kirikust kui haiglast kõlas minuga kaasa ja lükkas käima sündmusteahela, mis päädis aastapäevad hiljem salvimisteenistusega Tallinna Issanda Muutmise peakirikus. Selle aasta aprillis – vaevalt kaks aastat pärast oma kirjanduslikku kokkupuudet Athose mungavabariigiga – avanes mul äärmiselt tänuväärne võimalus koos pooltoosina teise palveränduriga viibida vaimuliku haigla intensiivosakonnas pea terve nädal. Tagasivaates jäävad sõelale kolm episoodi.

Luukamber

Teisel Athose mäel veedetud öhtul kohtusime Xenophontose kloostri luukambri ülema

isa Spiridoniga, kelle kabineti pikki riuleid täitsid lähemas ja kaugemas minevikus surnud munkade pealuud, kõik kenasti nimetatud ja tähistatud. See on vajalik selleks, et kui mõni kolp peaks hakkama mingil hetkel mürri eritama, oleks võimalik teada, kellega on tegu, selgitas isa Spiridon meile.

„Mis on kõige suurem ime, mida te olete tunnistanud?” küsis keegi meie seltskonnast. Isa Spiridon mõtles paarkümmend sekundit ja vastas: „Suurim Jumala imetegu on see, mis ma olin enne ja mis ma olen praegu.” Minutit paar hiljem meenus talle veel teinegi ime: üks munk olevat jalutanud luukambris ja hüüdnud ükselt „Kristus on üles tõusnud!”, mille peale pealuud olevat talle kooris vastanud: „Tõesti on üles tõusnud!”. Minule isiklikult jäi igatahes tunne, et teine ime oli tema jaoks vähemalt suurusjärgu võrra väiksem. Kuigi pärast selgus, et teise imeteo puhul oli tegemist vana legendiga, jäi mulje püsima ja pani mind oma elu üle mõtlema.

Mul ei ole mingit ettekujutust isa Spiridoni minevikust, aga küllap tal oli põhjust nii ütelda. Ma ei tea, kas asi oli Athose üldises vaimses õhustikus, luukambri meeldejäävas miljöö või veel milleski muus, aga luukambri ülema pillatud paar lauset tõi mulle erilise selgusega kohale selle sõnulsetamatu muutuse kogu ulatuse, mille ma ise viimase tosina aasta jooksul läbi olen teinud. Ei ole suur liialdus väita, et Xenophontose kloostri luukambris raksatas see äratundmine erilise selgusega läbi minu seljaaju.

Peale Jumala armu ei ole ühtegi teist tõsiselt võetavat põhjust, et ma suhteliselt tervemõistusliku kodanikuna neid sõnu kirjutatan. „Vaadake, armas sõber, nii nagu meil on psüühilised kired – egost lähtuvad soovid, armukadedus, salakavalus ja muu –, nii on meil ka füüsilised kired: aplus, iharus, kõikvõimalikud sõltuvused, sõltuvus alkoholist, narkootikumidest, millest kõigest veel. M e i l o n v a j a h a r j u t u s i (minu sõrendus, H. P.), mis aitavad meil neist hädadest üle saada,” ütleb isa Maximos „Vaikuse mäes”. Üks on selge – kokkupuude Athose tippsportlastega andis algajale harrastajale kapaga edasist harjutamisindu, ja seda on jätkunud siiani.

Keskpäevadeemon

Tõtt-öelda alustasin ma oma harjutustega – igapäevase regulaarse palvepraktikaga – alles möödunud aasta septembris. Nagu enamikul aladest, tunnevad algajad esialgu kohe rõõmu märgatavast edasiminekest, nii ka mina. Rahunemine oli märgatav, see oli esimene selge käegakatsutav märk. Kuigi raevuhoos puruksvisatud mobiiltelefonid jäävad rohkem kui kümne aasta tagusesse aega, oli kaasastundinud hullumeelsuse taltutamine enne igapäevast palvepraktikat palju vaevanõudvam ettevõtmine kui praegu.

„Jeesuspalve hakkab sind muutma seestpoolt. Kuidas see juhtub, on täiesti mõistatuslik,” ütles ühes intervjuus inglise kirjanik Paul Kingsnorth, tänu kellele ma jõudsin nii „Vaikuse mäeni” kui ka sealt edasi õigeusku. Pärast nii neljakuist harjutamist selgus, et Kingsnorthil on õigus. Sügaval isiksuse tuumas toimuvad nihked on aga paratamatult segadust tekitavad ja valulised – ja nii langesin ma käesoleva aasta algul oma viimase kaheksa aasta sügavaimasse depressiooni. Kindlasti oli oma osa ka teistel teguritel – üleüldisel kurnatusel jne –, aga kokkuvõtteks oli põhjalik.

Tänu rangele palve- ja paastupraktikale sain ma ennast ülestõusmispühaks jalule, nii et Athosele sõitsin juba enam-vähem kosununa. Selleks ajaks oli EAÕK mu kontseptuaalset raamistikku sedavõrd laiendanud, et oskasin küsida küsimusi, mida kümme aastat tagasi poleks osanud esitada. Seal, kus varem oli ainult depressioon, olid nüüd *acedia*, keskpäevadeemon ja teised keemiaskeetikesse psühholoogiasse mittemahtuvad mõisted.

„Kuidas keskpäevadeemoniga toime tulla?” uurisin Xenophontose kloostri 49-aastase staažiga ülemalt isa Alexioselt. „Ole ärkvel ja palveta, hoia süda soe ning ära astu pessimistlike mõtetega dialoogi,” sain vastuseks. „Kui see salm [„Valvake ja palvetage, et te ei satuks kiusatusse! Vaim on küll valmis, aga liha on nõder” (Mt 26:41), H. P.] sulle kord kohale jõuab, kaob su keskpäevadeemon iseenesest,” lisas ta samas.

Tõelised psühholoogid

„Pühad vanakesed tuginevad oma järeldustes ja avastustes oma isiklike kogemustele. Nad on psühholoogid sõna kõige otsesemas mõttes,” tsiteerib „Vaikuse mäe” autor isa Maximost. See oli minu esimene isiklik

Xenophontose kloostri vanake ja piiskop Damaskinos.

kokkupuude vanakesega, keda ligi viiekümneaastase ametiajaga kloostriülem endast kahtlemata kujutas.

Huvitaval kombel liikus üle nelja aasta tagasi salvestatud „Tähenduse teejuhtide” 103. vestlusingis „Ketsemani karikas” jutt samuti vanakestele. (Huvitaval selles mõttes, et isa Alexiose osundatud kirjakohas palvetab Kristus Ketsemani aias). „Kreekakeelne *geron*, venekeelne *cmapey* on pika vaimse praktikaga sügav hingehoidlik nõuandja. Ta ei ole teoreetik, aga saab teoloogilistest küsimustest aru, oskab neid lihtsalt seletada, ja seletada nii, et asi käib inimese hingest läbi,” selgitas kõnealuses saates osalenud Arne Hiob. Isiklikust kogemusest julgen kinnitada, et nii see oligi: asi käis hingest läbi, täpselt samuti, nagu see käis läbi eelpool kirjeldatud episoodis isa Spiridoniga. Moodsas psühholoogias hinge mõistet teatavasti ei kasutata ja ju sellest just seetõttu mind aastakümneid vaevanud probleemide juures ka suuremat kasu ei olnud. Paraku.

Ühel päeval võtsime ette pisut pikema jalgsirännaku poolsaare administratiivsest keskusest Kayreest kolmkümmend aastat tagasi lahkunud tõelise psühholoogi püha Paisiose eraklasse. See on mu kolmas eredalt meelde jäänud seik, mida on kummatigi keeruline kirjeldada, sest midagi nii väga erist seal ei juhtunud. Tegelikult ei avaldanudki kõige suuremat muljet mitte Paisiose majake ise, vaid sellest veidi eemal asetsenud teine erakla, kus elasid viis-kuus munku, keda tundis hästi meie reisi juht piiskop Damaskinos. Mul on miskipärast väga kirkalt mees see, kuidas me seal paari mungaga kohvi rüüpsime ja präänikut näksisime. Sellisi kohtumisi ei olnud meil vähe, aga selle õhustik on eriti mällu sööbinud. Midagi oli seal teistmoodi. „Nende vanake on püha inimene,” ütles isa Damaskinos, kui me olime eraklast lahkunud. Küllap see selgitab, nii palju, kui siin üldse midagi selgitada saab.

...

Mida öelda kokkuvõtteks? Sõnapaar „Jumala arm” jõudis minuni esimest korda vast tosinkond aastat tagasi kainete sõprade koosolekul. „Jumala arm, Jumala arm,” arutles üks õuekassiliku loomusega saatusekaaslane, „ma ei saanud tükk aega aru, mida see üldse tähendab... kuni lõpuks mõistsin – see on teine võimalus.”

Olen teist korda sündinuna saanud osa Jumala armust rohkem, kui mul iial oleks olnud alust loota. See teadmine – nagu ma juba ennist rõhutasin – käis mul Athosel hingest läbi ja pugus naha vahele. Palverännak Pühale mäele suurendas tublisti harjutusindu ja kinnitas mulle valitud tee õigsust. Võiks ju ka kiunuda, et kahju, et ma selleni alles pea kuuekümnenaastasena jõudsin, aga seda hinnalisem see kogemusega kinnitatud usaldus mulle nüüd on.

Foto: Margus Sepman 2015

Palve on vitamiin, mis toetab meie usku

Kristi Pumbo

Mitu aastat tagasi pöördusin murega ühe vaimuliku poole. Ta kuulas mind tähelepanelikult, kuid minu üllatuseks pööras jutu hoopis mujale, küsides: „Kas sa palvetad iga päev?” Uuris täpsemalt hommiku- ja õhtupalvete kohta, aga kui jutt jõudis koduste armulauapalvete juurde, pidin tunnistama, et neid ma tõesti ei loe. Enda rõõmuks oli varnast võtta ka vabandus: armulauapalvet loeme koos kogudusega kirikus. Tema aga vastas: „Sa pead lugema, see on väga tähtis. Me oleme liturgial kõik koos, me oleme üks. Kas sa saad sellest aru?” Jah, sain sel hetkel sellest täiesti selgelt aru ja hakkasin sestpeale armulauaks valmistuma iga nädalal.

Alguse sai suur muutus: kadus soov enne liturgiat lobiseda, paranes keskendumisvõime ja hakkasin ühtaegu märkama, et oleme üheskoos vastutavad selle eest, mis toimub jumalikul liturgial. Minu sees sai alguse janu: hakkasin igatsema inimeste järele, kes palvetavad ja palvetamisest kõnelevad.

Nagu tellitult toimus maikuus meie kirikukeskuses loengusari „Palve”, kus janu palve järele ei kahanenud, vaid kasvas. Õigeusu palvest kõnelesid metropoliit Stefanus, piiskop Damaskinos, ülempreester

Mattias Palli, arhidiakon Marius Raudsepp, Tauri Tõlpt, Katrin Viires ja Roman Orusaar. Palveteemat kajastati väga erinevatest vaatenurkadest alates igapäevasest palveelu kogemusest ja lõpetades palve teoloogilise vaatega.

Võimatu on mitmeid päevi kestnud loenguid siinkohal lühidalt kirjeldada, kuid isiklikku puudutust saime tunda kõik, kes me saalis istusime. On teadmisi, mis avardavad silmaringi ja rikastavad mõtteilma, kuid sellest väärtuslikum on kuuldu jõudmine südamesse, pannes seeläbi teisti tegutsema. Just selle eesmärgi loengusari „Palve” täitis.

Mitmete loengupidajate suust kõlas läbivalt mõte, et palve ja emotsioonid tuleks üksteisest lahus hoida, sest palve on pigem enesedistsipliini ja teadliku järjepidevuse hoidmise küsimus. Kui seni olin mõelnud, et minu argiaskelduste ja päevakära raamiks on hommiku- ja õhtupalve, siis nüüd jõudis pärale, et tegelikult on vastupidi. Meie, kristlaste, igapäevane „põhitöö” on palvetamine, kõik muu argine kulgegu selle taustal. Metropoliit Stefanus selgitas palve järjepidevust nõnda: „Kristlane pole inimene, kellel on palju sahtleid. Kell 7 avan palvetamise, kell 8 töö tegemise sahtli. Sõltumata oma päevakavast peavad meie mõtted olema püsivalt Jumala juures. Kõige aluseks on meie usk Jumalasse, kuid palve on vitamiin, mis toetab meie usku.”

Isa Mattias Palli rõhutas oma loengus nii isikliku kui ka liturgilise palve olulisust, soovitudes alati eelistada viimast, kui tekib vajadus valida, kas palvetada kodus või minna kirikusse. Et isiklik palveelu toetab ja õpetab keskendumist teenistustel, jagas ta ka põhjalikke näpunäiteid isikliku palveelu rikastamiseks. Üheks soovitusena oli mitte jääda kinni vaid palveraamatusse, vaid lugeda juurde tundide raamatut, laulda või lugeda psalme, lühivormeliga või oma sõnadega palveid. „Palveraamatud annavad meile eeskuju – kotkaid nad

ei sega, aga tibudele on nad künka otsa jõudmisel suureks abiks.”

Arhidiakon Marius Raudsepa loeng puudutas sügavalt kõiki, kes on oma elus surma või surijatega lähedalt kokku puutunud. Silme ette visualiseerus väga puudutav kujutuspilt, kui ta selgitas, et hingehoidjad ei astu kunagi palatisse surija juurde, et sinna Jumalat viia. Hetkel, mil hingehoidja ruumi siseneb, on surija ja Jumal seal juba koos.

Tauri Tõlpt keskendus palve olemusse, idakristliku palvepraktika kujunemisse ning selgitas pikemalt eestpalvete tähtsust ning mõju. Loenguteemadest kõnetas mind isiklikult enim mõte, et palve on kahekõne Jumala ja inimese vahel. „Palve ei ole maagia, palvetaja võitlus sundida Jumalat tegema oma tahet. See on vastus Jumalale ja soov teada saada Jumala tahet, seda tunda õppida, et paluda seda, mis on meile kohane.” Huvitavad olid ka näited Jeesuspalve praktiseerimisest ning Johannes Redelikirjutaja soovistustest praktiseerida palvetamise ajal kontrollitud hingamist, et jõuda vaikuse-rahuga seisundisse.

Katrin Viirese loeng andis ülevaate sellest, kuidas ja mil määral pühakirjas palvest räägitakse. Põnevaid fakte kuulsime Vana Testamendi aegse palvetamise kohta. Näiteks on juba Vanas Testamendis mainitud, et palve võib olla kas kollektiivne või individuaalne. Palve on kisendamine ülekohtu ja orjuse pärast, patukahetsus, samuti tänamine, kiitmine ja ülistus. Palvetajatena mainitakse nii prohveteid, kuningaid kui ka tavalisi inimesi. Vanas Testamendis kirjeldatakse ka palveasendeid: seismist, põlvitamist, mahalangemist, käte väljasi-rutamist ja muud. Uue Testamendi valguses olid toodud näited Jeesuse enda palvetamisviisi kohta ning peatusime pikemalt Meie Isa palve lahtiseletamise juures.

Roman Orusaar rääkis õigeusu kiriku pühakutest: apostlitest, prohvetitest, mär-

ritest, kirikuisadest ja piiskoppidest, munkadest, askeetliku elu elajatest ning õiglastest. Loengu lõpus jäi kõlama mõte, et tunneme pigem pühakuid mujalt maailmast, kuid peaksime senisest enam pöörduma palves meie endi Eestimaa pühade poole. Loengu lõppedes sai proovida kätt palvenööri punumises, mille vend Roman oli interneti vahendusel meisterlikult omandanud.

Silmi avardav ja elumuutev oli pilguheit Athose mäe Xenophontose kloostri palve-ellu ja päevakavasse piiskop Damaskinose vahendusel. Üllatavalt ja kaunilt kõlas fakt, et iga päeval pühitsetakse Athose mäel ligikaudu 100 liturgiat. Ka sellest loengust jäi kõlama mõte lakkamatu palve vajalikkusest ja sellest, et püha liturgia on meie palveelu kulminatsioon, millele eelnevad isiklikud ettevalmistused ja jõupingutused meie endi kambrites. Kuigi lakkamatu palve käib mungaks olemise juurde, on tähtis mees pidada, et teiste teenimine on olulisem kui palve.

Suur tänu kõikidele loengupidajatele ning korraldajale isa Andreasele. See oli puudutav ja liigutav kogemus ning kinnitas selgesti, et me, õigeusklikud, ootame ja vajame ühiseid kokkupuutepunkte ka mujal kui ühistel palveteenistustel.

Hoidkem oma mõtteid Jumala juures mistahes ajahetkel: ühistranspordiga tööle sõites, peenraid rohides, süües ja ka magades. Liturgia on meie igapäevase palveelu kõrgpunkt, olgem selleks alati vaimus valmis, sest Jumal oma armus on alati meiega.

Palvest

Küllap oled tähele pannud, et kirikus palvetatakse ja et vanemad või vanavanemad palvetavad ka kodus, ja mõnikord öeldakse teineteisele: „mind ootavad ees rasked ajad, palun palveta minu eest”. Võib-olla oled sa tahtnud teada, mis see palve täpselt on ja kuidas peaksid ise palvetama?

Miks me palvetame?

Me kõik otsime rõõmu ja õnne, head tervist ja hingerahu, keegi ei taha olla õnnetu ja haige või näha kallite inimeste kannatusi ja kurbust. Kuna aga kõigi asjadega maailmas inimene ise hakkama ei saa, peab ta abi küsima sellelt, kellel on tarkust ja võimu kõige üle ehk Jumalalt. Ja abi saab inimene küsida üksnes paludes. Mitte ähvardades, kaubeldes ega ülbusega – ikka paludes ja palvetades –, muidu Jumal ei kuule!

Me palume selleks, et meil ja inimestel meie ümber läheks paremini, aga ka selleks, et leida ühendust Jumalaga – kui meil Jumalaga sidet ei ole, ei ole ka palvetamisest kasu.

Me palvetame, kui on raske ja ka siis, kui on hästi läinud, palvetame, et jagada Jumalaga oma kurbust ja rõõmu. Palve on osa meie igapäevaelust, meie muredest ja rõõmudest.

Inimene ei saa üksinda hakkama, sest ta kuulub kokku Jumala ja teiste inimestega. Seega on vajalik palvetada mitte ainult enda, aga ka teiste eest ja kogu maailma eest. Teiste eest palvetades teeme neile sellega head, teistele head teha on hea ja teeb rõõmsaks.

Aga kuidas palvetada?

Kõige tähtsam on hakata armastama palvet, jutujamist Jumalaga, ja siis tulevad palved justkui iseenesest. Enne palvetamist on hea ennast selleks ette valmistada. Sa pead olema rahulik ja tasane ja hea, kui saaksid palvetamiseks valida vaiksema koha, kus saad Jumalaga omaette olla. Süda peab olema puhas ja täis häid kavatsusi, alandlikkust ja armastust. Sinus ei tohi olla kadedust, viha ega isekust. Kui aga südant miski piinab, tasub alati vabandust paluda. Kindlasti tuleb püüda ära leppida kõigiga, kellega tülis oled. Kui süda on puhas ja kerge, on palju julgem ja lihtsam Jumalaga rääkida. Aga kui sul on raske, siis tasub kindlasti ka sellest Jumalale rääkida – tema saab sind aidata, sind muremõtetest vabastada ja andeks anda. Sellepärast ongi oluline palvetada mitte ainult siis, kui vajame abi, vaid ka siis, kui meil on hea ja me tahame selle eest tänada.

Ära kunagi unusta, et Jumal armastab inimesi, hoiab ja kaitseb meid. Me peame teda usaldama, sest me teame, et ta tahab meile ainult parimat. Seda teades hakkame

meiegi teda armastama, selleks pole vaja vaeva näha, piisab usaldamisest. Mis on inimestele raske, on Jumalale väga kerge. Meieisapalves ütleme: „Sinu tahtmine sündigu!” ja usaldame ennast juba sellega Jumala hoolde – milleks muretseda asjalt! Palugem temalt jõudu ja tuge, et katsumusi kannatlikult taluda.

Kui Jumal ei anna meile midagi, mida me järjekindlalt palume, on tal selleks põhjus. Tihti mõistame alles hiljem, et nii nagu Jumal tahtis, oligi parem. Ärme käi peale ja ärme jahi järeleandmatult seda, mida meie tahame, vaid jätkem see Jumala tahtmise hooleks. Mida rohkem me midagi taga ajame, seda enam see meist kaugeneb. Niisiis on vaja kannatlikkust, usku ja rahu.

Jumalaga tuleb rääkida omakasupüüdmatult, ilma et ütleksid: „Anna mulle seda ja kohe!” Jumal teab väga hästi, mida meil vaja on, nii et loe palvet ilma tagamõtteta ja mitte selleks, et midagi saada.

Palve aitab kõige puhul, ka kõige lihtsamate asjade puhul. Palvega saab kõik korda. Aga sul peab olema palves armastust ja usku. Sa ei tohi muretseda, vaid sul peab olema usaldust Jumala armastuse ja ettehoole vastu.

Milliste sõnadega ma peaksin palvetama?

Palveks on mitmeid võimalusi, meie kirikus on palju juba üles tähendatud palveid, mida saame kasutada, kuid alati on võimalus rääkida Jumalaga südamest südamesse ja pöörduda Tema poole oma sõnadega.

Ära karda: – kui sa oled aus ja heade kavatsustega, ei põlga Jumal sind ära, temaga ei saa valesti rääkida.

Palvetame tavaliselt Issanda Jeesuse Kristuse, Jumalaema või pühaku poole, kelle nime me kanname, või kaitseingli poole.

Siin sulle mõned meie kirikus kasutusel olevad palved, mis aitavad sul alustada Jumalaga rääkimist ja pea meeles: mida rohkem palvetad, seda loomulikum see sulle tundub ja seda kergemaks ja rahulikumaks su süda muutub!

Kõige levinum palve on see, mille Kristus ise meile õpetas ja mida kutsutakse **Meieisapalveks**:

„Meie Isa, kes Sa oled taevas, pühitsetud saagu Sinu nimi, tulgu meile Sinu riik, Sinu tahtmine sündigu nagu taevas, nõnda ka maa peal. Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev ja anna meile andeks meie võlad, nagu ka meie andeks anname oma võlglastele, ja ära saada meid kiusatusse, vaid päästa meid ära kurjast.”

Oma **kaitsepühaku** poole, kelle nime sa kannad, võiksid pöörduda nii:

„Palu minu eest Jumalat, püha Jumala armas sulane N., sest sind hüüan ma südamest appi, mu usin abimees ja mu hinge eestpaluja.”

Õhtupalve:

„Issand, meie Jumal, anna mulle andeks kõik, mis ma sel päeval sõna, teo või mõttega pattu olen teinud, sest Sina oled helde ja Inimesearmastaja. Anna mulle rahulikku ja vaikset und, läkita oma kaitseingel, kes mind kõige kurja eest varjaks ja hoiaks. Sest Sina oled meie hingede ja ihude kaitsja ja Sulle – Isale ja Pojale ja Pühale Vaimule anname meie au, nüüd, ikka ja igavesti. Aamen”

Palve kogu maailma eest:

„Päästa, Issand, ja heida armu kogu maailma peale. Vaigista sõjad ja mässamised, anna rahvastele rahu ja üksmeelt. Hoi inimesi Sinu loodu rüüstamise ja rüvetamise eest. Kaitse kõiki haiguste, maavärisemise, veeuputuse ja muude õnnetuste eest.”

Palve kõige pühama Jumalasünnitaja poole:

„Helde Kuninga helde Ema, kõige puhtam ja õnnistatud Jumalasünnitaja Maria, vala mu patusesse hinge oma Poja ja Jumala armu ning juhata mind oma palvetega head tegema, et mu edaspidine eluaeg patuta mööda läheks ja et ma sinu abil, Jumalasünnitaja Neitsi, paradiisi leiaksin, sa ainus puhas ja õnnistatu.”

О МОЛИТВЕ

Наверное, ты замечал, что в церкви молятся, что родители или бабушки с дедушками молятся и дома, что люди порою говорят друг другу: «Меня ожидает трудное время, пожалуйста, помолись обо мне!». Быть может, ты захочешь узнать, что такое молитва и как нужно молиться самому.

Зачем мы молимся?

Мы все ищем счастья и радости, здоровья и душевного покоя. Никто не хочет быть несчастным и больным или видеть страдания и грусть близких людей. Но не со всеми вещами на свете человек может справиться сам, он обращается за помощью к тому, у кого есть мудрость и власть над всем, к Богу. О помощи же люди могут просить лишь в молитве. Не угрожая, торгуясь и превозносясь, но прося и молясь, иначе Бог не услышит нас!

Мы просим о том, что бы у нас и людей вокруг нас было все хорошо, но и для того, чтобы войти с Богом в общение. Если у нас нет связи с Богом, то и от молитвы нет никакого толку. Мы молимся, когда там трудно и тогда, когда у нас все хорошо, молимся для того, чтобы разделить с Богом наши печали и радости. Молитва – это часть нашей повседневной жизни, наших горестей и радостей.

Человек не может справиться в одиночку, ведь он тесно связан с Богом и с другими людьми. Вот почему нужно молиться не только о себе, но и о других и о всем мире. Молясь о других, мы приносим им тем самым благо. Приносить благо другим – хорошо и радостно.

Как нужно молиться?

Самое главное – научиться любить молитву и разговор с Богом, тогда и молитва потечет сама собой.

Перед молитвой нужно хорошенько подготовиться. Важно успокоиться и пребывать в тишине, хорошо бы найти для молитвы такое спокойное место, где мы будем наедине с Богом. К молитве нужно приступать с чистым сердцем и добрыми намерениями, смирением и любовью. В душе не должно быть ни зависти, ни злости, ни эгоизма. Если же тебя по какой-то причине мучает совесть, стоит испросить у Бога прощения. И обязательно нужно примириться со всеми, с кем ты в ссоре. Если ты приступаешь к молитве с чистым и легким сердцем, то можно гораздо смелее и проще разговаривать с Богом. Но если у тебя на сердце тяжело, стоит обязательно поделиться этим с Богом – Он сможет тебе помочь, избавить тебя от гнетущих мыслей и простить тебя. Вот потому так важно молиться не только тогда, когда мы нуждаемся в помощи, но и тогда, когда у нас все хорошо и мы хотим поблагодарить за это Бога.

Никогда не забывай о том, что Бог любит людей, что Он хранит и защищает нас. Мы должны ему доверять, поскольку мы знаем, что он желает нам только самого хорошего. Зная об этом, мы проникаемся к Нему любовью. Для этого не стоит особенно стараться, достаточно доверия. Что человеку трудно, Богу очень легко. В молитве «Отче наш» мы говорим: «Да будет воля твоя!» и тем самым уже веряем себя Богу – к чему беспокоиться напрасно! Мы просим у Бога крепости и силы терпеливо перенести испытания.

Если же Бог не дает нам того, что мы постоянно у Бога просим, на это есть свои причины. Очень часто мы понимаем только потом, что то, как захотел Бог, было для нас лучшим решением. Не будем настаивать на том, что мы хотим, не будем постоянно охотиться за этим, но положимся целиком на Божию волю. Чем больше мы гоняемся за чем-либо, тем сильнее оно от нас отдалится. Итак, нужны терпение, вера и спокойствие.

К Богом не следует обращаться с корыстными целями, не говорить ему: «Дай мне это и побыстрее!». Бог очень хорошо знает, что нам по-настоящему нужно, поэтому молись безо всякой задней мысли и не для того, чтобы что-нибудь получить.

Молитва помогает во всем, даже в самых незначительных вещах. С помощью молитвы все удастся. Но молиться нужно с верой и любовью. Тебе не нужно беспокоиться, а только верить в Божью любовь и заботу.

Какими словами нужно молиться?

Есть много способов молиться, в нашей церкви существуют специальные молитвы, которые можно использовать, но всегда есть возможность поговорить с Богом по душам и обратиться к Нему своими словами. Не бойся, если у тебя честные и добрые намерения, Бог не отвергнет тебя, с Богом невозможно говорить неправильно.

Обычно мы молимся Господу Иисусу Христу, Богородице, святому, имя которого мы носим, или ангелу-хранителю.

Вот некоторые из молитв нашей церкви, которые помогут тебе начать общение с Богом. Помни, чем больше ты молишься, тем естественнее это кажется для тебя, тем большую легкость и спокойствие обретет твое сердце!

Самая распространенная молитва, который научил нас сам Христос, это молитва «**Отче наш**»:

«Отче наш, Иже еси на небесех! Да святится имя Твое, да придет Царствие Твое, да будет воля Твоя, яко на небеси и на земли. Хлеб наш насущный даждь нам днесь; и остави нам долги наша, якоже и мы оставляем должником нашим; и не введи нас во искушение, но избави нас от лукаваго».

Отче наш, Который на небесах! Да святится имя Твое; да придёт Царство Твое; да будет воля Твоя и на земле, как на небе; хлеб наш насущный дай нам сегодня; и прости нам долги наши, как и мы прощаем должникам нашим; и не введи нас во искушение, но избавь нас от лукавого.

К святому, имя которого ты носишь, можно обращаться так:

«Моли Бога о мне, святыи угодниче Божий (имя), яко аз усердно к тебе прибегаю, скорому помощнику и молитвеннику о душе моей».

Моли Бога о мне, святой угодник Божий (или: святая угодница Божия) (имя), ибо я усердно к тебе прибегаю, скорому помощнику и молитвеннику (или: скорой помощнице и молитвеннице) о душе моей.

Вечерняя молитва:

«Господи Боже наш, еже согреших во дни сем словом, делом и помышлением, яко Благ и Человеколюбец, прости ми. Мирен сон и безмятежен даруй ми. Ангела Твоего хранителя посли, покрывающа и соблюдающа мя от всякого зла, яко Ты еси хранитель душам и телесем нашим, и Тебе славу возсылаем, Отцу и Сыну и Святому Духу, ныне и присно и во веки веков. Аминь».

Господи, Боже наш, всё, в чём я согрешил сегодня словом, делом и помышлением, как благой и Человеколюбец, прости мне. Мирный сон и безмятежный даруй мне. Ангела Твоего хранителя посли, защищающего и сохраняющего меня от всякого зла. Ибо Ты – хранитель душ и тел наших, и Тебе славу воссылаем, Отцу, и Сыну, и Святому Духу, ныне, и всегда, и во веки веков. Аминь.

Тропарь Кресту и молитва за отечество:

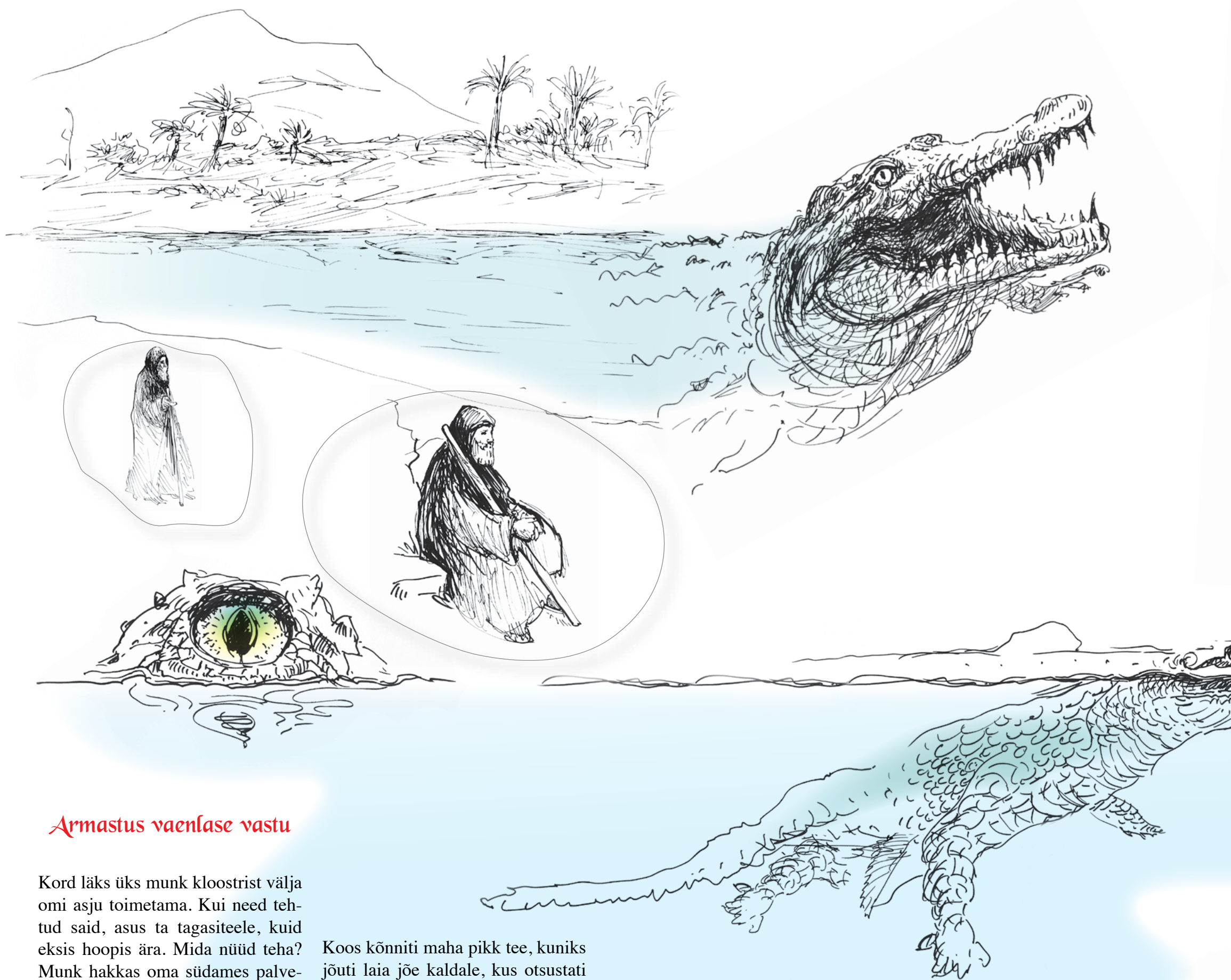
«Спаси, Господи, люди Твоя и благослови достояние твое; победы православным христианом на сопротивных даруя, и Твое сохраняя Крестом Твоим жительство».

Спаси, Господи, людей Твоих и благослови все, что принадлежит Тебе. Дай победы на врагов православным христианам, и сохрани силою Креста Твоего тех, среди которых пребываешь Ты.

Молитва пресвятой Богородице:

«Благого Царя благая Мати, Пречистая и Благословенная Богородице Марие, милость Сына Твоего и Бога нашего излей на страстную мою душу и Твоими молитвами настави мя на деяния благая, да прочее время живота моего без порока прейду и Тобою рай да обрящу, Богородице Дево, едина Чистая и Благословенная».

Благого Царя благая Матерь, пречистая и благословенная Богородица Мария! Милость Сына Твоего и Бога нашего излей на мою страдающую душу, и Твоими молитвами направь меня на добрые дела, чтобы мне остальное время жизни моей без порока прожить и через Тебя рай обрести, Богородица Дева, единая чистая и благословенная.

Armastus vaenlase vastu

Kord läks üks munk kloostriist välja omi asju toimetama. Kui need tehtud said, asus ta tagasiteele, kuid eksis hoopis ära. Mida nüüd teha? Munk hakkas oma südames palvetama: „Mu Jumal, palun aita mind!” Natukese aja pärast nägi ta kahte meest ja palus, et need aitaksid tal jälle õiget teeotsa leida. „Tule meie järel, me aitame sind,” vastasid mehed, kes tegelikult olid röövliid ja mõtlesid hoopis, kuidas munku röövida.

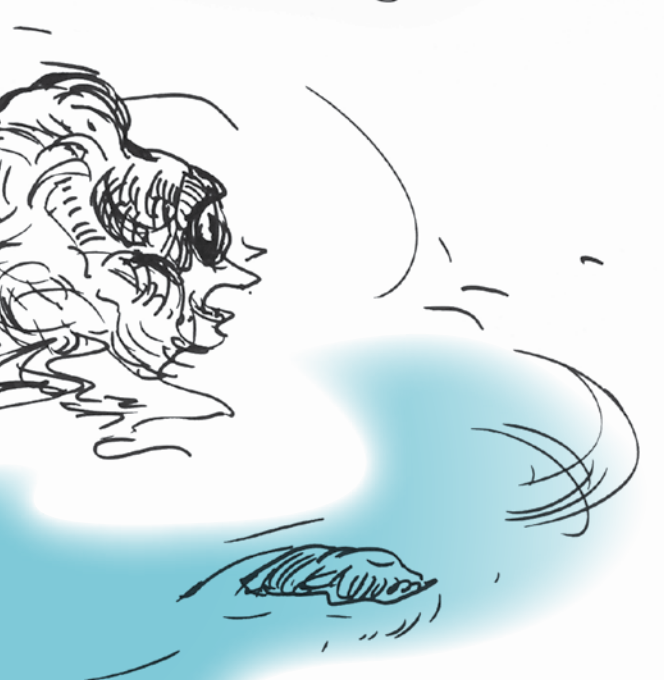
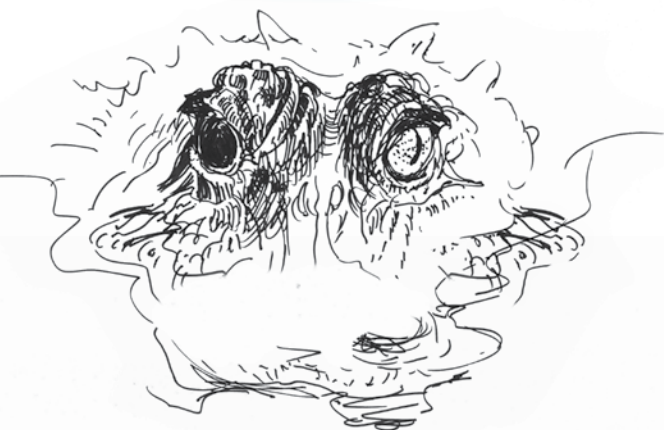
Munk mõistis, et mehed on röövliid, kuid ei öelnud midagi. Ta jätkas palvetamist Jumala poole, et Ta appi tuleks.

Koos kõnniti maha pikk tee, kuniks jõuti laia jõe kaldale, kus otsustati teha väike puhkepaus. Röövliid rääkisid omavahel ning munk jätkas samal ajal palvetamist. Aeg läks ning viimaks otsustati teekonda jätkata. Üks röövliitest märkas püsti tõustes suurt krokodilli, kes oli kuulmatult tema juurde ujunud. Mees oli nii hirmunud, et ei suutnud enam üldse liigutada. Munk aga, kes oli terve see aeg vaikselt palvetanud, ei kohkunud, hüppas püsti ning päästis röövli krokodilli teravate hammaste eest. Krokodill sulpsatas jõkke tagasi, ilma et oleks kellelegi liiga teinud. Röövel, olles südamest liigutatud munga käitumisest, heitis

tema jalge ette maha ning palus vabandust kogu selle halva eest, mis neil mõttes oli: „Ma tahtsin sind jõkke uputada,” tunnistas ta üles, „aga sinu käitumine oli nii ennast-salgav.” Munk tänas oma Issandat kaitse eest. Röövliid palusid, kas nad saaksid koos pühamehega jääda. Munk oli nõus ja ühest röövlist sai hiljem väga hea kuuletuja (noor-munk). Nad elasid pikka aega koos ning meenutasid sageli hea meele-ga, kuidas nad kõik kohtusid.

Kreeka väljaande Chrysso-pigi järgi (Ateena, 1996 lk 28-30).

ЛЮДОВЬ К ВРАГУ

Однажды монах вышел из монастыря по делам. Закончив с делами, он отправился в обратный путь, но заблудился. Что делать? Монах решил мысленно помолиться: «Боже мой, помоги мне!» Через некоторое время он увидел двух мужчин и попросил указать ему дорогу. «Следуй за нами, мы выведем тебя», – сказали они. (На самом деле это были грабители, вознамерившиеся ограбить монаха).

Хотя монах понял, что имеет дело с грабителями, но виду не подал и продолжал молиться Богу, прося Его о помощи.

Так, вместе, они прошли довольно длинный путь, пока не вышли на берег реки, где решили сделать привал. Грабители разговаривали между собой о чем-то, а монах продолжал молить Бога.

Через некоторое время грабители решили продолжить путь. Когда один из них встал, то увидел большого крокодила, неслышно подплывавшего к нему. Грабитель остолбенел от испуга.

Монах же, молча молившийся все это время, не испугался, – вскочил и быстро увел грабителя в сторону, спася его таким образом от крокодилийей пасти. Крокодил повернул обратно, нырнув в речные воды.

Грабитель, глубоко тронутый поведением монаха, бросился к его

ногам и покаялся ему в своих намерениях: «Я хотел утопить тебя в реке, – признался он, – а ты повел себя самоотверженно по отношению ко мне».

Монах возблагодарил Господа за оказанную ему защиту, а грабители попросили монаха остаться с ним. Монах согласился на их просьбу, и один из них позже стал хорошим послушником.

Они долго прожили вместе и не раз вспоминали обстоятельства их первой встречи.

По греческому изданию Chrysopigi (Афины, 1996, стр. 28-30).

Leedu õigeusklike palverännak Eestisse

Isa Gintaras Sungaila

Eelmise aasta augustis tekkis mõte korraldada järgmine reis välismaale, Eestisse. Tunduda võis, et Eestisse suundumine on üsna ebatavaline, sest ajalooliselt on Eesti olnud pigem luterluse, mitte õigeusumaa (nüüd isegi ateistlik), kuid mind on pikka aega paelunud just Eesti ortodokslike kultuur ja ajalugu.

Esimest korda olin Eestis lapsepõlves, ent sellest ajast mäletan vaid Saaremaa tuuleveskeid ja ühe linnuse torni. Hiljem kohtusin Eestiga taas õpingute käigus, kui puutusin kokku Balti riikide õigeusu ajaloo: mind on alati lummanud Eesti õigeusklike julge lahkumine Moskva patriarhaadist eelmise sajandi esimesel poolel, selle vaba kiriku taassünd riigi iseseisvuse taastumisel eelmise sajandi lõpus ja Eesti õigeusklike ainulaadne kultuur.

Kui olin alles Moskva patriarhaadi ilmi- liige, unistasin eestlaste Konstantinoopoli patriarhaadi koguduste külastamisest. Kuid esimest korda sattusin Tallinna jumalateenistusele alles täiesti uuel eluetapil.

Meie kohalik kirik (Leedu eksarhaat) on viimastel aastatel tihedalt põimunud Eesti kiriku saatusega. Nii nagu Eestis, on ka Leedus tänapäeval kaks õigeusu kogukonda: üks al- lub Konstantinoopolile, teine Moskvale.

Nii Eestis kui ka Leedus pooldab Konstantinoopol kirikute ühtsust, ei jaga usklike patriarhaadi tunnistuse alusel „õigeks” ja „valeks”, kuigi räägib avatult Moskva patriarhaadi probleemidest. Moskva patriarhaat vastab sellele agressiivselt, eitades Konstantinoopoli vaimulike ja kiriku „õigsust”, keeldudes ühi- sest palvest ning kinnitades, et vaid Moskva struktuur esindab kõiki riigi ortodokse.

Meie kogudusi ühendab seegi, et meie ko- halik juht – Konstantinoopoli Oikumeenilise Patriarhaadi esindaja Leedus, eksarh prees- ter Justinus Kiviloo – on samuti Eestist pärit ning on seal teeninud Konstantinoopoli allu- vuses kaks aastakümnet.

Seega tundus palverännak Eestisse eriti ah- vatlev – külastada vendi ja õdesid Kristuses, kes on meie saatusekaaslased: nad elavad sar- nastes tingimustes ja teavad, mida praegu läbi elame. Ent Eesti kirik on Moskva patriarhaadi naabruses olnud mitte paar aastat nagu meie, vaid juba kolmkümmend aastat, ning nad on sellel teel palju kaugemale jõudnud.

Sama huvitav oli lihtsalt teise õigeuskultuuri tundmaõppimine ja silmaringi avardami- ne. Oma palverännakuks valisime Saaremaa, sest kuulsime toimuvast Kuressaare Püha Ni- kolause koguduse templipühast ja soovisime külastada ka Reomäe Aulise Eelkäija Risti- ja Johannese ja Apostel Andrease pisikest kloostrit. Kogudus tähistas 235. aastapäeva, mis andis palverännakule erilise tähenduse.

Väljasõit Vilniusest, saabumine Saaremaale Vihmane neljapäeva hommik möödus, kui

ma koos perega natuke hilinesin ja kiirus- tasin minibussi juurde, mille mootor juba töötas. Istusime sisse ja hakkasime sõitma. Palveränduritena alustasime teekonda pal- vega: bussis laulsime lühikese palvekaa- noni Jumalaemale, et Jumal õnnistaks reisi, ning meenus tähelepanuväärne palve pühale Nikolausele, mitte üksnes reisijate, vaid ka Kuressaare kiriku kaitsepühakule.

Pikk sõit ootas ees. Eestisse jõudmiseks tuli sõita 7–8 tundi, seejärel saada parvlaevale, pärast sadamas maabumist ja pooletunnist sõitu olime Kuressaares. Mõtlesin, et võib- olla vaatame filmi, et aeg kiiremini möö- duks, kuid seda polnud vaja, tekkisid nii huvitavad vestlused Eesti, õigeusu ajaloo ja usu teemadel, et aeg lendas.

Ajaloo teemasid arutades kaldus jutt Pihk- va missioonile. Kaasasõitjad rääkisid mulle Vladimir Hotinenko filmist „Pop” („Prees- ter”, 2009), selle missiooni preestrist Alek- sandrist. Ma polnud seda filmi näinud ja vestlus tekitas suurt huvi. Pihkva missioon toimus Saksamaa okupatsioonivägede toel Pihkvas ja selle ümbruses ning selle käigus taastati kirikuid ja edendati kristlikku elu nendes paikades, kus usuvastane režiim oli kirikuid ja kogudusi sulgenud.

Bussis hakati ka eesti keeles tervitama: „Kristus on üles tõusnud! Tõesti on üles tõusnud!”. Nii tervitavad õigeusklikud 40 päeva jooksul alates ülestõusmispühadest. Eesti tuttavate ja internetikonsultatsioonide abil selgitasime välja paasatervituse hääld- duse („ü” hääldub sarnaselt saksa keelele; „õ” analoogi pole lihtne leida, see sarnaneb mõne slaavi keele tugevumärgile). Mõistsime kohe, et see harjutab keelt paremini kui ükski kiirkursus.

Saaremaale jõudes tervitasid meid eksarh Justinus ja Pille-Riin, kohaliku Püha Niko- lause koguduse preestri tütar ja fotograaf, kelle fotonäitus oli pidustuste osa.

Jumalateenistus Püha Johannese kloostris Reede hommikul kaua magada ei saanud, sest sõitsime 15-minuti kaugusel asuvasse Püha Johannese väikesesse naiskloostri. Sealses Püha Andrease kirikus saime Saa- remaa piiskopi Aleksandri õnnistusel pidada leedukeelse liturgia.

Kloostri väravas tervitas meid palvest täide- tud sisehoov, väike kabel ning kloostriõu. Si- senejad kuulsid, kuidas nunnad laulsid eesti keeles hommikupalvet. Mõned melodiad kõlasid põhjamaises mitmehäälsuses, teised meenutasid bütsantsi pärandit. Kirikuteenis- tuseks valmistudes toimetasin proskomiidia ning selle lõpul avasin kuninglikud ukсед: algas jumalik liturgia.

See oli arvatavasti üks väheseid kordi Eesti ajaloos, kui õigeusupalve kõlas leedu kee- les. Meile oli see eriliselt südamluk hetk, sest pärast lahkuminekut Moskva patriarhaadist ei luba Moskvale alluv Leedu piiskop meil õigeuskikirikutes teenida. Palvetame seal, kus saame: katoliku ja luteri kirikutes ning reformeeritud kiriku palvemajades, aga ka ajutistes kabelites...

Paradoksaalsel kombel saame Moskva pat- riarhaadi seisukoha tõttu emakeeles teenida ainult välismaa kirikutes. Konstantinoopoli patriarhaadi preestrina olen teeninud Bul- gaaria, Kreeka ja nüüd ka Eesti kirikutes, kuid Leedus endas ei saa ma minna naa- berriigi õigeusu kirikusse ja seal teenida, sest Konstantinoopoli patriarhaat ei nõustu Moskva poliitikaga. Olen kogenud tugevat lohutust välismaal õigeusklike seltsis palve- tades ja nüüd lootsin sama kogemust edasi anda ka meie koguduse vendadele ja õdedele.

See oli esimene kord kolme aasta jooksul, kui osa meie kogudusest sai taas oma emakee- les palvetada traditsioonilises õigeuskikirikus.

Vaheldusrikas kultuuriprogramm Saare- maal

Pärast jumalateenistust tänasime õdesid ja vanem õde rääkis kloostri ajaloo- ning kut- sus meid kohvi ja suupistete lauda.

Ristija Johannese skiita oli väike klooster, kus elas pikka aega mitu õde, kes raskete haiguste tõttu kolisid suuremasse kloostri Kreekas, kus nad said abi. Kuid nende skiita ei jäänud tühjaks: mõni aeg tagasi küsis Pärnu ja Saare piiskop Aleksander äsja ametisse pühitsetud Soomest pärit Haapsalu piiskopilt Damaski- nosilt, kas ta teab, kuidas skiita taas elustada, ja tänu piiskop Damaskinosile saabusid kloost- risse Soomest õde Porfiria ja kaks kuuletajat.

Saanud teada, et õde Porfiria on pärit Soo-

mest, küsisin, kas ta hoiab kontakte Soome Lintula naiskloostri- üks meie kogudu- seliikmetest asus hiljuti sinna elama. Õde kinnitas, et ta tõesti suhtleb, ja selle kloostri iguumenja mainis, et neil on leedu kuuletaja ja et ta külastab peagi Saaremaad. Oli tore kuulda, et meil on sellised sidemed.

Pärast vestlust kohvilauas vaatasime ka kloostri kabelit, kus toimuvad igapäevased jumalateenistused. See on väga väike, aga äärmiselt hubane. Kabelis oli meil võimalus austada 20. sajandil enamlaste tapetud eesti märtrite säilmeid. Pärast lühikest palvet jät- sime hüvasti ja läksime saarele ringkäigule.

Külastasime Kuressaare lossi: see on ajaloo- line katoliku piiskopi kindlus, kes oli Liivi ordu ajal ka maavalitseja. „Tähekujulise” plaaniga muljetavaldav keskaegne loss, mil- le ehitus algas 14. sajandi alguses ja selle ehitasid tõenäoliselt Kuramaa piiskopid oma residentsiks ja kaitserajatiseks. Lossi iseloo- mustab range gooti arhitektuur, ruudukuju- line siseõu ja kaks torni. Seda tugevdati ja ehitati aja jooksul ümber ning hilisematel sajanditel kasutati seda nii kindluse kui ka halduskeskusena.

Pärast lossi külastamist tegime ringreisi Saa- remaal, kus pöörasime erilist tähelepanu kiri- kutele. Preestriemand Mare aitas meid tohu- tult, tema abita poleks reis nii edukas olnud.

Meile oli üllatuseks, et Saaremaal ei ole ühtki Moskva patriarhaadi kirikut. Saarel on palju ilusaid, suuri õigeusu pühamu- id, ent paraku noored liiguvad õppima ja tööle suurematesse linnadesse või välismaale ning kogudused ka- hanevad. Alles jäävad vaid vanemad inimesed.

Eriliselt huvitav oli Karja püha Katariina luteri kiriku külastus. See on üks vanemaid keskaegseid kirikuid Eestis, mille seintel lei- dub ebatavalisi kivisse raiutud paganlike ja esoteerilisi kujundeid, nagu elupuu, päikese- märgid ja kaitse sümbolid. Teadlased arutle- vad nende päritolu üle: kas on tegemist ko- haliku rahvakultuuri ja kristluse sümbioosiga või avaldub siin keskaja müstika ning temp- lirüütlike mõju. Giid (muide, eestileedulane) ütles, et sümboliteid kasutati kohalike paga- nate jumalateenistustele meelitamiseks, kuid pärast reformatsiooni sümbolid peideti. Need tulid uuesti ilmsiks alles nõukogude ajal.

Mulle isiklikult meeldivad sellised iid- sed kirikud väga, sest need meenutavad mulle aegu, mil ida- ja läänekirik olid veel üks. Tavaliselt on nende arhitektuuris lihtne ära tunda õigeusu kirikute plaani ja näha ühiseid juuri. Samas on muidugi paganlikud sümbol- lid kristlikus kirikus ajalooline kurioosum.

Saaremaal tutvusime ka tuuleveskite ja Kaa- li järvega, unikaalse loodusobjektiga, mille tekitas meteorii. Teekonna vältel sadas vi- ma valdavalt bussisõidu ajal, mitte õues ol- les, mis mõjus nagu vastus meie palvetele.

Püha Nikolause koguduse templipüha ja tagasisõit

Järgmisel päeval osalesime Püha Nikolause koguduse templipühalt, kus tervitasid Tallin- na ja kogu Eesti metropoliit Stefanus ning Pärnu ja Saare piiskop Aleksander. Pidus- tused algasid fotonäituse avamisega, kus eksponeeriti Tema Pühaduse Bartolomeuse

visiiti Eestisse. Annetuse eest sai osta foto ning meie otsustasimegi soetada endale meie patriarhi portree.

Pärast näitusega tutvumist toimus kirikuekskursioon ja kaks kontserti: esimene oli eesti rahvamuusika kontsert Kihnu naistelt. Kihnu on eriline koht, kus kogu saar tunnistab õigeusk, kus on oma eesti keele murre ja inimesed kannavad peaaegu alati rahvariideid. Kihnu naised laulsid oma rahvamuusikat. Kui kõlas üks, ma ütleksin, rõõmsameelne laul, selgitas isa Justinus mulle vaikselt: „Seda laulu lauldakse 2. novembril surnute mälestamisel kalmistul.” Leidsin, et Kihnu muusika on palju rõõmsam kui leedu oma.

Isa Justinus ütles, et kihnlaste rahvariiete järgi saab aru, kes naistest on abielus, kes vallaline, kes leinab või on lesk. Vallalised tüdrukud ja naised kannavad traditsioonilisi seelikuid, abielunaised kannavad seeliku peal põlle. Kui põll on punane, siis leina pole, kui see on sinine, siis on lähedane surnud, ja kui must, siis on abikaasa surnud. Preester jagas ka oma mälestusi sellest, kuidas suurel reedel kandsid kõik kihnlased siniseid leinariideid – Kristuse surma pärast. See jättis jumalateenistuse ajal unustamatu mulje.

Esimese kontserdi lõpus kutsusid korraldajad ühe meist, palveränduritest, esitama leedu rahvalaule. Augustas laulis vanu leedu laualaule ja kihnlased naeratasid, mõistes samuti, et meie laulud, isegi laulud veinist, on palju tõsisemad ja dramaatilisemad.

Õhtul toimus ortodoksi kirikumuusika kontsert: Tartu Pühade Aleksandrite koguduse koor esitas õigeusumuusikat eesti keeles. Kuna paljud palved kattusid meie meloodiatega, oli neid lihtne ära tunda. Kontserdi järel peeti õhtuteenistus metropoliit Aleksandri juhtimisel.

Õhtul otsustasime hotellis korraldada filmi „Pop” ühisvaatamise. See oli kindlasti seda väärt, film raputab sügavalt. See räägib õigeusu preestrist, kes satub kahe kurja impeeriumi ristteele. Ühel pool enamlased, kes kiusavad taga religiooni, muudavad kirikud ladudeks ja kinoklubideks ning saadavad preestreid välja ja lasevad maha. Teisel pool natsid, kes lubasid preestrite missioonil tegutseda ja isegi julgustasid seda nõukogude võimult tagasi vallutatud aladel, kuid kes ise panid toime ebainimlikke kuritegusid. Preester pidi langevama otsuseid ainult halbade valikute vahel.

Muide, filmis mainitakse, et ilmselt tänu just selliste preestrite pühendumusele muutis Stalin 1943. aastal oma religioonipoliitikat. Ta ei tahtnud usukaarti sakslastele jätta: nõukogude võim lõpetas kristlaste aktiivse tagakiusamise, et nad ei asuks sakslaste poolele.

Pühapäev algas piiskopliku jumaliku liturgiaga, mida juhatas Tallinna ja kogu Eesti metropoliit Stefanus, teenisid ka Pärnu ja Saaremaa piiskop Aleksander ning mitmed preestrid. Mina ja mu abikaasa Justina laulsime koos kooriga. Kuigi jumalik liturgia toimus peamiselt eesti keeles, laulsime antifone, keerubitelaulu, paasatroparit ja meieisapalvet leedu keeles. Liturgial pärast usutunnistuse lugemist tuli metropoliit altaritist välja, astus minu juurde, embas mind ja ütles „Kristus on meie keskel!” vastavalt vaimulike tavale tervitada teineteist rahusuudlusega. See oli harjumatu, kuid sügavalt liigutav tervitus, sest tavaliselt tervitavad teineteist niimoodi vaimulikud altaris, aga tema näitas üles tähelepanelikkust ja tuli kirikusaali. Pärast anafoori võtsime kõik osa pühast armulauast.

Liturgia lõpus ütlesid piiskopid kogudusele tervitussõnad ja pöördusid seejärel meie, Leedust pärit palverändurite poole. Metropoliit Stefanus mitte ainult ei väljendanud suurt rõõmu meie osalemise üle ega kiitnud pelgalt preestriemand Justina laulu, vaid soovis meile ka jõudu teel, mida käime – mida Eesti kirik hakkas käima kolmkümmend ja meie kaks aastat tagasi. Piiskop Aleksander kinkis kõigile palveränduritele Pärnu katedraali albumi ja kutsus meid sinnagi külla.

Oma tänusõnas väljendasin ilmselt seda, mida me kõik tundsim: et see palverännak aitas meil kogeda Kiriku müsteeriumi. Kuulsime palveid eesti keeles, kohtusime ka ukrainlaste, grusiinide ja teiste rahvaste esindajatega, keda kõiki ühendab üks Kristuse kirik, mille osaks oleme ka meie, Leedu palverändurid. Tagasisõit oli sujuv ja vestlused jätkusid sügavatel teoloogilistel teemadel. Ainus ärev hetk oli laevapiletite puudumine, kuid õnneks pääsesime kolmandale parvlaevale ja jõudsime kavandatud ajal Vilniusse. Bussis pidasime ööteenistuse, kus palvetasime osa akafistist, ja nii kaunit lõppes lühike, ent vaimselt rikkalik palverännak.

Unistustel on kombeks täituda ehk Kuressaare Püha Nikolai kirik 235

Mare Pihlak

Meie kiriku templipüha kõrvale 6. detsembril mahub käesoleval aastal mitu olulist sündmust, markerimaks ilusat numbrit – 235. Et Kuressaare uus paekivist Nikolai kirik pühitseti vana kalendri järgi 22. septembril 1790, on meil septembrikuus rõõm sedagi sündmust meenutada.

Veelgi erilisem seos aastapäevapidustustega ilmnes, kui saime kätte SA Saaremaa Muuseumid koostatud ajaloo püsistendi materjali. Kiriku ja koguduse rohkem kui kahe sajandi pikkuse loo üsna alguses on lõik: „04.05.1750 valminud kirik pühitseti meresõitjate kaitsja piiskop imetegija Nikolause auks. Pühakoda asus Pärna ja Kaevu tn ristmiku piirkonnas, praeguse Hollandi tüüpi veski läheduses. Hoonne lammutati 1790. aastatel, kuid kohvik Veski renoveerimistöodel satuti sajandeid hiljem kiriku kalmistule.” Seda lugedes oli üllatus suur. Mitte ainult seepärast, et kiriku niigi väärrikale vanusele lisandus ühe hetkega 40 aastat, vaid ka ühe teise kokkulangevuse tõttu. Usuinimestena tõdeme

sellistel puhkudel, et juhuseid ei ole. Aga kõigest järgemööda...

Detsembrikuine templipüha talvisel nigulapäeval suuremaid ettevõtmisi ei soosi (kes seda külma kirikut suudaks soojaks kütta) ja nii otsustasime kiriku aastapäeva tähistada kevadisel nigulapäeval. Idee kutsuda külla Kihnu Nikolai kiriku rahvas tekkis paar aastat tagasi, kui kogudusega väikesaart avastamas käisime. Toona oli tore Kihnu naiste lauluharjutusest osa saada ja mõte neid Saaremaale laulma kutsuda sündiski kohe ja sealsamas. Seoses aastapäevaga oligi aeg varasem plaan teoks teha. Meie kutse peale osutasid aga kihnlased kalendri, et emadepäeva nädalavahetusel nemad küll kodusaarelt välja ei sõida. Kõigil tulevad ju lapsed koju! Nii liikus nigulapäevale kavandatud ettevõtmise veidi ettepoole – 3. ja 4. maile. Kas pole imeline, et just samal ajal 275 aastat tagasi pühitseti Nikolausele Kuressaares esimene, puust õigeusu kirik?

Suvel, kui kiriku uksi lahti hoiame, on sisenejaid palju, sest avatud külguks paisab otse peatänavale. Aastapäevasündmuste üks oluline hetk oli otse väravas asuva kakskeelse ajalooostendi avamine. Ei ole liiast veel kord tänada selle meie jaoks üsna suure ettevõtmise toetajaid ja tegijaid. Püsistendi ideega haakus kõigepealt muuseumi rahvas. Seejärel saime positiivse vastuse toetada osaliselt stendi valmimist MTÜ-lt Võimalus. SA Saaremaa Muuseumid teadur Garel Püüa pani kokku ajaloomaterjali, kunstnik Ain Vares kujundas selle ning praegu vaadeldava lõpptulemuse vormistas OÜ Karli Foto. Väljapanek annab suurepärase ülevaate kiriku loost alates 1710. aastast, mil õigeusk Kuressaare kindlusse asunud Vene vägedega siinsetele aladele ulatus. Vene

keelse elanikkonna kasvades tekkis vajadus oma kiriku järele. Stendi viimane lõik toob lugeja läbi kolme aastasaja tänasesse, osutades, et „2005. aastal algas kiriku kapitaalremont, mille käigus ehitati uuesti üles avariiline tambuuritorn”. Napp lause, millesse kuidagi ei mahu kõik vahepealsete aastate tegemised, mis alates katuse vahetusest ja välisfassaadi korrastamisest on olnud mahukad, aeganõudvad ja kulukad.

Töid on praegugi rohkem kui väikesearvuline kogudus teha jõuab. Ka pisikesed edasiminekid teevad rõõmu. Kiriku suur õueala on mitmete talgute tulemusel silmale kena vaadata. Kui kogudusemaja kõrval seisnud kiosk oma räämas välimuse minetas, kirjutas kohalik ajaleht Saarte Hääl: „Legendaarne Buhgani putka sai kauaoodatud värskenduse”. Midagi pole teha, Nikolai kirik asub otse linna keskel ja kinnistu väljanägemise järgi otsustatakse paratamatult ka pererahva üle. Aga mitte ainult väljapoole vaatamiseks, vaid eelkõige meie endi ja kogudusliku töö edendamise tarbeks on kõik need eri ettevõtmised suunatud. Nii sai ka kogudusemaja alumise korruse seni üsna nukras olekus seisnud ruum paarikuise ehituse käigus täiesti uue ilme. Metropoliit Stefanus pühitses selle koguduse aastapäeval preestri tööruumiks.

Aastapäevasündmused olid aga mõeldud ühe toreda kogukondliku pidupäevana. Unistama hakkasime suuremast, koguduse ringist väljapoole suunatud ettevõtmisest ammu enne aastavahetust. Pidasime läbirääkimisi kontsertide ja giiditouride teemal. Kuna meie enda väike kogudus on üsna eakas ja õuealal toimuv oli mõeldud peredele, otsisime abi laste tegevuse korraldamiseks. Oleme südamest tänulikud Lea Tallile, kes väljakutse vastu võttis ning nn laste telgis elu kihama pani.

Fotod: Pille-Riin Pihlak. 2025

Pealinnast tuli abiväge veelgi. Kunstiloolase Juhan Kilumetsa kiriku arhitektuuri loengut kuulas hulk inimesi. Palju oli ka neid, keda kõnetas kunstnik Inga Heamägi ikoonide käsitus. Õuetäis rahvast sai osa Kihnu koori meeleolukast etteastest. Tantsule kaasasid kihnlased ka kuulajaid-vaatajaid ja ühises tantsuringis lustimine tegi palju rõõmu. Kinnitamata andmetel püüdis keegi ka piiskoppi pingilt kangu-tada, aga sellesse tantsukutsesse oli korvi saamine sisse kirjutatud. Koguduse nais-pere hoolitses küpsetistega, et pidulistel oleks midagi põske pista. Osalejad-esinejad kiitsid lõunasöögiks keedetud kalasup-pi, koka jaoks oli väga oluline, et supp ei oleks kehvem sellest, mida Kihnus söime.

Laupäevaõhtule pani imelise punkti Püha-de Aleksandrite õigeusu koori kontsert. Ki-rik oli rahvast täis ja lisatoole tuli JYSK-ist juurde tuua. Nädala pärast läksid kõik need toolid taas käiku, sest aastapävasündmus-te lõppakordiks oli ansambli Orthodox Singers kontsert. Kirikutäis rahvast kuulas vaikselt eri ajastute bütsantsi, kreeka, ser-bia, süüria ja gruusia laule ning kontserdi lõppedes ei tahtnud aplaus vaibuda.

Piiskoplikust teenistusest jäi koguduse-rahvale mälestuseks ühispiit. Ja fotodel oli aastapäeva ettevõtmises täiesti oma roll. Õuealale oli üles seatud pildinäi-tus, mis kajastas EAÕK suursündmust, Konstantinoopoli oikumeenilise patriarh Bartolomeuse visiiti Eestisse kiriku 100. aastapäeval. Pille-Riin Pihlaku suurefor-maadiliste fotode näitusmüük oli üks osa aastapäeva korraldamiskulude katkest. Tä-name südamest kõiki panustajaid ja Kul-tuurkapitali toetuse eest, et Nikolai kiriku 235. aastapäeva nädal teoks sai.

Templipüha talvisel nigulapäeval on ju veel ees. Ikooniloolane Orest Kormašov on lubanud siis tulla kõnelema koguduse nimipühakust. Püha Nikolaus on Neitsi Maarja kõrval üks armastatumaid püha-kuid, kellele on pühendatud arvukalt ki-rikuid kogu maailmas. EAÕK-s on neid kuus: Kuressaare kõrval veel Kihnu, Lal-si, Plaani, Puutli ja Võõpsu kirik. Kas ei võiks nigulapäevast saada üks tore selle-nimeliste koguduste kokkusaamise päev? Unistustel olevat kombeks täituda. Püha isa Nikolaus, palu Jumalat meie eest!

Фото: Геннадий Баранов 2019

Пятидесятница

Евангелие от Иоанна, которое мы читаем сегодня утром на Божественной литургии, повествует о празднике кущей в Иерусалиме, в котором также участвовал Иисус, и описывает, в частности, что произошло в последний – восьмой день этого праздника.

Напомним, что это один из важнейших праздников в иудаизме, который длится целую неделю и отмечается по всему миру. В этот праздник отмечают дарование Моисею скрижалей с заповедями на горе Синай, исход из Египта и сорок лет, которые еврейский народ провел под руководством Моисея в пустыне на пути в землю обетованную. В пустыне их приютом стали навесы от солнца и шалаши, напоминающие об этом великом событии в истории еврейского народа. Позже к этому празднику добавилось также празднование окончания сбора урожая, поскольку во время сбора винограда на виноградниках также строили небольшие хижинки из ветвей для проживания, откуда и происходит название «Праздник кущей».

Этот праздник, столь любимый и по сей день, почитался уже в древние времена. Поскольку его отмечали, возможно, как самый важный праздник, то как в Библии в целом, так и в нынешних чтениях из Евангелия от Иоанна, его называли просто «праздником» без дополнительных пояснений. Иудейский историк Иосиф Флавий, живший в первом веке нашей эры, также считал его священнейшим и величайшим праздником» (Иудейские древности 8, 100).

Согласно обычаю, в последний день праздника массы народа шли к Силоамскому купальню, чтобы в атмосфере переполняющей их радости набрать как можно больше воды. Согласно словам одного историка: «Если кто-то хочет увидеть, что такое настоящая радость, достаточно побывать там в то время, чтобы ее испытать!»

Со временем к этому выражению радости добавилось дополнительное измерение, ставшее великим вызовом – ожидание пришествия Святого Духа. Видимо, именно это и имели в виду иудеи, набирая столь большое количество воды, которую затем священники и народ выливали на жертвенник всесожжения, поскольку вода – это дар Божий, таинственный и необходимый символ продолжения жизни на земле.

Поэтому Иисус выбирает последний день праздника, чтобы стоя обратиться к народу: «Кто жаждет, пусть идет ко Мне и пьет. Кто верует в Меня, у того из чрева истекут реки воды живой» (7:37-38). Смысл Его слов ясен. С одной стороны, условием излияния Святого Духа является вера в Иисуса Христа. С другой стороны, Святой Дух, которого должны принять все верующие в Иисуса, даруется только после того, как видимое присутствие Иисуса будет изъято из этого мира. Но в тот момент «еще не было на них Духа Святого, потому что Иисус еще не был прославлен» (7:39) – иными словами, Он пока еще не вознесся на небеса.

Человек жаждет присутствия Бога. Он жаждет вечной жизни, любви, счастья, добра – всех тех благ, которые Бог верил его заботам в Эдемском саду. Но после падения и изгнания из Рая человек отдал свою судьбу в чужие руки – в заблуждение, ложь и забвение, – тем самым впад в глубокую тьму, из которой в одиночку не мог найти выхода, чтобы освободиться от смертельного рабства Зла.

Именно ради этого и пришел в мир Иисус Христос. Своими страданиями, смертью на кресте и воскресением, пойдя до конца в своей любви к человеку, он даровал ему вечную жизнь. Христос – надежда каждого из нас, потому что, прославленный своей животворящей смертью, он посылает Духа Господня, Духа Истины, Подателя Жизни.

Мы не сможем жить с воскресшим Иисусом, если не начнем со Святого Духа. Дар Святого Духа – начало всего; в нем заключены все дары; сам Дух является даром.

«Я свет миру; – говорит Иисус в конце сегодняшнего чтения Евангелия от Иоанна, – кто последует за Мною, тот не будет ходить во тьме, но будет иметь свет жизни» (8:12). Но для того, чтобы наши глаза открылись для этого света, нам нужен помощник в наших сердцах, который будет направлять нас в учении Христа.

И этим помощником является Святой Дух – источник жизни, которого никто и ничто не может забрать у нас. Он – Утешитель, чье присутствие наполняет нас истинной радостью в жизни, а также во всех наших бедах.

Он – сокровище всякой благодати, который учит нас жить в милосердии. Он разрушает все преграды, устраняет все разделительные линии, возникающие из сомнений, раздражений, разногласий – всего того, что порождает внутри нас смертный мир. Он возвращает в наших сердцах приобщение, потому что Он есть воистину любовь Отца; Он есть воистину источник, проистекающий из пронзенного любовью ребра Христа.

Дорогие братья и сестры во Христе!

Без Святого Духа Иисус и всё, что Он сделал, могут вызывать в нас восхищение, но всё это будет не более, чем воспоминанием.

Без Святого Духа Евангелие – прекрасная программа, но мы не сможем ее освоить.

И, наконец, без Святого Духа наши отношения с ближними – а наша жизнь состоит из отношений – напоминают Вавилон, где, даже если мы говорим на одном языке, царят раздоры и отсутствие общения.

Давайте же, особенно в этот день, в который мы вспоминаем великую и святую Пятидесятницу, поднимем руки в молитве к небу и попросим Бога послать нам Святого Духа. И пусть это произойдет со всеми нами вместе и с каждым в отдельности. Аминь!

† Стефан,
Митрополит Таллинский
и всея Эстонии

Дорогие братья и сестры во Христе!

Сегодняшнее воскресенье – Пятидесятница – является праздником непревзойденной важности. Святой Дух – Утешитель – сходит на учеников и апостолов в Сионской горнице, где они пребывали с пресвятой Матерью Иисуса Марией и другими, в ожидании Его пришествия.

Иногда наступил тот день, в воздухе послышался сильный шум, как от сильного ветра, и наполнил весь дом, где находились ученики и апостолы, и Дух Святой явился им как «разделяющиеся языки, как бы огненные, и почили по одному на каждом из них» (Деяния 2:1-4), и Его присутствие объяло их. И исполнились они мудрости и силы, когда вышли из дома, в котором скрывались, и начали говорить с пришедшим в смятение народом, ибо каждый слышал их проповедующих чудеса Божии его наречием.

Пятидесятница! Какое могущественное чудо для всего творения! Дар Святого Духа всегда был величайшим обетованием Нового Завета, и сегодня оно исполняется. Святой Дух сходит на учеников и делает их несравненными проповедниками и ловцами человеков.

Так идут они по всему миру, заставляя замолчать мудрейших из мудрых в Афинах, ставя на колени могущественный и воинственный Рим; неся благую весть Евангелия до края земли. И, наконец, нерукотворный корабль – Церковь – расправляет паруса и отправляется в плавание ради спасения человека и берет на себя все наши жизненные заботы, и благодать Святого Духа – его дыхание, руководство и защита – постоянно и непрерывно поддерживают его до конца времен.

Фото: Палле-Ринн Пихлак 2023 г.

Послание Патриарха в день памяти митрополита Александра

мудрого и приснопамятного архипастыря Александра, Эстонская Церковь росла, развивалась и укреплялась духовно.

Однако двадцать лет спустя Советский Союз уничтожил политическую независимость и свободу Эстонской Республики и насильно присоединил ее к себе. В то же время оккупанты незаконно и вопреки канонам лишили Эстонскую Церковь административной автономии и независимости. Духовное развитие Церкви во Христе было прервано, и она была вопреки канонам подчинена Русской Церкви. Митрополиту Александру вместе со многими другими священнослужителями и мирянами удалось отправиться в эмиграцию в Швецию, тогда как многие другие члены Церкви были убиты или депортированы враждебными Церкви и христианству советскими властями.

Будучи в изгнании, наш благословенный брат и глава Церкви Александр временно перенес туда административное руководство сильно пострадавшей ЭАПЦ, продолжив пастырское попечение об эстонских православных под защитой апостольского патриаршего Вселенского престола Константинополя, который, согласно каноническому праву, обладает юрисдикцией за пределами границ местных патриархий и автокефальных Церквей. Земной путь митрополита Александра завершился в 1953 году, – и он, как почетный епископ

и пастырь Церкви Христовой, перешел от этой жизни к алтарю небесному.

Его важное и многогранное пастырское служение, которое было настоящим крестоношением, было угодно Богу и человечеству, а также первому престолу Православия – Матери Церкви. Митрополит Александр, достойный вечной памяти, проявил себя – по отношению к своей святой пастве, вверенной его попечению – как достойный во всех отношениях пастырь. Он отличался многими добродетелями, среди которых выделялись его пламенная вера и смирение, – причем до готовности пожертвовать своей жизнью ради паствы. Он полностью оправдал доверие, которое с самого начала оказали ему Мать-Церковь и наши недавно почившие предшественники – Вселенские Патриархи Мелетий и Афинагор.

С большой радостью и удовлетворением мы узнали из письма, отправленного Вашим высокопреосвященнейшим митрополитом, о решении торжественно перевезти бранные останки митрополита Александра из Швеции на его родину, в Эстонию, чтобы с почетом похоронить их в священной земле сада Спасо-Преображенского собора в Таллинне. Вы также организуете памятное мероприятие и конференцию 14-го числа текущего месяца в его честь, а также для просвещения и обучения людей.

Мы от всего сердца поздравляем Ваше Высокопреосвященство с этим решением и сопровождающим его памятным мероприятием, и горячо молимся о том, чтобы заступничество приснопамятного святого архипастыря Александра, ныне почивающего с праведниками и святыми, позволило Эстонской Церкви принести обильные духовные плоды и свидетельствовать о православии. Мы назначаем достойного митрополита Григория Перистерийского нашим патриаршим представителем на вашем памятном мероприятии и отечески молимся о том, чтобы наследие митрополита Александра и память о нем, его борьба и труды во славу Господа и для благочестивого руководства и воспитания верующих оставались в памяти из поколения в поколение. Да пребудут со всеми вами благодать, благословение и просвещение нашего милостивого Спасителя Иисуса Христа, Которому одному принадлежит вся слава и поклонение!

Во Вселенском Патриархате,
13. VI 2025

**Ваш любящий брат во Христе
+Варфоломей,
Архиепископ Константинополя –
Нового Рима и Вселенский Патриарх**

Высокопреосвященнейший Митрополит Таллинский и всей Эстонии Стефан, наш возлюбленный брат и сослужитель во Христе, – да пребудет с Вами благодать и милость нашего великого Архипастыря и Спасителя – Господа Иисуса Христа!

Почтенная и любящая «Мать Церкви» – Святая и Великая Константинопольская Церковь Христова, которой канонически вверено попечение о церквях, лишенных пастырского попечения, с древних времен имевшая право провозглашать автокефалию и автономию, – законно, в новых политических условиях предоставила церковную автономию Православной Церкви Эстонии в 1923 году, во время правления нашего предшественника – Его Святейшества Мелетия. Находясь под пастырским руководством своего сильного,

Церковная жизнь

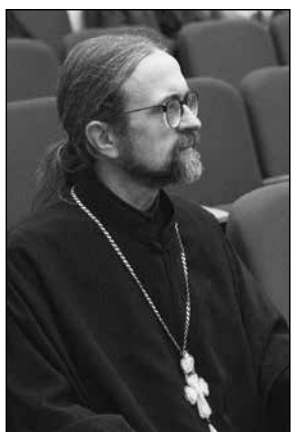

Фото: Эндель Ансалу 2017

День памяти митрополита Александра

Главный викарий Маттиас Палли

14 июня этого года в саду Спасо-Преображенского собора в Таллинне состоялось открытие надгробия митрополита Александра. Останки первого главы Эстонской Апостольской Православной Церкви были доставлены на родину еще в декабре, но подготовка к установке надгробия заняла больше времени к тому же зима была не лучшим временем для организации крупного мероприятия. Таким образом, для окончательного освящения могилы бывшего первого предстоятеля на земле Эстонии было выбрано 14 июня – день траура, в который тысячи

эстонцев несправедливо сослали в ссылку в 1941 году, в который мы также чтим память мучеников нашей церкви, заключенных в тюрьму в первый год советской оккупации.

День начался с божественной литургии, которую возглавил преосвященный митрополит Стефан. Ему прислуживали митрополит Перистерийский Григорий (Папатома), епископ Пярнуский и Саареский Александр, епископ Хаапсалуский Дамаскин. Ожидалось также прибытие архиепископа Хельсинкского и Финляндского Илии, но он не смог приехать из-за болезни; его и сестринскую финскую церковь представляли протоиерей Хельсинкский Маркку Салминен и архидьякон Андреас Салминен. Духовенство и прихожане присутствовали со всей Эстонии; однако священников из отдаленных мест было меньше, поскольку в противном случае они могли не успеть на вечернюю службу в своих церквях.

После богослужения митрополит Григорий зачитал приветствие святейшего патриарха Варфоломея. С приветственными речами выступили также представлявший архиепископа Урмаса Вийлмада епископ Ове Сандер от Эстонской Евангелической Лютеранской Церкви и правнук митрополита Александра Маркус Рост. Затем все вышли во двор церкви, где зачитали короткую молитву за упокой блаженно

Митрополит Печерский Александр с епископом Иоанном (Булиным) посещают Обиницкую церковь, 1920-е годы. Коллекция Андрея Сычёва.

усопшего архипастыря и освятили надгробие святой водой. После группового фото был организован шведский стол во дворе гимназии имени Густава Адольфа; затем в актовом зале школы прошла конференция.

Первые два доклада были прочитаны историками церкви. Протоиерей д-р Андрей Сычов рассказал о жизни и деятельности митрополита Александра до его изгнания из страны. Профессор Прийт Рохтметс выступил с докладом о деятель-

ности Александра в изгнании и о первых годах жизни эстонцев за рубежом в конце войны и в послевоенные годы. Третьим выступил протоиерей Александр Сараник, который рассказал о восстановлении ЭАПЦ и процессе доставки останков ее первого предстоятеля на родину.

Приветствие Патриарха и краткие обзоры докладов отца Андрея и Прийта Рохтметса публикуются в настоящей газете отдельно.

Александр (Паулус) (1872–1953) Хранитель независимости и духовный наставник Эстонской Православной Церкви

Священник Андрей Сычов

Митрополит Александр (в миру Александр Паулус, 1872–1953) был первым главой Эстонской Апостольской Православной Церкви (ЭАПЦ). Его деятельность обеспечивала автономию церкви и духовную преемственность как на родине, так и в изгнании. Его преданность церкви, образованию и национальному самосознанию помогли сформировать облик Эстонской Православной Церкви в 20 веке. Его послания и богословские рассуждения отражали глубокое душевное смирение, набожность, важность миссии церкви и чувство ответственности перед народом и церковью.

Александр Паулус родился 14 февраля 1872 года в деревне Орикюла Перновского уезда. Его детство прошло в бедности – он осиротел в возрасте пяти лет, когда его отец утонул, переправляясь ночью через разлившуюся реку. Семья потеряла единственного кормильца, и Александру пришлось с раннего возраста привыкать жить на скудные средства. Однако его мать сделала все возможное, чтобы сын получил образование.

Образование Александра началось в волостной школе Саалема и продолжилось в школе кихельконда Вяндра, откуда он в 1887 году поступил в Рижскую духовную семинарию, обучение в которой закончил в 1894 году, получив профессию церковнослужителя-школьного учителя.

По окончании Рижской духовной семинарии карьера священнослужителя – будущего митрополита Александра – началась в должности церковнослужителя-учителя в деревне Леззи Харьюского уезда, затем – в приходах церкви Святого Николая в Кольга-Яани и церкви Иоанна Предтечи в Вильянди. Его жена Зинаида (урожденная Руст, 1880-1909), на которой он женился до своего рукоположения в священники, умерла молодой. У них было двое детей: сын Александр и дочь Тамара (в замужестве Рост).

В 1901 году Александр Паулус был рукоположен в сан дьякона, а затем – священника. Он служил в разных приходах, включая Кыргессааре, Каркси-Нуяа, Лайузе, Пярну и Сурью. Его служение было отмечено самоотдачей в проповедях, преподавании и приходской работе. Он был активен как в духовной, так и в общественной жизни; участвовал в создании приходов и в образовательной деятельности, а среди прихожан пользовался большим уважением за свою доброту и сердечность.

Современники митрополита Александра вспоминают его как глубоко верующего, мягкого и преданного своему делу священнослужителя, чей личный пример вдохновлял многих. Судья Государственного суда Тимофей Грюнталь подчеркивал его бескомпромиссную преданность автономии церкви и ее духовной миссии даже в самые трудные времена. Протоиерей Йоанн Юмарик описал его как эмпатичного пастыря, величайшей добродетелью которого была его искренняя забота о своем народе и духовенстве, хотя иногда он был чрезмерно снисходителен при рукоположении духовенства. Эльга Элиазер подчеркивала его патриотизм и смирение: он никогда не искал признания, но получал его благодаря своей уравновешенности и миролюбию.

В 1919 году православные приходы Эстонии начали свой путь к независимости от Русской Православной Церкви. 10 мая 1920 года Патриарх Московский Тихон признал ограниченную автономию Эстонской Апостольской Православной Церкви. 5 декабря 1920 года Александр Паулус был рукоположен в архиепископа Таллиннского и всей Эстонии. В 1923 году Эстонская Православная Церковь получила от Вселенского Патриархата расширенный автономный статус, внутреннюю независимость и международное признание, перейдя в его подчинение.

Под руководством митрополита Александра была организована и развита структура Эстонской Православной Церкви, основаны новые приходы и усилена подготовка местного православного духовенства. Срок его служения с 1920 по 1939 год можно считать расцветом церкви, поскольку в этот период жизнь стала более активной, уплата членских взносов – более регулярной, а в 1939 году был создан центр работы с молодежью, в котором в каждом пробстве (благочинии) был назначен ответственный за работу с молодежью священнослужитель. Церковная жизнь была упорядочена, созданы молодежные организации, а в 1940 году вышли из печати новый служебник и требник. Для обеспечения преемственности в 1933 году при Печорском монастыре была открыта духовная семинария.

Митрополит Александр сыграл важную роль в развитии контактов с соседними православными церквями Финляндии и Латвии. В 1930-х годах было положено начало регулярным совещаниям между православными епископами Прибалтики и Финляндии, предпосылкой для которых стало прежнее участие Александра в финских епископских соборах, особенно в то время, когда единственным финским епископом был Герман (Аав, 1924-1933) родом из Эстонии. Первая встреча состоялась в 1937 году в Сортавала, где было решено наладить более тесное сотрудничество в области отчетности, гармонизации литургических обычаев, церковного календаря, обучении священнослужителей, а также в стандартизации дающихся при крещении имен. На встрече в Печорах в 1938 году было усилено сотрудничество между духовными учебными заведениями, обсуждалась организация преподавания Слова Божия в школах, подчеркивалась необходимость содействия переводу текстов богослужений на местные языки. Кроме того, было решено создать центр координации экуменического сотрудничества в интересах развития международных контактов; также было выдвинуто предложение о создании совместного представительства стран Балтии и Финляндии в области экуменических отношений. В 1933–1938 годах епископы всех трех церквей участвовали во взаимных епископских хиротониях. Так, митрополит Александр участвовал в хиротонии Александра (Карпина), который был ру-

коположен в епископа Выборгского в 1935 году, а также в хиротонии трех латвийских епископов: епископа Рижского и всей Латвии Августина (1936), епископа Елгавского Екабса (1936) и епископа Ерсикского Александра (1942).

При митрополите Александре в 1920-1939 годах было построено 15 новых православных церквей: Венкюла в Вируском уезде (1923 г.), Таллинн-Нымме (1924 г.), Лайксааре (1924 г.), Сурью (1925 г.), Левала на Сааремаа (1927 г.), Пийрисааре (1927 г.), Лухамаа (1932 г.), Мыйзакюла (1932 г.), Вирусского кладбища (1933 г.), Таллинн-Копли (1935 г.), Мыла (1937 г.), Кохтла-Ярве (1938 г.), Треймани (1939 г.), Саатсе Пеэтер-Паули (1939 г.) и Эльва (1939 г.).

С 1920-го по 1944 год митрополит Александр рукоположил в общей сложности 16 диаконов и 113 священников, двое из которых впоследствии стали епископами в советское время: Роман Танг и Йоанн Алексеев. Кроме того, митрополит участвовал в рукоположении десяти епископов, в том числе четырех из Эстонии, двух из Финляндии и трех из Латвии.

Во время советской оккупации, начавшейся в июне 1940 года, Эстонская Апостольская Православная Церковь была подчинена руководимому из Москвы Патриархату, что, по сути, означало утрату ее прежней автономии. Хотя митрополит Александр остался в должности епископа Таллинна, его деятельность в Прибалтийском экзархате Московского Патриархата была ограничена. Во время немецкой оккупации (1941–1944) ему, тем не менее, удалось восстановить автономию ЭАПЦ и ее связь с Вселенским Патриархатом.

Осенью 1944 года, с приближением советских войск, митрополит Александр вместе с 24 священнослужителями сумел выехать через Германию в Швецию. В изгнании он продолжал активно руководить церковью: упорядочил административную структуру, в том числе Синод, основал приходы в Швеции, Германии и других странах, а в 1948 году назначил новый состав Временного Синода Эстонской Апостольской Православной Церкви для обеспечения канонической преемственности и сплоченности церкви. Под его руководством печатались псалтыри, создавались внутренние миссионерские материалы, поддерживались связи с приходами диаспор. Он упорно отстаивал подчинение Эстонской Церкви Вселенскому Патриархату и сопротивлялся попыткам подчинить Эстонскую Апостольскую Православную Церковь Московскому Патриархату, считая это угрозой как духовной свободе, так и национальному самоопределению.

Митрополит Александр скончался 18 октября 1953 года в Стокгольме и был похоронен на местном Лесном кладбище. В конце своей жизни он выразил желание упокоиться на родине. Это желание исполнилось

в 2024 году, когда его прах был перевезен в Эстонию и перезахоронен в Спасо-Преображенском соборе в Таллинне. В настоящее время его могила является данью уважения делу его жизни и церковному служению.

Митрополит Александр был духовным лидером Эстонской Апостольской Православной Церкви, чье богословское наследие отражает глубокую пастырскую заботу, евангельскую ясность и национальную ответственность. Десятки его посланий с 1920 по 1953 год, как в мирное время, так и в кризисные времена, были направлены на утверждение христианской веры, надежды и любви.

В центре церковных праздников стоит искупление Христа и общение человека с Богом. Так, в своем пасхальном размышлении 1924 года митрополит сравнивал воскресение с приходом весеннего света и тепла, говоря, что Христос воскрес как солнце истины. Он подчеркивал необходимость покаяния, приводил в пример веру разбойника на кресте и направляющую роль Святого Духа в жизни христианина. Например, в одном из своих рождественских посланий митрополит противопоставлял пути богобоязненности и мирских желаний, призывал жить в свете и заповедях Христа.

В государственные праздники митрополит увязывал христианскую веру с национальным самосознанием и моральной ответственностью. Например, в своих обращениях в День независимости в 1921-й и 1928-й год он подчеркивал, что свобода нации является как политической, так и духовной задачей. В дни памяти мучеников, например, в 1937 году, он подчеркивал непоколебимость веры в качестве источника жизнестойкости Церкви. В своих речах, обращенных к молодежи, он называл молодежь весной жизни и призывал к созданию прочной духовной основы для всей жизни.

Важную роль сыграли обращения митрополита, продвигающие миссию церкви (также внутреннюю миссию). В 1925 году он подчеркнул, что задача церкви заключается в том, чтобы укреплять религиозную жизнь, поддерживать силы уставших и согревать замерзшие души.

В изгнании митрополит продолжал свою просветительскую деятельность, твердо выступая за автономию ЭАПЦ и ее экуменическое подчинение Вселенскому Патриархату. В своем пасхальном послании 1952 года он писал: «Христос не оставит нас даже на чужбине, если мы не оставим Его. Родина может быть оккупирована, но в храме сердца все равно может царствовать воскресший Господь». Этот эсхатологический акцент – надежда на Христа, независимо от преобладающих условий – провозглашал все его учение.

В посланиях митрополита соединялось учение, забота о душе и патриотизм. Его послания остаются красноречивыми и актуальными сегодня, призывая нас жить во Христе, служить ближним и сохранять духовную свободу и преемственность веры.

Статья опубликована на портале Balti Õigeusk с библиографическим перечнем: <https://www.baltioigeusk.com/aleksander-paulus>

Митрополит Александр и преемственность Православной Церкви Эстоний

Прийт Рохтметс

Продолжение деятельности Православной Церкви Эстоний в изгнании во многом связано с подвижничеством митрополита Александра и сохранением уставной преемственности церкви. Митрополит Александр возглавлял Эстонскую Апостольскую Православную Церковь (теперешнее название Православной Церкви Эстоний) в течение более тридцати лет. Это время было временем строительства Эстонской Православной Церкви, а также временем испытаний, вызванных советской властью и Русской Православной Церковью.

С оккупацией Эстонии в июне 1940 года началась незаконная ликвидация Эстонской Апостольской Православной Церкви (ЭАПЦ). Политические события развязали руки Русской Православной Церкви для оказания давления на православных жителей Эстонии, чем не преминула воспользоваться стремившаяся расширить свою власть Русская Церковь. В условиях оккупации Эстонская Православная Церковь лишилась обеспечиваемой ранее в Эстонской Республике защиты религиозной свободы, а в силу политических обстоятельств было невозможно поддерживать связь со Вселенским Патриархатом. Таким образом представители Русской Православной Церкви смогли принудительно объединить ЭАПЦ со своей структурой.

В церкви поднялась волна протеста, в результате которой духовенство церкви массово ушло в отставку. Александру также пришлось пережить личное унижение, когда в марте 1941 года его вызвали в Москву, где потребовали от него отказаться от церковной независимости Эстонии и выразить сожаление по поводу перехода ЭАПЦ в юрисдикцию Вселенского Патриархата в 1923 году, что было названо церковным расколом. Александр позже назвал произошедшую в 1940–1941 годах ликвидацию ЭАПЦ политическим шагом.

В 1941–1944 годах, когда в Эстонии из-за церковно-политических игр немецких властей существовали две юрисдикции — как ЭАПЦ, так и Русская Православная Церковь — у митрополита была возможность остаться главой церкви, но восстановление советской оккупации в 1944 году вновь положило конец деятельности ЭАПЦ в Эстонии.

По требованию немецких властей митрополит Александр покинул Эстонию в сентябре 1944 года (при этом власти обещали вернуться в Эстонию в ближайшем будущем). Митрополит хотел эмигрировать в Швецию, но под давлением немецких властей был вынужден прибыть в Германию. После окончания войны он обратился к церковным деятелям Великобритании с ходатайством обустроиться там на жительство, но ходатайство осталось без ответа. В 1947 году ему все же удалось перебраться в Швецию благодаря проживающей там дочери.

В изгнании эстонская община развивалась как параллельное общество, пра-

вославные рамки и жизненный уклад которого регулировались уставами церковей, обществ и объединений. Общество беженцев во многом выживало на основе добровольности и взаимных соглашений между людьми, что обеспечивало определенное равновесие. Чтобы сохранить единство сообщества, беженцам, помимо организаций, были нужны авторитетные личности, которые бы стояли выше будничных разногласий. В качестве таковых церковные руководители выдвинули митрополита Александра и предстоятеля лютеранской церкви Йохана Кыппа.

В то же время как лютеранские, так и православные руководители церковей продолжали обеспечивать преемственность церкви, и по их инициативе была организована религиозная работа церкви в изгнании; при этом за основу организации церковной деятельности были взяты уставы церковей, действовавшие в независимой Эстонии.

На Запад перебрались 17 священников ЭАПЦ: в Швецию в качестве беженцев — два протоиерея и три священника, в Германию — несколько больше: помимо митрополита Александра, шесть протоиереев, три священника и два дьякона.

Митрополит Александр, организовавший религиозную работу церкви в Германии, в феврале 1945 года назначил протоиерея Юри (Вяльбе) руководителем церковной деятельности в Швеции, а через архиепископа Эрлинга Эйдема и организующее диаконское служение учреждение протоиерей Юри был первоначально оформлен на зарплату Шведской лютеранской церкви, чтобы обеспечить продолжение религиозной работы. В 1945 году был основан приход церкви Святого Николая в Стокгольме.

В 1945 году протоиерей Юри призвал в Швецию православных заявить о себе. В результате выяснилось, что среди прибывших в Швецию беженцев было порядка 3200–3500 православных. Протоиерей Юри также совершил несколько поездок по Швеции, в результате чего в разных ее регионах начали формироваться первые приходы. Литургии совершали также другие, прибывшие в Швецию священники. Вначале их служение было поделено на четыре региона. Прибывший в 1947 году в Швецию митрополит Александр также занялся организацией местной церковной жизни. По его воспоминаниям, наибольшие трудности вызывало размещение беженцев небольшими, отдаленными друг от друга группами.

24 января 1948 года митрополит Александр, опираясь на церковный устав, созвал в Швеции церковный синод. Помимо митрополита, в состав действу-

ющего в Эстонии синода продолжал входить бывший государственный судья Тимофеус Грюнталь. Руководить синодом митрополит Александр назначил протоиерея Юри Вяльбе. В деле организации деятельности церкви синод руководствовался уставом и продолжал свою деятельность в надежде на то, что беженцы в скором времени смогут вернуться в Эстонию.

Исходя из церковного устава митрополит Александр также начал налаживать делопроизводство церкви. Например, синод ЭАПЦ посчитал необходимым подчеркнуть в адресованном духовенству циркулярном письме, что все служащие в церквях священнослужители и диаконы должны представить митрополиту Александру свои послужные списки. Кроме того, митрополит Александр назначил на должности организаторов религиозной жизни из различных стран, которые, по сути, исполняли обязанности пробстов.

По началу продолжение деятельности церкви в изгнании было затруднительным в финансовом плане. И здесь ответственность легла на плечи митрополита, который пытался — вначале безуспешно — реализовать церковные закладные, после чего обратился к бывшему министру иностранных дел Эстонии и послу Карлу Роберту Пуста с просьбой о помощи в поддержке деятельности церкви через международные религиозные организации. Наконец, с помощью Пуста была получена поддержка от католиков, благодаря финансовой помощи которых удалось поддержать в течение непродолжительного периода священнослужителей, действовавших как в Швеции, так и в Германии, что помогло преодолеть сложную ситуацию. Помощь была также получена от международных екуменических организаций.

В письменном обзоре митрополита относительно развития религиозной жизни в Швеции и Германии Александр упомянул в 1947 году, что проживающие за рубежом эстонские православные христиане, во главе с духовенством, продолжали оставаться членами Эстонской Апостольской Православной Церкви и находиться в каноническом общении с Константинопольским патриархом. Относительно событий в Эстонии митрополит заявил следующее: «На нашей родине Эстонская Апостольская Православная Церковь в настоящее время более не существует. Ее приходы подчиняются там Московскому Патриарху и образуют Таллинскую епархию, главой которой, по достоверным источникам, с июня этого года является епископ Исидор, он же протоиерей Иоанн Богоявленский, прибывший в Эстонию в 1919 году в качестве русского беженца».

В 1948 году митрополит Александр направил поздравительное письмо избранному Вселенскому Патриарху Афинагору, в котором выразил надежду на скорое улучшение тревожной ситуации в церкви. Патриарх Афинагор также поздравил Александра с различными годовщинами.

К 1952 году, под руководством митрополита Александра, структура Эстонской Апостольской Православной Церкви в целом была сформирована. Церковь располагала приходами в Швеции (4), Англии (1), США (2), Германии (1), Канаде (1) и Австралии (1). К концу 1950-х годов к ним добавились один приход в Канаде и два прихода в Швеции; таким образом, в общей сложности Эстонская Апостольская Православная Церковь имела 13 приходов.

Однако сфера деятельности духовенства была несколько шире, поскольку священники посещали также регионы, в которых численность православных верующих была недостаточной для создания прихода. Таким образом митрополиту Александру довелось основать Эстонскую Апостольскую Православную Церковь дважды — сначала в Эстонии, а затем в изгнании.

К сожалению, митрополит Александр не дожил до возвращения в Эстонию. Он скончался 18 октября 1953 года в Швеции и был похоронен 25 октября на православном участке Стокгольмского лесного кладбища, принадлежащего церкви Святого Николая в Стокгольме. 21 мая 1956 года на его могиле была открыта мемориальная доска. Такая же мемориальная доска была установлена в июне 2025 года на месте мощей митрополита на улице Суур-Клоостри, возле Спасо-Преображенского собора в Таллине.

После смерти митрополита Александра патриарх Афинагор назначил в 1954 году архиепископа Фиатирского Афинагора (Кавадаса) *locum tenens* (местоблюстителем) ЭАПЦ. Афинагор также подтвердил преемственность автономного статуса ЭАПЦ и синода как носителя ее административной власти. Синод был законным руководящим органом Эстонской Апостольской Православной Церкви, в связи с чем после смерти митрополита Александра приобрел центральное значение в преемственности Православной Церкви Эстоний.

Родственники митрополита
Александра из Швеции.

Летние праздники

Протоиерей Матфей Палли

Церковный календарь не является ни однообразным, ни монотонным. В то время как конец зимы и весна проходят в основном под звездой Великого поста и Пасхи, лето – по крайней мере его начало – является более спокойным и тихим временем. Великий пост в некотором смысле является шагом назад, – ко времени до крещения (как это соблюдалось в ранней церкви), прерываемым в основном только чередой воскресений, в которые мы вспоминаем воскресение Христа. От Пасхи до Вознесения мы находимся в особом периоде, в который переживаем воскресение Господа также в наших общих и личных молитвах. Какое-то время мы одновременно находимся и на небесах, и в будущем царстве, в радости воскресения апостолов и ранней церкви. Даже праздник Вознесения не прерывает этого, – он также полон ожидания Святого Духа. И сама Пятидесятница дарует нам возможность приобщиться к моменту рождения всей Церкви в силе и пылкости Духа.

Но такие времена не могут продолжаться вечно. Литургический год учитывает положение человека и церкви в этом мире, различные способы служения, а также силы и возможности. Поэтому после Дня Святого Духа мы постепенно возвращаемся к обычному ритму, который длится большую часть года. Вряд ли кто-то может постоянно пребывать духом в состоянии будущих времен, спасенного мира. Даже величайшие святые после вознесения в Духе на небеса, возвращаются сюда, переживая благодать более или менее ярко. Апостолы также не остались навечно в небесном Иерусалиме Пятидесятницы. По повелению Христа и в силе Духа они пошли в мир – ближний и дальний, – чтобы возвещать о спасении, основывая церкви, нести благую весть и творить великие дела во имя Пославшего их. И это было не только пребывание в высшем состоянии духа, это были также «беда и изнурение в проповеди благой вести», как говорится в гимне апостолам. По словам Павла, он был «...в опасностях от единоплеменников, в опасностях от язычников, в опасностях в городе, в опасностях в пустыне, в опасностях на море, в опасностях между лжебратиями в труде и в изнурении, часто в бдении, в голоде и жажде, часто в посте, на стуже и в наготе. Кроме посторонних приключений, у меня ежедневно стечение людей, забота о всех церквах (2 Кор. 11:26–28). Церковь празднует это «схождение» в иное состояние, опереживание апостольской миссии, Апостольским постом. Этот пост более позднего происхождения является не столь строгим, а также исключительным по следующей причине: он начинается по подвижному календарю (в понедельник после следующего за Пятидесятницей воскресенья всех святых), и заканчивается 29 июня / 12 июля, – в день памяти первоверховных апостолов Петра и Павла. Таким образом, этот пост каждый год несколько отличается по продолжительности. Согласно так называемому смешанному календарю, действующему у нас в настоя-

щее время, он обычно короче, поскольку если переходящие праздники отмечаются по старому стилю, а неподвижные – по новому стилю, то пост обычно начинается раньше и заканчивается позже, чем по старому или новому календарю.

В остальном начало июня в основном все еще связано с подвижными по времени памятными датами. В частности, воскресенье после Пятидесятницы упоминается как воскресение всех святых, тогда как последующие за ним посвящены местным святым. Поэтому мы также празднуем память эстонских святых во второе воскресенье после Троицы, а в четвертое принято вспоминать благочестивых жителей Печор. В качестве местного памятного дня мы также должны упомянуть праздник новомучеников, заключенных в тюрьму в 1940-1941 годах, установленный решением нашего епископского собора 11 июня, в годовщину первой депортации.

Перед днем святых Петра и Павла есть еще один важный церковный праздник – Рождество Иоанна Предтечи, совпадающий с народным праздником Ивана Купала. Праздник этот особенный в том плане, что за исключением него не празднуется рождество ни одного святого. Рождество святого (*dies natalis*) является днем его небесного рождения и днем его земной смерти. Наряду с Христом мы отмечаем только праздник Рождества Пресвятой Богородицы, но его роль и значение столь особенны, что их нельзя сравнивать с другими святыми. Однако церковь уже с ранних времен празднует рождество Иоанна Крестителя. Сам Господь сказал о нем: «Из рожденных женами не восставал больший Иоанна Крестителя» (Мф. 11:11). История его рождения также описана в Священном Писании, в первой главе Евангелия от Луки, и является примером особого благодатного вмешательства Бога в мирские дела. Также схожи истории рождения Исаака, Самуила и Богоматери. Народные же обычаи на Иванов день связаны с летним солнцестоянием. Огонь как таковой также может рассматриваться как символ пылкости Предтечи Христа. Однако при освящении следует помнить, что праздник этот церковный и отмечается во время поста.

Как уже упоминалось, День апостолов Петра и Павла завершает пост. Этот день посвящен их мученической смерти в Риме, что, по всей видимости, произошло в разное время. Общий день памяти подчеркивает единство этих двух проповедников благой вести, различных по своему характеру, призванию и миссии, и, таким образом, подчеркивает единство церкви в целом. Этот праздник, (как и Рождество Иоанна Предтечи, а также некоторые прочие, довольно редкие дни памяти великих святых), имеет свой собственный, послепраздничный день. На следующий день, несмотря на то что гимны поют в честь двух первоверховных апостолов, церковь чтит память двенадцати апостолов – учеников Господа, пусть и скромно в литургическом плане. Так заканчивается Петров пост – дань памяти проповеди апостолов. Однако связь с переходящим циклом праздников сохраняется через нумерацию воскресных дней, которая на-

чинается с воскресенья после Пятидесятницы, и через назначенные им восемь песнопений, используемых также и в будние дни с соответствующими текстами. Июль, как правило, беден на праздники. Конечно, есть несколько дней поминовения святых, среди которых великомученица Марина Антиохийская, также известная как Маргарита – 17 / 30 июля (на Западе 13 июля); равноапостольная мироносица Мария Магдалина (22 июля / 4 августа); праведная Анна, мать Богородицы, 25 июля / 7 августа, эта дата известна как День успения праведной Анны; святую Анну поминают также вместе с Иоакимом 9 сентября и непорочным зачатием в ней Пресвятой Девы Марии – 9 декабря; также день одного из самых известных святых целителей – великомученика Пантелеймона (27 июля / 9 августа). Церковь также поминает в этот месяц принесших в Россию христианское учение равноапостольную великую княгиню Ольгу (11 июля) и ее сына – великого князя Владимира (15 июля).

Принесение Ризы Богородицы в Влахернскую церковь в Константинополе отмечается 2 / 15 июля, поэтому этот день также является у нас малым праздником, связанным с Марией.

День пророка Илии чаще отмечается 20 июля / 2 августа. Илия Фесвитянин, совершивший великие дела на земле и вознесшийся на небо в огненной колеснице, был любимым пророком уже во времена Нового Завета (некоторые считали Иоанна Крестителя вернувшимся на землю Илией). Сила его молитвы над дождем, а также огненная колесница были причиной того, что у многих народов он ассоциируется с грозой, а в Греции также с солнцем (в современном греческом произношении его имя – Илиас, *илиос* же означает солнце). Интересно отметить сетуский обычай праздновать день памяти великомученицы Параскевы в пятницу, накануне Ильина дня (по старому стилю – 2 августа, то есть в последние дни июля или 1 августа). Ее имя означает «пятница», отсюда и имя святой, пришедшее в русский язык. Ее память в пятницу накануне Ильина дня, а также в некоторые другие пятницы накануне праздников, также отмечалась на Северо-Западе России.

Август начинается с поста, предвещающего Успение Пресвятой Богородицы. Этот пост по своей строгости сопоставим с весенним Великим постом. 1 августа празднуется так называемое Воздвижение Креста Господня, малое поминовение креста, проводимое по случаю некоторых исторических событий. В тот же день церковь чтит память мучеников Маккавеев – иудеев, пострадавших за веру в Бога Единого в дохристианские времена, которые упоминаются в второканонических книгах Маккавеев.

Однако в августе есть еще два больших праздника. Первый из них – Преображение Господне. Согласно Евангелиям, Преображение Господне на горе Фавор (Мф 17:1-9; Мк 9:2-10; Лк 9:28-36) произошло за некоторое время до Его страстей; празднование 6 августа является исторически сложившимся обычаем, возможно,

связанным с праздником Воздвижения Креста Господня, отмечаемым спустя 40 дней. Последний праздник, примерно через полгода после Страстной седмицы, напоминает о спасительных страданиях Христа, а праздник Преображения, соответственно, о Его божественной славе, которую ученики смогли прочувствовать еще до страстей и которая, в конце, воссияла из Его гроба. Видение несотворенного сияния Христа было уделом избранных из Его учеников; тем не менее, были проводцы этого света среди христиан и в последующих поколениях, особенно среди великих аскетов, и каждый из нас по-своему стремится приобщиться Его благодати, которая иногда ощущается как несказанный свет. В праздник Преображения Господня в южных странах принято освящать виноград (он начинает там созревать именно в это время), а в расположенных севернее странах – яблоки (т.н. Яблочный Спас) и ягоды.

Следующий и последний великий праздник церковного года – Успение Пресвятой Богородицы, называемое в народе малой Пасхой (в Эстонии – *rukkimaarjapäev*). Священное Писание не повествует о жизни Марии после вознесения на небо ее божественного Сына, но о ней сохранились устные предания. Ко времени ее ухода 12 учеников Христа, за исключением Фомы, собрались в Иерусалиме. Она мирно погрузилась в смертный сон на своем ложе, и апостолы погребли ее неподалеку от Гефсиманского сада. Фома, прибывший на место позже, захотел увидеть ее тело; гробницу открыли, но она оказалась пустой. Позже Богородица явилась апостолам и подтвердила свое телесное вознесение на Небо, оставив свою ризу на память верующим. Телесное вознесение Пресвятой Богородицы является древним преданием, упоминаемым в церковных песнопениях на праздник Успения, но Православная Церковь не установила это в качестве догмы.

В августе также есть несколько важных дней святых. 9-го / 22-го числа поминают святого апостола Матфея, избранного по жребию на место предателя Иуды. 10-го / 23-го числа Церковь чтит римского мученика – архидиакона Лаврентия, который пострадал вместе с папой Сикстом в III веке; в народе этот день известен как Лаврентьев день. 25-го числа празднуется перенесение мощей апостола Варфоломея на остров Липари (многие праздники берут свое начало в том, что бранные останки святых (мощи), а также прочие святыни, были перенесены в более важную церковь). В сентябре самым важным днем поминовения святого, безусловно, является Усекновение Главы Иоанна Предтечи, отмечаемый 29-го августа / 11 сентября. История смерти Иоанна Крестителя записана в шестой главе Евангелия от Марка и в четырнадцатой главе Евангелия от Матфея, – Церковь почитает этот день как День великого святого. 29 августа также является днем поста. Таким образом церковный год заканчивается с уходом из этого мира Богоматери и Крестителя; новый же церковный год начинается с Рождества Богоматери (8 сентября) и Зачатия Предтечи (23 сентября).

Tule bütsantsi kirikumuusika kursusele!

Kutsume teid bütsantsi kirikumuusika kursusele, kus jagatakse teadmisi bütsantsi muusika kujunemisloost ning eripärade kohta ning tutvustatakse selle üleskirjutust – neumakirja. Kursusel on põhirõhk siiski eestikeelsete palvelaulude õppimisel. Omandame melodiat nii kuulmise kui ka noodikirja järgi. Kursus lõpeb õhtuteenistusega, kus osalejad laulavad õpitud palvelaule.

AJAKAVA

Reede, 12. september

16.00–17.30 Koolitus
17.30–17.45 Suupistepaus
17.45–18.45 Koolitus
18.45–19.00 Suupistepaus
19.00–20.00 Koolitus

Laupäev, 13. september

10.00–11.30 Koolitus
11.30–11.45 Suupistepaus
11.45–13.15 Koolitus
13.15–14.15 Lõuna (osalejate omal kulul)
14.15–16.00 Koolitus
17.00–18.30 Õhtuteenistus

Õpetaja

Koolitust viib läbi piiskop Damaskinos, kes on lõpetanud Helsingis Sibeliuse Akadeemia ning õppinud bütsantsi muusikat Kreekas. Ta on kohandanud eesti-, soome- ja rootsikeelseid palvetekste bütsantsi viisidele ning loonud traditsiooni piires uusi

viise. Ta on õpetanud bütsantsi muusikat ja muusikateadust Soome õigeusu kogudustes, Helsingi ülikoolis, Ida-Soome ülikoolis ja mitmel pool Eestis.

Enne piiskopiks saamist oli ta üks kloostri juhtivatest koorilauljatest Kreeka Athose mäe Xenofontose kloostis, kus iidne bütsantsi laulutraditsioon on igapäevases kasutuses olnud katkematult juba 1200 aastat. Käesoleva aasta alguses pühitseti isa Damaskinos Eesti Apostlik-Õigeusu kiriku Haapsalu piiskopiks ning ta teenib vaimulikuna kõikjal Eestis.

Kes on kursusele oodatud?

Ootame kursusele muusikuid ja muusikahuvilisi laiemalt, kel on olemas kasvõi vähe hene laulmise kogemus. Palume end kursusele registreerida hiljemalt **7. septembriks**: <https://forms.gle/WLCeTkbnLnqW9BsG8>

Osalustasu

Kursuse osalustasu 20 eurot sisaldab õpetust ja suupistepause.

Makse saaja: EAÕK Tallinna Püha Siimeoni ja Naisprohvet Hanna kogudus

Konto: EE171010220009577016

Selgitus: Bütsantsi muusika kursus

Summa: 20 eurot

Kursusele on registreeritud see, kes on osalussoovist teada andnud ja osalustasu üle kandnud.

Täpsemat teavet ajakava, registreerumise ja osalustasu kohta leiab Tallinna Püha Siimeoni ja Naisprohvet Hanna koguduse Facebooki lehelt.

Meeste Synaxis Hiiumaal

19.–22. augustini 2025 toimub Hiiumaal Kuriste Jumalaema sündimise kirikus meeste õigeusu laager.

Synaxis kui mõiste pärineb juba varakristlikust ajast. Sõna *Synaxis* (kreeka keeles σύναξις) tähendab „kogunemine”, „kokkutulek” või „kogudus”. Esimestel sajanditel tähendas see kristlaste sala- või ametlikke kogunemisi armulaua ja palvete pidamiseks, sageli katakombides või eraruumides enne kristluse legaliseerimist. Kui kristlus sai 4. sajandil Rooma impeeriumis riigiusuks, kinnistus sõna *Synaxis* tähendus osana kiriklikust liturgilisest elust. Lisaks kasutatakse seda terminit konkreetsete pühade nimetusena, mil usklikud kogunevad austama Jeesuse Kristuse, Jumalaema või pühakute mälestust – tihti nende nimedele pühendatud kirikutest või püha järelpäeval. Püha Athose mäe traditsioonis on *Synaxis* kohtumine ja vai-

mulik vestlus mõne vanakese, vaimuliku isa või kloostri ülemaga.

EAÕK metropoliit Stefanuse õnnistusel kutsume suure rõõmuga kõiki mehi, kellel on huvi õigeusu kiriku traditsiooni, õpetuse, palve ja liturgilise elu vastu, osalema meie suvisel meeste kogunemisel Hiiumaa metsade vahel.

Tulev laager on välja kasvanud *Synaxis*’e kogunemistest, mis said alguse kristlikku usku otsivate meeste kohtumistest piiskop Damaskinosiga. Oleme väga tänulikud piiskop Damaskinosile aja ja energia eest, mida ta on panustanud meie juhendamisel traditsioonilises Kristlikus õpetuses. Tema kohalolu, vaimulik juhatus ja õnnistus on kogu laagri põhiliseks mootoriks.

Rohkem infot ja registreerimine aadressil **synaxis.ee**. Küsimuste korral saab kirjutada: **roman.orusaar@pjk.ee**

Kümnes oikumeeniline palverännak Setomaal

Age Ploom

Selle aasta augustikuus toimub 10. oikumeeniline rahvusvaheline palverännak Setomaal. Me tuleme tagasi juurte juurde, sest see traditsioon sai alguse Setomaalt. Selle aasta palverännak kestab kolm päeva.

29. august

15.00 kohtume Obinita puhkemajas. Tutvumine üksteisega, toimub palverännaku avaõhtupalvus.

30. august

Päikesetõusuga algab rännak. Tänavuse palverännaku teekond: Obinita küla ja tsässon; Küllätüvä tsässon; Uusvada tsässon; Uusvada külamaja; Silmäläte püha allikas; Serga tsässon; Meremäe torn; Jaanikivi; Miikse kirik. Kokku umbes 15 kilomeetrit.

Õhtul tutvustab sootska Öie Sarv seto kultuuri.

31. august

Hommikune liturgia. Pärast lõunat lõpetamine ja kojusõit.

Ürituse leiad Facebookist: Oikumeeniline rahvusvaheline palverännak Setomaa. Seal on kirjas, kuidas end registreerida. Kui Sa aga Facebookis ei ole, kirjuta aadressil **armastaevas@gmail.com**, ning saad registreerimisvormi lingi.

Palverännaku hind on 117 eurot: see sisaldab kahte ööbimist, kuus korda toitlustamist, seto kultuuri tutvustamist ja osavõttu palverännakust. Raha palverännakust osavõtmiseks kanna Happy Days Travel kontole EE317700771003714415, märksõnaga „Setomaa palverännak”. Registreerumise ja maksmise tähtaeg on **18. august** või kuni kohti jätkub. Küsimuste korral kirjuta või helista numbril 5208899.

Kohtume Setomaa palverännakul!